

#43

(410)

HUQUQ

YURIDIK GAZETA

Oktabr

D.	31	3	10	17	24
S.	4	11	18	25	
Ch.	5	12	19	26	
P.	6	13	20	27	
J.	7	14	21	28	
Sh.	1	8	15	22	29
Y.	2	9	16	23	30

2005

Gazeta 1997-yil 27-avgustdan chiqqan boshlagan.

WWW.HUQUQ.UZ. E-mail: Info@huquq.uz

Пойтахт кўчалари чирой очмоқда

MUNOSABAT

Тадбиркорга имконият

Кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш бугунги кунда биз учун ҳаёт-мамонт масаласи десак янглишмаймиз. Иқтисодий ислохотларнинг ривожини аввало тадбиркорликнинг қай даражада шаклланишига бориб тақаллади.

Тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлаш, уларнинг фаолиятига аралашувни камайтириш, қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, шунингдек, ҳисоботлар тизimini такомиллаштириш борасида яна бир шундай муҳим ҳужжат: «Тадбиркорлик субъектларини текширишни янада қисқартириш чора-тадбирлари тўғрисида»-ги фармон қабул қилинди.

Фармоннинг 1-бандида эътироф этилганидек, микрофирма, кичик корхона ва фермер хўжаликларида ҳар тўрт йилда кўпи билан бир марта, бошқа тадбиркорлик субъектларида эса ҳар уч йилда кўпи билан бир марта режа асосида текшириш ўтказилади.

Яқинда ташкил қилинган микрофирма, кичик корхона

ва фермер хўжаликларида улар давлат рўйхатида олинган пайтдан бошлаб икки йил мобайнида режа асосида текшириш ўтказилмайдиган.

Дарҳақиқат, яқин вақтларгача тадбиркорнинг эшигини қўқиб келадиган «текширувчи»лар кўп эди. Мазкур фармон эса тадбиркорни қўллаб-қувватловчи бошқа муҳим ҳужжатларни тўлдириб, мукамал ижронини таъминлаши шубҳасиз.

Бизда хунарманд, тадбиркор, ишбилармон кишилар меҳнати қадимдан қадрланади. Миллат дарғаси Амир Темур бобомизнинг шундай ибратли ўғити бор: «Азми қатъий, тадбиркор, ҳушёр, мард ва шижоатли бир киши мингта тадбирсиз, лойқад кишидан афзалдир». Зеро, бундай кишиларнинг тадбиркорлигидан нафақат бир оила, балки бутун давлат, жамият манфаатдордир. Шунинг учун юқоридаги фармоннинг аҳамияти жуда катта.

Бобир СОБИРОВ,

Бухоро вилоят прокурорининг катта ёрдамчиси

SUNBAT

Эртанги харажатнинг бугунги ҳисоби

Олий Маҳлис Қонунчилик палатаси депутати
Фуркат ХОТАМОВ билан суҳбат

— Мамлакатимизда тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш, уларнинг фаолиятига эркинлик бериш борасида улкан ишлар амалга оширилмоқда. Биргина сўнги уч-тўрт ой давомида эълон қилинган қарор ва фармонлар соҳа вакиллари томонидан юқори баҳоланди. Суҳбатимизни яратилаётган ана шу имкониятлар, уларнинг тадбиркорлик субъектлари фаолиятидаги аҳамияти ҳақидаги фикрлариниз билан бошласан.

— Президентимиз томонидан шу йилнинг 8 октябрида қабул қилинган «Тадбиркорлик субъектларини текширишни янада қисқартириш ва унинг тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»-ги фармон ҳуқуқий жиҳатдан тадбиркорларимизга мустақам таянч бўлди, десак янглишмаган бўламиз. Унга кўра, эндиликда микрофирмалар, кичик корхоналар ва фермер хўжаликларининг молия-хўжалик фаолиятини ҳар тўрт йилда кўпи билан бир марта, бошқа тадбиркорлик субъектларини эса ҳар уч йилда бир марта режалар текширишга руҳсат берилади.

Тадбиркорликка берилаётган бундай имтиёз, эътибор бошқа ҳеч бир давлатда бўлмаса керак. Бу ўз навбатида бозор иқтисодиёти шароитида ишлаб чиқаришни кенгайтиришга, ялпи ички маҳсулот тайёрлашда кичик ва ўрта бизнес вакилларининг иштирокини оширишга ижобий таъсир кўрсатиши аниқ.

(Давоми 4-бетда).

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY SUDIDA

«ДЕМОКРАТИЯ ҲОМИЙЛАРИ»НИНГ АСИЛ МАҚСАДИ

Андижон воқеасини уюштиришда фаол иштирок этганликда айбланётган 15 нафар шахс устидан бораётган суд жараёнида ашёвий далиллар, жабрланувчиларга турли даражада етказилган жароҳатлар ҳақидаги суд тиббий экспертизаси хулосалари кўриб чиқилди. Андижон воқеаси ташкилотчиларининг топириги билан уларнинг ўз одамлари томонидан тасвирга туширилган видеоларлар, шунингдек ҳукумат вакилларининг террорчилар бошлиқлари билан телефон орқали олиб борган музокаралари ҳамда жиноий гуруҳ фаолларининг телефон орқали ўзаро сўзлашув матнари, ишга алоқадор суратлар ва бошқа ашёвий далиллар судланувчи, жабрланувчи ва гувоҳлар, дипломатик корпус вакиллари, журналистларга намойиш қилинди. Утган жума кўни суд танаффус эълон қилиб, тарафларга 26 октябрга қадар музокараларга тайёрланиш учун муҳлат берди.

Бир ойдан кўп вақт мобайнида давом этган суд жараёнида судланувчилар, юзлаб жабрланувчи ва гувоҳларнинг кўрсатмалари тингланди. Улар билан савол-жавоб ўтказилди, ашёвий далиллар кўриб чиқилди. Андижондаги воқеаларни кимлар уюштирганлиги, мақсади, улар содир этган жиноятлар тафсилоти аниқланди. Бу қонли воқеаларга юридик баҳони, жиноятчиларнинг иштироки даражасини ва уларга бериладиган қонуний жазони суд белгилайди.

Ҳар бир судланувчининг қўлида қурол билан бақириб-чақиргани, тинч аҳолини гаровга олгани, ҳуқуқ-тартибот органлари ходимларини қийноққа солгани видеотасвирларда ўз аксини топган. Ўз-ўзидан бу далиллар дунё ҳамжамияти кўз ўнгига Андижондаги воқеаларни «тинч намоиш» сифатида талқин қилган хорижий оммавий ахборот воситалари вакилларининг турли таҳмин-у, хулосаларини йўққа чиқарди. Суд жараёнида «ахборот қуруғи» оқибатида Андижон воқеаларига оид тўқилган ва бичилган ахборотларнинг кимларнингдир манфаатига хизмат қилганлиги тобора ойдинлашиб қолди. Хорижий шахслар томонидан терактларнинг молиялаштирилганлиги, хорижий журналистлар ва турли халқаро ташкилотлар вакилларининг Андижон шаҳридан узоқ бўлмаган жойларга олдиндан етиб келганлиги суд жараёнида кўрсатиб ўтилди.

Ўзини «дунё демократиясининг ҳомийси» сифатида биладиган баъзи давлатлар Андижон воқеаларига ўз манфаати йўлидаги ўйин сифатида қараётганлиги ачинарли ҳол. Таассуфки, ҳалок бўлган фуқароларимиз гарбинг гегемонизм деб аталмиш сиёсати қурбонига айландилар. Бундай сиёсат юритилганини исботловчи далиллар кўп. Масалан, АҚШ дунё ҳамжамияти ва БМТнинг қаршичилигига қарамай Ироққа агрессия уюштирди. Оммавий қирғин қуроллари ишлаб чиқаришга уриниш ва кийёвий қуролни сақлашда айбланган Ироқ ҳукумати мағлуб этилган, бундай далилларга дуч келинмаганлиги уларни ноқулай аҳволга солиб қўйган бўлса ҳам, бундан асло хижолат бўлганлари йўқ. Ақсичча, Ироқда зўра-вонликлар ҳамон давом этаётди. Қамқоқхонада маҳбусларни қийноққа солган АҚШнинг собиқ ҳарбий хизматчиларининг ҳатти-ҳаракати ҳам кўп нарсани англатади.

Эътибор бериб қаралса, дунёдаги «қайноқ нуқталар»нинг учтаси Осиёда жойлашган. Яқин Шарқ, Ироқ, Афғонистон деб ажратиб кўрсатиш мумкин бўлган бу нуқталар аслида стратегик манфаатлар тўқнаш келган ҳудудлар эканлиги кўп бора таъкидланган. Бу минтақаларда ҳукмрон мавқега эришиш, табиий хомашёларни тақсимлашда иштирок этиш мақсади йирик давлатларни бу ерда «ўралашиш»га мажбур қилмоқда. Бу мақсад йўлида улар халқаро терроризм ва бошқа радикал кучлар билан ҳам ҳамкорлик қилишга тайёр эканлиги тобора ойдинлашаётди. Андижон воқеалари юзасидан бўлиб ўтаётган суд бунини яна бир бор исботлаётти.

Ўз мухбиримиз

Моҳият

Учта нарс милаатни буюк ва фаровон қилади: серҳосил тупроқ, фаол саноат ва одамлар ҳамда савдо-сотиқ моллари жойдан-жойга силжизишини осонлиги.

Фрэнсис БЭКОН

Азиз муштарийлар!

Ҳаётингизни мазмунли
ўтказиш — бу сизнинг ҳуқуқингиз.
Ўз «Huquq»ингизни кўлдан
бўй берманг.
«Huquq» — шубҳасиз
сизнинг минбарингиздир.

Индексимиз - 231

DOLZARB MAVZU

Хар бир инсон меҳнатига яраша ҳақ тўланишини хоҳлайди. Бу унинг конституцион ҳуқуқидир. Шунинг учун 2002 йил 19 мартда Вазирлар Маҳкамаси фуқароларнинг бу борадаги конституциявий ҳуқуқ ва манфаатларини таъминлаш мақсадида «Иш ҳақининг ўз вақтида тўланишига доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» қарор қабул қилган. Шунга қарамай баъзан иш ҳақидан катта миқдорда қарздорликка йўл қўйилмоқда. Биргина «Ўзпахтасо-тиш» давлат акциядорлик компаниясининг Сурхондарё вилоятидаги корхоналарида шу йилнинг 1 октябригача иш ҳақидан 588,7 млн. сўмлик қарз юзага келган.

Жабришти

одамлар тортмасин

«Қизириқпахта» ОТАЖ Қизириқ туманидаги йирик корхоналардан ҳисобланади. Унда 255 нафар ходим меҳнат қилади. Маълум бўлишича, 2005 йил 19 сентябргача уларнинг 21 млн. 500 минг сўмлик иш ҳақи ўз вақтида тўланмаган. Текширишда бундай ноқуш ҳолатга жамият раиси Н.Қилчиев ва бош ҳисобчи А.Шапоатовларнинг маъсулиятсизлиги сабаб бўлганлиги аниқланди. Шу боис уларга нисбатан маъмурий жавобгарлик тўғрисида иш қўзғатилган.

Узун тумани Халқ таълими бўлими ходимларининг иш ҳақи ва нафақа пуллари тўланишида эса бироз бошқароқ ҳолат юз берган. Шу мақсадда туман молия бўлими томонидан зарур миқдордаги маблағ тўлиқ молиялаштирилган, бироқ «Пахтабанк»нинг Узун бўлими бошқарувчиси Ж.Абдусатторов 25 июлгача 216 млн. 900 минг сўмлик

иш ҳақи ва нафақани ўз вақтида тўлаш чорасини кўрмаган. Шу сабабли унга нисбатан интимиқий жавобгарлик тўғрисида иш қўзғатилиб, қўриб чиқиш учун «Пахтабанк»нинг Сурхондарё вилоят бошқармасига юборилган. Прокуратура аралашуви билан ўқитувчиларнинг иш ҳақи тўлиқ берилган.

Айрим мансабдорлар бошқа қишғир ишларга ҳам қўл уришган.

Улар иш ҳақи учун деб олинган пулни ҳодимларга тарқатмай ўзлаштиришган. Таҳлиллар бундай нопок ишлар айниқса соғлиқни сақлаш тизимида илдириш отталигини кўрсатмоқда. Бир-икки мисол: Термиз туман марказий шифохонасига қарашли «Дўстлик» врачлик пункти мудири Ҳ.Маҳмудова жиноий шериклари билан тил бириктирган ҳолда сохта ведомостлар тузиб, 3 млн. 361 минг сўм бюджет маблағини ўзлаштирган.

Мазкур тумандаги ат-Термизий врачлик пункти бош ҳисобчиси Дилором Қувватова ҳам бу борада ундан қолишмас экан. У банкдан иш ҳақи, нафақа, касалик варақаси ва моддий ёрдам учун берилган 3 млн. 103 минг 779 сўм пулни талон-тарож қилган. Сўнг сохта

ведомостлар тузиш йўли билан айбини ёпишга уринган.

Вилоят прокуратураси органлари томонидан юқорида баён этилган барча ҳолатлар юзасидан жиноят иши қўзғатилган.

Умуман, вилоят прокуратураси органлари томонидан ўтказилган текширишлар натижасига кўра 16 млн. 764 минг 700 сўмлик иш ҳақини ундириш тўғрисида судларга 92 та ариза киритилди. Айбдорларга нисбатан маъмурий ва интимиқий жавобгарлик тўғрисида ишлар қўзғатилди.

Мутасадди раҳбарлар ҳодимларга иш ҳақи ўз вақтида ва тўлиқ тўланиши учун жавобгар эканликларини унутмасликлари лозим.

Шодмон САФАРОВ,
Сурхондарё вилоят
прокуратураси бўлими бошлиғи,
Қурбон ЖУРАНАЗАРОВ,
«Нуқуқ» муҳбири

JINOYAT VA JAZO

ЖИНОЯТГА ШЕРИК
БЎЛИБ ҚОЛМАСЛИК
УЧУН

Санжар онасига совға қилиш учун сотиб олган тилла зиракни кўздан кечирар экан, у зирак эмас, галва сотиб олганини ҳали билмас эди. Ҳаммаси таниши Романнинг уни бемаҳалда йўқлаб қолишидан бошланди.

Роман гапни узокдан бошлади. Топиш-тутиши илгаридагидай эмаслиги, шу сабабдан бир пайтлар олиб қўйган тилла буюмларини сотишга мажбурлигини айтиб нолиган бўлди. Сўнг чўнтагидан бир ҳовуч тилла тақинчоқ чиқариб, стол устига қўйarkan, уларни арзонгаровга бўлсам сотишини айтди.

Айни кунларда онаси учун совға олиш ниятида юрган Санжар улар орасидан тилла зиракка харидор бўлди. Йўқ, у аввал сўради:

— Булар ростан ўзингикими?

— Мени ким деб ўйлаясан, Санжар? Ўғирлик учун бир марта ўтириб чиқиб тавбамга таянганман.

— Қўнглинга олма Рома, шунчаки сўрадим-да. Биласан-ку, бизда ўғирлик молни сотиб олиш ўғирликка шерик бўлишдай гап.

— Ўзбеклар зўр халқда, пулга сотиб оладиган молчининг ҳалол-ҳаромлигини суриштиради. Лекин сен қўрқма, буларни ўзимнинг пулимга Свєрдловскдан сотиб олганман.

Кўнглидаги шубҳа алдамчан экан, эртаси кун эшигидеги милиция ходимларини кўрган Санжар дарров тушунди: Рома унга ўғирланган нарсани сотибди...

Романнинг янги «ҳамхона»-си Светанинг уйига унинг синглиси Галя вақтинчалик кўчиб келади. Роман Галянинг нима билан шуғулланишини аниқ билмасаям, унинг анча-мунча тилла тақинчоқлари борлигини яхши билар эди. Бу бойликлар қаерда сақланишини билиш қийин бўлмади. Пайт пойлаб, уларни ўмарини пайда бўлди. Аввал оз-оздан, сўнг салкам уч миллион сўмлик тилла тақинчоқнинг ҳаммасини ўғирлаб олди.

Тилла буюм учун харидор топиш ҳеч қачон қийин кечмаган. Айниқса, ярим баҳосида сотилганда. Роман ўғирлик моллардан бир-нечтасини таниш-билишларига сотди. Бир қисmini Олой бозори биқинидаги тиллафурушларга пуллади. Мўмай пулга бир неча юн алло қилиб юрди. Тақинчоқларнинг қолганини эса пуллашга улгурмади.

Бу орада тиллаларни ўғирланганини билиб қолган Галя милицияга хабар қилди. Бундан олдин у Романнинг қўл телефонида қўнғирқоқ билди, яхшиликча тақинчоқларни қайтаришни сўради. Лекин бундан натижа чиқмади.

Қисқа муддат ичида милиция ходимлари томонидан қўлга олинган Роман Крайнов дастлабки терговдаёқ айбини бўйнига олди. Беш йил олдин ҳам айнан ўғирлик жинояти учун Яқкасарой туман судининг ҳукми билан озодликдан маҳрум этилган, жазодан ўзига тегишли хулоса чиқара олмаган Р.Крайнов яна қилмишига яраша жазосини олди.

Бетартиб, бемақсад ҳаёт тарзи жиноятни келтириб чиқаради. Бундайлар касрига қолиб юрмаслик, уларнинг жиноятига шерик бўлиб қолмаслик учун бироз ҳушёрроқ бўлган маъқул.

Д.БАХРОМОВ,
Яқкасарой туман прокуратураси терговчиси

TANI SO'LIQ - TUMAN BOYLIK

Фарзандларимизнинг келажаги ўзимизга боғлиқ. Бухоро вилоят прокуратураси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиянинг 2005 йили мўлжалланган режасининг бажарилиши юзасидан вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси тизимидаги муассасаларда текшириш ўтказди.

ХАТОГА ЙЎЛ
ҚЎЙИБ БЎЛМАЙДИ

Ақли заиф ёки жисмоний ривожланишида нуқсонли бўлган болаларни аниқлаш, уларнинг иқтимоий ҳимояси борасида соғлиқни сақлаш бошқармаси тизимида бир қатор қонунбузилишларга йўл қўйилган. Жорий йилнинг ўтган даврида вилоят микросида оналар ўлими 5 тадан 3 тага қамайган бўлса-да, бу кўрсаткич Ромитан туманида 1 тага ошган. Гўдаклар ўлими эса 30 тага қамайган. Бирок, Когон, Коровулбозор ва Пешкуда кўпайганлиги ачинарли ҳолидир.

Қизларни оилавий турмушга тайёрлашда ҳам қатор камчиликларга йўл қўйилган. Жумладан, Коровулбозор саноат ва транспорт коллежининг талаба қизлари тўлиқ тиббий куриқдан ўтказилиши лозим бўлса-да, 480 нафар талабадан 420 нафари куриқдан ўтказилган, ҳолос. Соғлиқни сақлаш бўлими ходимлари олиб бораётган тарғибот самара бермаганлиги тўғрисида айрим жойларда қариндош-уруғлар ўртасида никиҳ қайд этилган. Бу эса ногирон бола тўғилиш хавфини оширади. Масалан, Пешку тумани Алиёр қишлоғида яшовчи А.Нуруллоев яқин қариндоши Ҳ.Халимова билан турмуш қурган. Уларнинг 1988, 1991 ва 1994 йилларда туғилган қизларида ақли заифлик аниқланган. Бу болаларга ногиронлик нафақаси тайинланди.

Шофиркон туман болалар поликлиникаси ва ХТБ томонидан ногирон болаларни ўз вақтида таълим олишга жалб этиш ва соғломлаштириш бўйича ишлар ҳамкорликда олиб борилмаган. Ҳисоботлар ўз вақтида расмийлаштирилмаган.

Юқоридаги ҳолатларга асосан «Прокуратура тўғрисидаги қонуннинг 40-моддасига асосан айбдор шахсларга нисбатан таъсир чоралари қўлланди. Инсон саломатлиги ҳар нарсадан муҳим. Зеро, миллатнинг келажаги бугунги ёшларнинг қай даражада қамол топишига боғлиқ. Бу борада хатога йўл қўйиб бўлмайди.

Муҳиддин ВОҲИДОВ,
Бухоро вилоят прокурорининг катта ёрдамчиси,
Лолаҳон МАНСУРОВА,
журналист

Моҳият

Виждонни нафс их-
тиёрига топшириб
қўйган киши охири эл
қошида бадном
бўлади.

«Саодатнома»дан

PROKURATURA YORDAM BERDI

ХАР ДОИМ
ҲУРМАТГА ЛОЙИҚ

Яқинда Пойариқ туман прокуратураси фермер ва деҳқон ҳўжаликлари тўғрисидаги қонунларнинг ижроси юзасидан текшириш ўтказганда, бу борада ҳамон ечимини қутаётган муаммолар мавжудлиги аниқланди.

Тумандаги «Ўзбекистон» ДФХУ ҳудудига жойлашган «Байроқдор» фермер ҳўжалиги раиси Хайрулла Бердировнинг туман прокуратурасига маълум қилишича, унга 2005 йили пахта экиш учун берилган чигит миқдорига асоссиз равишда 120 килограмм қўшиб ёзиб қўйилган. Шу ваддан фермер ҳўжалигининг «Пах-

Бугунги кунда юртимиз иқтисодиётида деҳқон ва фермер ҳўжалиқларининг салмоқли ўрни бор. Шунга қарамай, фермерларнинг ишини пайсалга солиш ҳоллари, афсуски, учраб турибди.

табанк»нинг Челақ бўлимидаги ҳисоб рақамига ноқонуний равишда 38.520 сўмлик инкасса қўйилган.

Туман прокуратурасининг аралашуви билан ушбу маблағ фермер ҳўжалиги ҳисобига қайтарилди. Мазкур ҳолат юзасидан туман прокуратураси Челақ пахта заводи раҳбариятига тақдирнома киритди. Шунингдек, текширишларда фермерларга тегишли ерларни ўзбошимчалик билан эгаллаб, ноқонуний равишда фойдаланиб келиш ҳоллари ҳам аниқланди. Масалан, тумандаги «Богдон ТШХ» фермер ҳўжалигига те-

гишли 21 гектар ерни фуқаролар сўроқсиз эгаллаб олиб, турли хил экинларни экиб қўйишган. Туман прокуратурасининг талабига кўра ўзбошимчалик билан экилган полиз экинлари мажбурий тарзда бузилиб, ушбу ер фермер ҳўжалигига қайтарилди. Фермерларнинг манфаатини қўзлаб олиб борилаётган ишлар шу билан чекланиб қолмайди. Меҳнатга мойил фуқаролар ҳар доим, ҳар соҳада ҳурмат-эътиборга ёҳуд ҳимояга лойиқ бўлиб қолаверади.

Раҳим ҲАКИМОВ,
Пойариқ тумани
прокурорининг катта ёрдамчиси

PROKURATURA NAZORATI

Электр энергияси мамлакат иқтисодиёти, иқтимоий ҳаётида етакчи ўрин тутади. Уси ҳаётимизни тасаввур этолмайди. Шу боис ушбу соҳанинг улуғсиз ишлаши, ававало истеъмолчиларига, қолаверса соҳа мансабдорларининг ҳаракатига боғлиқ. Бирок, таҳлиллар тармоқда тўлов интимиқонинг аҳоли яхши эмаслигини кўрсатапти. Республика прокуратура органлари томонидан ўтказилган текширишлар ана шундай хулоса қилишга асос бўлди.

Аниқланишича, «Ўзбекэнерго» давлат акциядорлик компанияси томонидан қўрилган чораларга қара-

май, тўлов интимиқонинг бўзулишида-вон этмокда.

Етказиб берилган электр энергияси ҳақини ўз вақтида тўламаган истеъмолчиларини энергия манбаидан узиб қўйишга доир талаблар бажарилма-япти. Натижада шу йилнинг 1 октябр ҳолатига муддати ўтган дебитор қарздорлик республика бўйича 164 млрд. 749 млн. сўмдан ошган. Таҳлиллар бу каби ҳолатларга жойлардаги электр тармоқлари корхона-ларининг мансабдорлари ҳам айбдор эканини кўрсатмоқда.

Қарс икки қўлдан

Сирдарё вилоят электр тармоқлари акциядорлик жамиятига қарашли «Ҳамкор Нур Гулистон» шўъба жамияти раҳбари Х. Мамадалиев ўзбошимчалиги Мирзобод туман электр тармоқлари корхонасига 2,2 млн. сўмга тушди. Гап шундаки, у тегишли рухсатномага эга бўлмаган кишиларга ўрмон ҳўжалигига қарашли 20 гектар ерни ижарага бериб, уларнинг электрдан ноқонуний фойдаланишига шароит яратган. Вилоятнинг Янги-

обод тумани-даги электр тармоқлари корхонаси

ишчиси Б.Турсунбоевнинг хотамтойлиги бундан ҳам ошиб тушди. У электр энергиясини Тожикистоннинг Зафаробод туманидаги дала шийпо-ниҳага ўтказиб, давлатга 896.800 сўм зарар етказган.

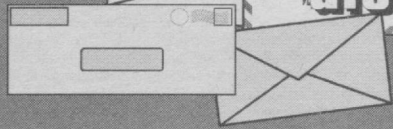
Текширишларда шунингдек, соҳа мансабдорлари томонидан қарздор-ликларни сунъий ошириш ҳолларига ҳам йўл қўйилаётгани маълум бўлди. Жумладан, Олтинсой тумани электр тармоқлари мансабдорлари «Ҳўжа-

соат» ширкат ҳўжалигидеги 8,3 млн. сўмлик қарздорлики 25,8 млн. сўмга оширилган.

Жорий йилнинг ўтган даврида бу каби ҳолатлар юзасидан 105 нафар фуқаро ва мансабдорларга нисба-тан қўзғатилган 81 та жиноят иши бўйича суд ҳукми чиқарилган. Айбдорлардан давлатга етказилган 34 млн. 887 минг сўмлик зарар ундири-либ, 5 млрд. 128 млн. сўмлик зарарини ундириш юзасидан судларга 1039 та даъво аризаси киритилган.

Змрат МЕЛОНОВ,
Республика Бю прокуратураси
бошқарма катта прокурори

Xatlar va jamoatchilik bilan aloqalar sahifasi

PAKAM

Чоршанбадан чоршанбагача тахририят муштарийлардан 36 та мактуб олди.

● Javob

Hukm bekor qilindi

Фуқаро Х.Рўзиевнинг суд ҳукмидан норози бўлиб ёзган аризаси кўриб чиқилди.

Х.Рўзиев жиноят ишлари бўйича Муборак туман судининг 2005 йил 31 март кунги ҳукмига кўра ЖКнинг 167-моддаси 3-қисми «а» банди ва 209-моддаси 1-қисми билан айбдор деб топилиб, ЖКнинг 59-моддасига асосан 3 йилга мансабдорлик ва моддий жавобгарлик ишларида ишлаш ҳуқуқидан маҳрум қилиниб, 6 йил муддатга озодликдан маҳрум қилинган.

ЖКнинг 72-моддаси қўлланиб, 6 йилга озодликдан маҳрум қилиш жазоси шартли ҳисобланиб, 3 йил синов муддати белгиланган.

Х.Рўзиевнинг кўрсатувлари суд мажлисида батафсил муҳокама қилинмай, иш бўйича тўпланган бошқа далиллар йиғиндиси билан биргаликда баҳо берилмаганлиги ва унинг важдари текширилмаганлиги сабабли суднинг Х.Рўзиевга нисбатан ҳукми ва апелляция судлов ҳайъатининг ажримини бекор қилиб, янгидан бошқа судда кўриш хусусида 2005 йил 23 сентябр кuni Қашқадарё вилоят прокурори томонидан назорат протести келтирилди.

Islom JASIMOV,

Respublika Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i

Atayin ro'yxatga olinmagan

Навоий вилоят прокуратураси Нурота тумани «Нурота» ширкат хўжалигида яшовчи Нарзулла Қўбаевнинг аризасини ўрганиб чиқди. Ҳақиқатан ҳам Н.Қўбаев 2004 йил 20 ноябрда туман прокуратурасига ариза билан мурожаат қилган, лекин аризани прокуратура катта нозир М.Бахринов рўйхатга олмаган. Ушбу ҳолат вилоят прокуратурасида ўтказилган тезкор мажлисда муҳокама қилиниб, фуқароларнинг мурожаатлари билан ишлашда йўл қўйган камчилиги учун туман прокурори Э.Ҳасанов ва катта нозир Н.Бахриновлар қаттиқ оғохлангилди.

Н.Қўбаевнинг туман халқ таълими бўлимидан иш ҳақини олишига ёрдам берилди.

O.AZIMOV,

Navoiy viloyat prokurorining 1-o'rinbosari

● Oltin olma, duo ol

YAXSHILAR KO'PAYVERSIN

Элнинг олқишини олган киши ҳеч қачон кам бўлмайди. Мен яшаётган Ургут туманида ҳам мурувватли инсонлар кўпчилигини ташкил этади.

Ургут туман ички ишлар бўлими фуқароларнинг хорижга чиқиш ва киришини расмийлаштириш бўлими маси инспектори, капитан Юсуфжон Исмолов ўн йилдан бери кексаларга ҳурматда, кичикларга иззатда бўлиши, ишига ўта масъулият билан қараши билан барчанинг ҳурматини қозониб келаяпти. Эл оқибатини йўлида меҳнат қилаётган Ю.Исмолов сингари ички ишлар ходимларига миннатдорчилигини билдираман.

Ҳадемай 10 ноябр — милиция ходимлари кuni нишонланади. Шундай экан, барча милиция ходимларини табриклаб, ҳормай-толмай эл хизматида юришларини тилаб қоламиз.

Uzoq OMONOV,
Samarqand viloyati Urgut tumani

● Obuna - 2006

«Huquq» bilan birgamiz

Мен прокуратура соҳасида 31 йил ишлаб пенсияга чиққанман. Танлаган касбимга меҳрим туфайли уйда бекор ўтиролмадим. Бир неча йилдан буён Андижон шаҳридаги «Саноатэнергомонтаж» корхонасида шартнома асосида ҳуқуқшунос вазифасида ишлаб келаяпман.

Бутун жамоамиз билан «Huquq» газетасининг ҳар бир сонини интиқ бўлиб кутамиз. Мен тахририятга корхонамиз билан шартнома тузган бир қатор ташкилотлар шартномани баҳармаётгани ҳақида ёзиб, ёрдам сўраган эдим. Тахририят аралашуви билан муаммолар ҳал бўлди. Биз бутун жамоамиз билан келгуси йил учун ҳам «Huquq»га обуна бўламиз.

X.ABDUMAJIDOV,
prokuratura faxriysi

— Кетдик, катайса қиламиз...

● Mulohaza

Баҳор ўтиб, мевалар ранг олганда кўни-кўшнларнинг фарзандлари таътилга уйга қайтишди. Ёз эмасми, милт этиб ерга ёруғлик инини билан наққинкор дарвозанинг кичик эшикларини очилади. Ҳар ким ўз тирикчилигини бошлади: биров ҳовли сутиради, биров сув сепган, яна биров ўт ўриб, мол-ҳолининг гами-ни ёди.

Катта ўғлим қўлига челаки олиб, машинани ҳозирлашга киришди. Машина ичидаги магнитофон кулогини буради. Ҳай-ҳайлаганга қарамай, музиканинг овозини баландлатади: гуп-гуп, тақ-тук... Бирин-кетин бошқа хонадонлардан ҳам шундай баланд-баланд товушлар эшитила бошлади.

Вақт эса шитоб билан оқибатда. Бийрон радиобошловчилар турли томондан соат миллари иш вақтига яқинлашгаётганини эслатди. Аралаш-қуралаш оҳанглари садоси эса сира пасаймайди.

—Уша гуп-гупининг овозини бироз пасайтир, нима деганини тушунасаним ўзинг?

—Сиз тушунмайсиз, бунини реп дейди. Энг зўри.

Беихтиёр галати тақир-туқурлар жўрлигида қўйлаётган хонаданинг қўшиғига кулоқ тутдим. Англаганим мана булар: «Фрези, окей, е-е, гумдон, эй ҳаётимнинг мазмунини, қанонгача уларнинг бошида бир нарс... уканакаси... ҳаёт боғин душмани... кўп-кўп бўлса ёмон, кам-кам бўлса яхши...» (адашмасам ун-тўрт марта такорланди-ёв). Қўшиқ давом этапти: «Сиқилиб

ўлади армон йўқ. Боя айтганимдай кўнглим тусаса ҳумор, ман аниқ биламан, бу дунёда ҳамма нарсани худодан деб биламан».

Хайрият, хонаданинг охири сўзларини тушуниб етдим. Ўғлим эса қўшиқнинг оҳангига маҳлиё, шунга мос тарзда галати тебраниб, машина ойнасини артди.

Ўнг томондаги хонадон тарафдан яна бир ўзгача нидо янгради: «Мен оч қоламан, мен маст бўламан...». Бошқа томондан яна бир қўшиқ эшитилади: «Кенг кўчалар, чанг-чанг кўчалар, ёрим келадир ойдин кечалар. Гап отадир неча-нечалар. Менга кўйинг, жон акалар...».

Қаранг-а, шайдо йигит маъшқасининг ойдин кечада узун-қулоқ гап-сўзлар ёмғири остида юришини кўп қовуштириб қаршилайди.

Шу кuni яна бир хонаданинг «Мен зор йўғладим, сен зор йўғладинг, тақдиримдан қўйиб-қўйиб йўғладим. Сени бегонага бериб йўғладим» дея беш-олти мартаб бўзлаши ёш хонадаларнинг санъат йўлидаги уриниш-

ларини баҳоли қудрат кузатишимга сабаб бўлди. Йўғлоқи йигитларнинг оҳ-у зорлари юракка этиб бормайди, билас, кишининг гагини келтиради.

Хонани тартибга келтираётиб, телевизор кулогини бурайман. Экранда юк машинасининг бортида бир гуруҳ қизлар тор атлас қўйлақда қўшиқ айтиб кетишяпти: «Ёнаман, ёнаман, олов бўлиб ёнаман. Узок кетма, жонгинам, мен соғиниб қоламан». Сал ўтмай яна бир қиз онасига мурожаат қилапти: «Хали анча ёшман, ўйнаб-қулайин, бағрингизда бироз қолайин. Севмаганга мени берманг, онажон... Қизингиз

у билан ўйнаб қулсин». Вожаба!

Шу ўринда айрим мулоҳазалар кўнгилдан ўтди. Тўғри, айрим мухлислар ёқмаси ўчириб қўй ёки эшитма дейишлари мумкин. Лекин қиз боланинг севги изҳор қилиши, очик-соғинч, қоматига чиппа ёпишиб турган либосларда турли ноз-қарашмалар кўрсатиши миллий менталитетимизга хос эмас. Бир қарашда майда-чуйдадай туолган ғарб му-сикасига ошқора тақ-лид, савзқўшиқларнинг урчиб бораётганлиги маданий меросимизга,

кадриятларимизга белгисандлик эмасми? Кечки пайт ишдан қайтаётган йўловчиларнинг деярли ҳаммаси ўз ўй-хаёллари билан банд, ҳорғин. Машинага қора кўзойнакли, бўйни ва қўлига тилла занжир тақдан йигирма-йигирма беш ёшлардаги йигит чиқди. Хайдовчи машинани йўлга чоғлаб, радио кулогини буради. Таниш мусиқа эшитилди. «Ака, зўвқ беринг» деб қолди халиги йигит. Эфирда кўнгулларга хуш кайфият бағишлаб, ажиб бир наво янгради эди: «Қўйларим еттаймикан сизга бориб...».

Gulchehra JO'RAYEVA,
jurnalist

Kuylari yetgaymikan sizga borib...

(Давоми. Бошланғич 1-бетда).

Бундан ташқари, шу йилнинг июл ойида чиқарилган қарор ва фармонлар ҳам тadbиркорларимиз фаолиятини ривожлантиришда муҳим аҳамият касб этди. Биргина тadbиркорлик субъектларининг ҳисобот тақдим этишлари масаласини олайлик. Илгари ҳар ойда ҳисобот топширишган бўлса, энди ҳар чоракда бир марта берадиган бўлишди. Иккинчиси, битта солиқ ва иккита ажратмани қўшиб ҳисоблайдиган бўлса, умумий оборотдан 15,7 фоиз берадиган бўлса, ҳозир бу кўрсаткич 13 фоизга, яъни 2,7 фоизга камайтирилди.

навбатда нақд пул маблағларини банк айланмасига жалб этиш орқали ҳимояланган. Шунингдек, аҳолига, айниқса, қишлоқ жойларида кўрсатилган хизматлар ва сервиснинг янада эркинлаштириш, бозор ислохотларини чуқурлаштириш, юртимизда барқарор иқтисодий ривожланишни таъминлашда муҳим аҳамият касб

лигининг иккинчи гуруҳи (5 минимал ойлик иш ҳақидан 10 минимал иш ҳақиғача) бўйича ставкасини 21 фоиздан 20 фоизгача, учинчи гуруҳ бўйича (10 минимал ойлик иш ҳақидан оқори) ставкасини 30 фоиздан 29 фоизгача пасайтириш депутатлар муҳокамасига ҳавола этилди.

Лойиҳада кўзда тутилган иш ҳақи миқдорини ошириш учун қўшимча манбалар яратиш мақсадида, меҳнатга ҳақ тўлаш жамғармасидан ягона ижтимоий тўлов ставкасини 31 фоиздан 25 фоизгача пасайтириш эса корхона иштиёрида қоладиган маблағларнинг кўпайиши ва бу улarga

JARAYON

ПАРЛАМЕНТ ПАЛАТАЛАРИДА ТОРТИШУВ

Парламентимизнинг икки палатаси шаклда иш олиб бориши республикамиз учун жуда катта сиёсий янгилликлардан бири бўлди. Чунки икки палатали парламентнинг ташкил этишдан қабул қилинадиган қонунларнинг сифати ошиши ва халқ учун беминнат хизмат қилиши назарда тутилган эди. Ўша режаларнинг амалга ошганининг бевосита гувоҳи бўлиб турибмиз.

Олий Мажлис Сенатининг учинчи ялпи мажлисида Қонунчилик палатаси томонидан қабул қилинган айрим қонунлар рад этилди. Шу муносабат билан парламентимиз доирасида ва ундан ташқарида баъзилар «Сенат қонун лойиҳаларини рад этибди, энди нима бўлади?» деб тавшиш чекдилар. Бирок, ортиқча тавшишга ўрин борми?

Масаллага юзаси ёндошганда тавшишга сабаб борга ўшайди, чунки қуйи палата қабул қилган қонунни юқори палата рад этди. Ваҳоланки, шундай тортишувларни, айрим журналистлар талқин этганидек, халқ кутмоқда. Лекин масаллага чуқурроқ қаралса, мураккаб қонун яратувчилик жараёни нормал кечаётганини кўрамиз.

Тавшишли фикрларнинг сабабларини тушуниш мумкин. Биз парламентда қонунларнинг тезкорлик билан, силлиққина қабул қилинишига ўрганиб қолганмиз. Бунинг боиси шу эдики, ўша пайтда ҳукумат тақдим этган қонун лойиҳалари Олий Мажлиснинг тегишли қўмиталарида олдиндан ўрганилиб, айрим тузатишлар билан сессия муҳокамасига киритилар эди. Асосий иш жойи халқ ҳўжалигининг турли жабҳаларида бўлган депутатлар бир-икки кунгина давом этувчи сессияларда қатнашар эдилар.

Президентимизнинг ташаббуси билан ўтказилган парламент ислохотидан қутилган асосий мақсад — мамлакатимизда амалга оширилаётган янгиланиш, адалатли демократик жамиятни бунёд этиш жараёниларининг ҳуқуқий пойдеворини яратиш, қонунларнинг мукамал бўлишини таъминлашдир.

Эндиликда Қонунчилик палатаси муҳокамасига тақдим этилган ҳар бир лойиҳа палатанинг тегишли қўмитасида ҳар томонлама ўрганиб чиқилади, қонунни қабул қилиш зарурати, унинг конституцияга мувофиқлиги, уни жорий этиш билан боғлиқ харажатлар миқдори ва молиялаш манбалари аниқланади.

Ушбу талабларга жавоб берайдиган айрим лойиҳалар қўмиталар ва палатанинг ялпи йиғилишида асосли танқидга учраб, қайта ишлаш учун юборилмоқда. Шундан кейингина у Қонунчилик палатасида юқоридаги таомилга асосан муҳокама этилиб, қабул қилиниши мумкин. Шунда ҳам лойиҳа юқори палата томонидан силлиққина тасдиқланади дегани эмас. Чунки, Сенат ўз навбатида ҳар бир қонун лойиҳасини синчиклаб ўрганиб, талабга тўла жавоб берайдиганларини рад этди ёки қуйи палатага қайтарди.

Шу каби «Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик-процессуал кодексининг 160-моддасига ўзгартиш киритиш тўғрисида»ги қонун лойиҳасини киритишда ФПКнинг умумий принциплари талабидан келиб чиқилган эди. Яъни, суднинг ҳар қандай ақрими ва қарори устидан тарафлар ва ишда иштирок этишга жалб қилинган шахсларнинг шикоят қилиш имконияти мавжуд бўлиши лозим.

Суднинг ишни қўришга тайёрлаш босқичидаги ҳаракатлари юзасидан чиқарилган ақрими устидан апелляция тартибидида шикоят қилиш мумкинлиги ФПКда белгиланган. Лекин қонунчиликмишда апелляция инстанциясидан ташқари яна кассация инстанцияси ҳам мавжуд.

Агар тарафлар апелляция тартибидида шикоят қилиш имкониятидан ўз вақтида, яъни ҳал қилув қарори кучга киргунга қадар фойдалана олмасалар, кассация тартибидида шикоят қилиш имкониятидан фойдаланишлари мумкин. Шундай экан, қонунлардаги нормалар бир-бирини инкор қилмаслиги керак.

Мазкур қонунга асосан ФПКнинг 160-моддаси 2-қисми «апелляция» деган сўздан кейин «ёки кассация» деган сўзлар билан тўлдирилган эди. Бирок, ушбу қонунни сенат 2005 йил 26 август кўни қўриб чиқиб, рад этди. Бунга ФПКнинг 160-моддаси 2-қисмининг давлат тили ва рус тилидаги матнлари мазмунан бир-бирига мос эмаслиги, шунингдек, 2-қисм «ёки кассация» деган сўзлар билан тўлдирилишининг ҳаттолиги асос қилиб олинган.

Бунда ишни судда қўришга тайёрлаш юзасидан суд томонидан қилинган ҳаракатлар тўғрисидаги ақрими ишни факат биринчи инстанция судида қўриш жараёнидагина аҳамиятга молик эканлиги, кассация тартибидида қўрилаётганда эса у ҳуқуқий аҳамиятга эга эмаслиги, киритилаётган «ёки кассация» деган қўшимча шикоят қилувчининг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишда бирон-бир янги имконият яратмаслиги боис судьянинг ишни қўришга тайёрлаш босқичидаги ҳаракатларининг ишни кассация босқичида мазмунан ҳал этишга тавсия йўқ деган сабаблар билан рад этиш маъкул топилиган.

Шундан сўнг лойиҳа қуйи палатасига келиб тушган, Қонунчилик палатаси регламентининг 137-моддасига кўра, масъул қўмита қонунни қўриб чиқиб, қонунчилик палатасига:

- юзаса келган келишимовчиликларни бартараф этиш учун келишув комиссияси тузиши;
- қонунни Қонунчилик палатаси қабул қилган аввалги тахрирда қабул қилиниши;
- қонунни Қонунчилик палатасида қайта қўриб чиқмаслигини тавсия этиши мумкин.

Бирок, ФПКнинг 160-моддасига биргина ўзгартириш киритиш мақсадида қонунда кўрсатилганидек юзаса келган келишимовчиликларни бартараф этиш учун келишув комиссияси тузиш ва ўз фикрини эъти маъқуллаб Президентга юбориш мантиқан ноқулай.

ФПКга келгусида бир қатор ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги масала қўйилиши мумкинлиги инобатга олинса, қонуннинг Қонунчилик палатаси қабул қилган аввалги тахрирда қабул қилинишига ҳам ҳоҳат қолмайди, чунки қонунга бир сўз эмас қўллаб ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш назарда тутилган.

Юқорида таъкидланганлардан келиб чиқиб, қонунни Қонунчилик палатасида қайта қўриб чиқмаслик лозим топилди.

Қонунчилик ва суд ҳуқуқ масалалари қўмитаси аъзолари томонидан ушбу лойиҳа тақлиф этилган вақтда палата эъдидаги янги бошланғичлиги, парламентнинг иш тартибини белгилаб берувчи регламентнинг мавжуд эмаслиги, депутатлар ҳали унчалик тажрибига эга бўлмаганлиги сабабли тегишли органларнинг ҳулосасини олишда баъзи камчиликларга йўл қўйилган.

Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ва олимлардан олинган ҳулосаларда лойиҳада тақлиф этилган норма маъқуллашган эди. Афсуски, юқорида таъкидлаб ўтилган субъектлар мазкур лойиҳа юзасидан Сенатга умуман тесқари ҳулоса беришган. Бундай ҳолат келгусида тақдорламаслиги унча депутатларимиз бундан бўён олим ва мутахассислар билан ишлашга янги ёндашишлари керак.

Қўриб турганимиздек, қонун лойиҳасини тайёрлаб, палаталарнинг муҳокамасидан ўтказиб, маромига етказиб қабул қилиш ўта масъулиятли ва мураккаб иш. Фақат шу йўл билан халқимизнинг манфаатларига жавоб берадиган мукамал қонунларни ишлаб чиқиш ва қабул қилиш мумкин.

Ф.КОМИЛОВ,

Олий Мажлиснинг Қонунчилик палатаси депутати

Эртанги харажатнинг бугунги ҳисоби

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси
депутати Фурқат ХОТАМОВ билан сўхбат

Бу ҳам кичик ва ўрта бизнес вакилларига берилган катта имконият деб биламан.

Маълумки, мамлакатимиз халқ ҳўжалигининг тармоқлари сингари қишлоқ ҳўжалигида ҳам олиб борилаётган илчил ислохотлар туфайли фермерлик харақати кенг қулоқ ёймоқда. Бунинг самараси ўлароқ фермерларнинг иқтисодиётга қўшаётган ҳиссаси йил сайин ортмоқда.

Йилдан йилга мамлакатимизда фермерликка ўтиш жараёни жадаллашиб бормоқда. Уларга берилаётган имкониятлар, яратилаётган шароитлар ўйлайманки, бу йилги пахта бўйича йиллик режанинг ҳар қачонгидан эрта удаланишига асос бўлди.

— Маълумки, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси қўмиталарида Ўзбекистон Республикасининг 2006 йилги Давлат бюджетни лойиҳаси муҳокама қилинди. Лойиҳада келаси йил учун қандай мақсадлар кўзда тутилмоқда?

—Авалдан таъкидлаш керакки, 2006 йилги Давлат бюджетни лойиҳаси Президент Ислон Каримовнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатнинг қўшма мажлисидаги маърузасида белгиланган устувор йўналишлардан келиб чиққан ҳолда тайёрланди. Унга кўра кейинги йилда иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш ва иқтисодиётни янада эркинлаштириш режалаштирилмоқда. Шунингдек, ҳусусий тармоқнинг жадал ривожланиши, унинг мамлакат иқтисодиётини янада эркинлаштириш таъминлаш, кичик бизнес ва фермерликини ривожлантириш борақсидида ишларни чуқурлаштириш ва кўламни кенгайтириш, банк ва молия тизимларидаги ислохотларни чуқурлаштириш, уй-ҳўй коммунал ҳўжалигини ислох қилиш, солиқ сийбатини янада тақомиллаштириш кўзда тутилмоқда.

Лойиҳада фуқароларнинг фаровон турмуш кечиришлари таъминлашига катта эътибор қаратилган. Ҳусусан, аҳоли даромадларининг ўсиши нарх-наволарнинг кўтарилишидан, яъни инфляциядан пул маблағларини жалб қилиш бўйича чора-тадбирлар комплекси ва механизмини амалга ошириш, биринчи

этиши кутилмоқда.

— *Ўқувчиларимизга 2006 йил учун солиқ сийбатининг асосий йўналишлари ҳақида қисқача маълумот бера оласизми?*

— Лойиҳага кўра, навбатдаги йилда солиқ сийбати иқтисодиётга солиқ юкни сезиларли даражада камайтириш, солиққа тортиш тартибини тақомиллаштириш ва соддалаштириш, кам самарали ва асосланмаган солиқ имтиёзларини бекор қилишга йўналтирилган. Булар нисаларда ўз аксини топади? Масалан, инвестиция жараёнларини фаоллаштириш ва ўзларининг ҳусусий маблағлари ҳисобидан корхоналар иштиёрида қоладиган фойда миқдорини ошириш билан бирга юридик шахслардан олиннадиган даромад (фойда) солиғи ставкасини 3 фоиз бандига, яъни 15 фоиздан 12 фоизгача пасайтириш тақлиф қилинмоқда. Бу тақлифларнинг қабул қилиниши корхоналар иштиёрида қоладиган маблағларнинг, ҳисоб-китобларга қараганда 32,7 млрд. сўм ошишига олиб келади. Шунингдек, илгари юридик шахслардан олиннадиган даромад (фойда) солиғини ҳисоблашда солиқ солиш базасига киритиладиган узоқ муддатли кредитлар бўйича фоизлар, муқофотлаш шартлари тизимига кўра алоҳида бериладиган муқофотлар ва улarga нисбатан ижтимоий сўғуртага ажратмалар, қимматли қўғозларни чиқариш билан боғлиқ харажатлар, бошқа ишлаб чиқариш харажатларини солиқ базасидан чиқариб ташлаш режалаштирилмоқда.

Ушбу тадбирлар ҳўжалик юртуви субъектлар фойдасига бўлган солиқ юкни 26,0 фоиздан 21,3 фоизгача камайтириш ва инвестицион фаоллик имкониятларининг ошишига олиб келади. Ёки, юридик ва жисмоний шахсларнинг дивидендлар ва фоизлар бўйича олаётган даромадларини ошириш мақсадида даромад солиғи ставкасини 15 фоиздан 10 фоизга пасайтириш кўзда тутилмоқда.

Фуқароларнинг шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисоб-вақарларига ажратма қилиш тартиби сақлаб қолинган ҳолда, жисмоний шахсларнинг даромад со-

меҳнат самарадорлигини моддий рағбатлантиришга имконият яради.

Яна бир муҳим янгиллик шуки, 2006 йилдан экология солиғи бекор қилиниши кутилмоқда. Мазкур солиқнинг бекор қилиниши корхоналарнинг солиқ юкни камайтириш ҳамда солиқдан бўшаган маблағларни ишлаб чиқаришнинг ривожлантириш ва кенгайтиришга йўналтириш имконини беради. Савдо корхоналаридан савдо қилиш ҳуқуқи учун ойлик йилгига бекор қилиш эса уларнинг айланма маблағларини ошириш ва савдони ривожлантиришга олиб келади.

— *Мамлакатимизда таълим тизимини ислох қилиш, мактаб таълимини ривожлантириш борақсидида қўллаб ҳайрли тадбирлар амалга оширилмоқда. Соҳанинг асосан бюджет маблағлари ҳисобида молиялаштирилиши ҳисобга олсак, 2006 йилги бюджет лойиҳасида бу ҳолат қандай ўз аксини топган?*

— Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 9 июлдаги «2004-2009 йилларда Мактаб таълимини ривожлантириш Давлат умуммиллий дастурини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорига мувофиқ 2006 йилда 1317 та мактабларда қурилиш ва қайта тиклаш ишлари олиб борилиши кўзда тутилган. Бу эса жорий йилдагига нисбатан 220 тага ёки 20 фоизга кўндр. Жорий йилда умумтаълим мактаблари қошида 203 та спорт иншоотлари қурилиши амалга оширилаётган бўлса, кейинги йилда бу кўрсаткич 244 таши ташкил этади. Бундан ташқари, 1317 та умумтаълим мактабларини меъбел, замонавий ўқув лаборатория асбў-ускуналари, компьютер техникаси ва спорт анжонлари билан жиҳозлаш режалаштирилган.

Умуман олганда, ижтимоий соҳа ва аҳолини ижтимоий қўллаб-қувватлаш 2006 йилги бюджет харажатларининг 50,6 фоизини ташкил этса, шунинг 29,5 фоизини маориф харажатлари ташкил этиши кўзда тутилмоқда.

«НУҚУҚ» мухбири
Жаҳонгир ШАРОФБОВ
сўхбатлашди

МУСОҲАВА

Мустақиллигимизнинг дастлабки йилларидаёқ бошлаб юборилган ислохотлар жараёни, ҳусусан, суд-ҳуқуқ тизимидаги ислохотлар айна пайтда янада жадал тус олганининг гувоҳи бўлиб турибмиз. Ана шу ислохотлар юртимиз бугуни ва эртаси учун қандай аҳамият касб этади, жамиятимиз ҳаётида қандай натижалар бермоқда?

Мухбиримизнинг Тошкент шаҳар прокурорининг ўринбосари Шовдонбек АЛАЕВ билан суҳбати ана шу хусусда боради.

— Шовдонбек Париевич, бузун юртимизда ислохотларнинг ислохотлардан, айниқса, суд-ҳуқуқ соҳасидаги ислохотлардан умиди қанчалик?

— Маълумки, ҳар қандай жамиятда амалга ошириладиган ислохотлар самараси ана шу жамият аъзоларининг ислохотларга ишончи қай даражада эканлиги билан боғлиқ. Ҳар бир аъзоси ислохотларга қатъий ишонч билдириб, унинг мазмун-моҳиятини чуқур англаб етган, унга улуш қўшилиши ўзи учун бурч деб билган жамият тараққий топишаниқ. Ўзи танлаган истиқлол ва тараққиёт йўлидан дадил бораётган мамлакатимизда қирғиқдан қирғиққа ўтиш ҳақида бунга мисол бўла олади. Аввал бошданок, бунёдкор халқимизнинг мустақам ишонч бўлмаганида эҳтиомл бугунги ютуқларга эришмаган бўлар эдик.

Энди бу ишонч асослари ҳақида гапирадиган бўлсак, Ўзбекистон халқи ҳам бошқа халқлар катори азалдан адолатли жамият орзусида яшаб келган. Собик мустабид тузум эса халқимизнинг адолатга бўлган ташналигини янада қучайтирган бўлсада, қондира олмаган эди. Суверенитетнинг қўлга киритилиши билан иктимой ислохотларга зарурати англаб етилди. Президентимиз раҳнамолигида бошланган ислохотларнинг халқимиз томонидан қўллаб-қувватланишига ҳам мана шу асос бўлди.

Жинсий жазоларнинг либераллаштирилиши суд-ҳуқуқ тизимидаги ислохотлар йўлидаги энг дадил қадам сифатида эътироф этиш мумкин. Бу борадаги ислохотларнинг узвий давомли сифатида шу йилнинг август ойида «Қамқоқ олиш учун санкция бериш ҳуқуқини судларга ўтказиш тўғрисида»ги ва «Ўзбекистон Республикасида ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисида»ги Президент фармони ҳам мамлакатимизда инсон энг олий қадрияти даражасига кўтарилгани, инсон ҳаёти,

Ислохотлар тараққиётга хизмат қилади

шаъни ва кадр-қиммати юксаклигидан далolat беради.

— Бизга яхши маълумки, суд-ҳуқуқ соҳасидаги ислохотлар прокуратура органлари зиммасига ҳам улкан масъулият юкляпти. Бунга Тошкент шаҳар прокуратурасининг 9 ойлик фаолияти якулари мисолида қисқача тўхталсангиз.

— Тошкент шаҳар прокуратураси ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа органлар билан ҳамкорликда жиноятчиликка қарши кураш, фуқаролар ҳуқуқи ва эркинликларини, давлат ва жамият манфаатларини ҳимоя қилиш, бир сўз билан айтганда пойтахтимизда қонунчиликни таъминлаш борасида улкусиз фаолият юритиб келмоқда.

Бу йўналишда асосий эътибор иқтисодий, иктимой ва маънавий ислохотларни чуқурлаштиришга оид қонунлар, Президент фармонлари ва ҳукумат қарорлари ижроси устидан таъсирчан назорат олиб боришга қаратилди. Айниқса, тадбиркорлик субъектларининг иқтисодий ҳуқуқи ва эркинликларини ҳимоя қилиш ва давлатга етказилган зарарларни ўз вақтида, тўлиқ, ундириш билан биргаликда иқтисодий муносабатлардаги ҳар қандай ҳуқуқбузарликларга қарши курашда мансабдор шахслар, маҳаллий ҳокимият, бошқарув органлари, текширув-назорат идораларининг масъулиятини оширишга қаратилган ҳуқуқий-норматив ҳужжатларнинг аниқ баҳарлиги прокурорларнинг диққат марказида бўлди.

Шахримизда қонунчилик ҳолатига ўз таъсирини кўрсатган рақамларга мурожаат этаман: ўтган 9 ой давомида ўтказилган текширишлар натижаларига кўра 8938 дан ортиқ прокурор

таъсир чоралари қўлланилди, шу жумладан, 420 та жиноят иши қўзғатилиб, судларга 4,2 млрд. сўмлик етказилган зарарни ундириш ҳақида 2671 та даъво аризалари киритилди, айбдор шахслардан 62 млн. сўмдан зиёдроқ етказилган зарар иктиёрий ундириб олинди.

Шаҳар ҳудудидagi жиноятчилик аҳоли мунтазам равишда таҳлил қилиниб, бошқа муассасди идоралар ва жамоатчилик билан ҳамкорликда амалга оширилган ишлар натижасида бу даврда қўтилиқ, баданга оғир тан жароҳати етказиш, талончилик, боқинчилик жиноятлари, шунингдек, муқаддам судланганлар, маст ҳолатда ва гуруҳ бўлиб содир этилган жиноятларнинг камайишига эришилди.

Вояга етмаганларнинг ҳуқуқи ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича муайян ижобий ишлар амалга оширилганини таъкидлаш жоиздир. Зеро, шаҳар прокуратураси томонидан вояга етмаганлар соҳасида устувор йўналиш деб топилган болалар спорт, «Сихат-саломатлик йили» дастури, ўсмирларнинг бўш вақтларини мазмунли тўлдириш ва тўғрақарлик фаолиятини тақомиллаштириш борасида қўлланмалар ишлаб чиқилиб, шу асосда ташкил этилган ишлар Республика Бош прокуратураси томонидан ижобий деб топилди, республика миқёсида омаллаштирилганлиги қувончли ҳолдир.

Бироқ, бугунги вазият вояга етмаганлар ўртасида жиноятчиликни, айниқса, уларни турли оқимларга қўшилиб кетмасликларининг олдини олиш борасида профилактика ишларини янада қучайтиришимиз лозимлигини талаб этмоқда, шунинг учун ҳам биз

бўйўналишда асосий эътиборимизни қаратмоқдамиз.

Бу даврда қўрилган чоралар натижасида тергов сифати бир мунча яхшиланганлигини қайд этиш ўринлидир. Жумладан, прокуратура органлари терговчилари томонидан таомланган ва айблов ҳулосаси билан судга юборилган ишлар қўлайиши билан бирга ҳаракатдан тугатилган, тергов муддати бузилган, шунингдек, судлар томонидан қўшимча терговга қайтарилган ишлар сонининг камайишига эришилди. Айниқса, тергов даврида етказилган зарарни қоплашга алоҳида эътибор берилди.

Маълумки, суд-ҳуқуқ ислохотларини чуқурлаштириш жараёнида фуқароларнинг ҳуқуқи ва эркинликларини, жамият ва давлат манфаатларини ҳимоя қилиш мумкин аҳамият касб этмоқда. Шу мақсадда судларда прокурор ваколатини малакали таъминлашга ва судларнинг қонунга зид қарорларига нисбатан протестлар келтиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бу соҳада амалга оширилган ишлар натижасида, айниқса, ноконуний суд қарорларига апелляция ва кассация тартибида протестлар келтириш самарадорлиги сезиларли даражада яхшиланди.

Фуқаролар ва юридик шахсларнинг мурожаатларини ўз вақтида, ҳар томонлама ва ҳолисона қўриб чиқиб, уларнинг бузилган ҳуқуқларини тиклаш ва қонуний манфаатларини тўла ҳимоя қилинишини таъминлаш юзасидан зарур чоралар қўрилаётганлиги натижасида фуқароларнинг тақоррий мурожаатлари кескин камайди. Шу билан бирга фуқароларга уларнинг қонуний ҳуқуқи ва манфаатлари

кенг миқёсда тушунтириб борилмоқда.

— Президентимизнинг 2005 йил 1 август кунги Фармонида кўра 2008 йилнинг 1 январидан мамлакатимизда ўлим жазоси бекор қилинади ва унинг ўрнига умрбод ёки узоқ муддатга озодликдан маҳрум этиш жазоси жорий этилади. Шу хусусдаги фикрларингиз?

— Шу йил бошида, 28 январ кунли бўлиб ўтган парламентнинг палаталари қўшма мажлисида Президентимиз суд-ҳуқуқ тизимини янада либераллаштириш хусусидаги фикрларини билдирар экан, жазо қонунчилигини ўлим жазосини чиқариб ташлаш ҳақидаги масалани ўртага ташлаган эди. 1 август кунли эса Президентимизнинг «Ўзбекистон Республикасида ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисида»ги фармони эълон қилинди.

Биламизки, яшаш ҳуқуқи Конституциямизда белгилаб қўйилганидек, инсоннинг узвий ҳуқуқидир. Бу фармон,

аввало инсоннинг ана шу ҳуқуқини муҳофаза қилиш, умумэътироф этган халқаро ҳуқуқ тамойилларига тўла мос келади. Ўлим жазоси масаласи ҳамма даврларда ҳам қўнчиликнинг муҳомама мавзуси бўлиб келган. Бу нараса турли давлатлар жазо қонунчилигида турлича акс этилиши ҳам бунга мисол бўла олади. Статистика маълумотларига қараганда, ҳозирги пайтда дунёнинг 120 мамлакатидида бу жазо бекор қилинган ёки амалда қўлланилмайди. 70 дан зиёдроқ мамлакат қонунчилигида бу жазо сақлаб қолинган. Яна шундай давлатлар ҳам борки, уларда ўлим жазоси бекор бўлганига юз йилдан ҳам ошиб кетган. Масалан, лотин Америкасидаги Венесуэла давлатида бу жазо 1863 йилдаёқ бекор қилинган экан.

Юқорида қайд этилганидек, мамлакатимизда барча соҳаларда бўлгани каби суд-ҳуқуқ тизимидаги ислохотлар ҳам боқинча-боқинча амалга ошириб келинмоқда. Ҳусусан, мамлакат жазо қонунчилигини ўлим жазосини чиқариб ташлашга қўлланган жараёнда оғир ва ўта оғир жиноятлар тоифаси қисқартирилди, ўлим жазоси қўзда тутилган моддалар камайирилди. Эътибор беринг, 1995 йил 1 апрелдан бошлаб амалга киритилган Жиноят кодексининг 13 та моддасида бу тур жазо бўлган бўлса, уч йил ўтиб бундай моддалар 5 тага, 2001 йилдан эса 4 тага камайди. 2003 йилда қабул қилинган қонунга кўра фақат терроризм ва айбни оғирлаштирувчи ҳолатда қасддан одам ўлдирish жиноятлари учунгина бундай жазо белгиланган эди.

Ҳулоса қилиб айтганда, олиб борилаётган бу ислохотлар мамлакатимиз тараққиётига хизмат қилади.

Суҳбатдош: Шавкат ЁДГОРОВ, «Нуқуқ» мухбири

SHUNDAY KASBLAR BOR

Тошкент шаҳар фавқулодда вазиятлар бошқармаси қошидаги кутқарув хизматининг фаолияти пойтахт аҳолисининг ҳавфсизлигини таъминлашга қаратилган. Кутқарув хизматининг «050» рақамли телефонига ёрдам ва маслаҳат сўраб шаҳар аҳолиси, меҳмонлар ҳамда ташкилот ва муассасалардан 151.452 та мурожаат келиб тушди.

1757 ҳолатда кутқарув хизмати кутқарувчилари зудлик билан воқеа содир бўлган жойга етиб бориб, экстремал вазиятга тушиб қолган инсонларга техник ва тиббий ёрдам ҳуқуқини беришдан ташқари 149.695 та мурожаат бўйича бошқарма томонидан фуқаро муҳофазаси хизматлари авария-тиклash гуруҳларининг иши мувофиқлаштирилди.

Кутқарув хизмати кутқарувчилари 533 марта хонадонларнинг берк эшиклар мах-

сус асбоб-ускуналар ёрдамида очиб берилиб, ёнғин ҳамда одамларнинг газ билан заҳарланишининг олди олинди. Тошкентда содир бўлган 29 та аварияда ИИБ ходимлари иштирокида жафрланган фуқаролар шикастланган автоуловлардан чиқариб олиниб, биринчи тиббий ёрдам кўрсатилди.

Бошқарманинг сувда кутқарув гуруҳи фаввослари томонидан аҳолидан тушган

Асил мардлар хизмати

мурожаатлар асосида шаҳар ҳудудидан оқиб ўтувчи Чирчиқ дарёси, канал ва ариқлар доимий равишда ўрганиб чиқилмоқда. Фаввослар 53 марта сувга қўчиб кетган

одамларнинг жасадларини топиш мақсадида қидирув ишларини олиб бориб, топилган жасадларни ИИБнинг тезкор қидирув ходимларига топширишди.

Кутқарувчиларимиз ҳар бир қақирувга санокли лаҳзаларда етиб борадилар. Довжуряк, жасур йигитларимиздан лейтенант

лар Р.Абдухаликов ва А.Жалиловни, катта лейтенант Х.Бобоновни алоҳида ажратиб кўрсатиш мумкин.

Кўнгилисиз ҳодисаларнинг аксарияти бепарволик оқибатида содир бўлмоқда. Шундай экан, доимо ҳушёр бўлишимиз шарт. Эслашиб ўтамиз, агар Тошкент шаҳар фавқулодда вазиятлар бошқармаси кутқарув хизматининг ёрдамига муҳтож бўлсангиз сутканинг исталган вақтида бепул хизмат кўрсатувчи кутқарувчиларимизга «050» телефони орқали мурожаат қилинг.

Соҳиб Кудратов, Тошкент шаҳар фавқулодда вазиятлар бошқармаси ахборот-таҳлил гуруҳи катта инспектори. Ҳусния ТОЖИБОВА, матбуот хизмати ходими

Саломатлик — туман бойлик

қайт ҳам қилибди! Со-
вуқ терга
чўмган ҳолат-
да менга жов-
д и р а й д и :
«Тезроқ, тез-
роқ, ака! Улиб
қоламан!».

Бунда й
пайтда одам
ш о ш и б
қоларкан. Тез

ололмай нобуд бўлганини эшитиб,
яна ичим куйди. Аввал Ҳоджоннинг,
кейин эса ҳар ёнга умидвор боқиб,
«Ким бор! Ёрдам берингла-ар» дея
зорланаётган оҳизанинг овози элас-
элас эшитилгандек бўлди.

Воқеанинг бундай тус олиши уй-
дагиларнинг хаёлига ҳам келмаган-
ди. Ҳарқалай, чоғқиллаб рўзгор қилиб
юрган бир орзуманд аёл эди боқиб.
Уша кунчи ҳам шундай бўлди. Эри

туғилса исмини мен қўяман, майли-
ми?

— Майли...

— Айтмоқчи, жойнинг раҳтида бир
туғунча бор. Очсангиз, ичида чака-
лоққа аталган кийимчаларим бор.
Ушани аямиз олиб келсин...

Мана шундай ниятлар, мастона
туйғулар билан икки ёш ажралишди.
Будийдор фойий дунёдаги энг сўнгги
си эканини улар қаердан ҳам билиш-
син.

Эртасига кундуз соат 10-11 лар

нора Асланова реополитоксин эрит-
масининг нотири ва нотири қўйили-
ши оқибатида ҳосил бўлган шок таъ-
сирида, буйрак усти бези маиз каво-
тининг эриб кетиши ҳамда икки аъзо-
ларга қон қўйилиши оқибатида вафот
этган. Бу борада, асосан, врач томо-
нидан реополитоксин эритмасини
қўйиш техникаси қўпал равишда бу-
зилган. Яъни, биринчидан, эритма
қўйилганда бемор олдидан бирор-
бир масъул киши қолдирилмаган. Ик-
кинчидан, олдинроқ шу уқолдан про-
ба ўтказилмаган.

Тиббиётчилар тили билан айт-
ганда, венадан қилинадиган энг
оддий укол ҳам кичик операция
саналар экан. Ўзлари ҳушёрлиқни
қўлдан бериб, энди ҳолатни қис-
матта боғламоқчи бўлган врачлар
эса «Асли беморнинг ўзи оғир ҳолат-
да бизга келган эди» демоқчи бўли-
шади. Қўрган-билганлар бунга ой-
динлик киритиши, оқни оқ, қорани
қорага ажратишлари турган гап.

Н.РАХМАТОВА:

— Ҳақиқатан ҳам 2005 йил 16 май
кунин Гулнора Аслановани туғруқхона-
нинг қабулхона бўлимига келганида
текшириб, қабул қилиб олганман. Уни
рўйхатдан ўтказиб экстренгелат ка-
салликлар бўлимига ётказдик. Текши-
риш чоғида беморнинг ўша пайтдаги
ҳолати қониқарли эди.

Н.АСЛАНОВА:

— Туғруқхонада катта ҳамшира
бўлиб ишлайман. Эрталаб бемор
Гулнора Асланова билан кўришдик.
Аҳоли тетик ва яхши эди. Сўнг
бироз ўтиб ҳамшира Т.Нурulloева
ўша кунин беморнинг аҳоли уқол-
дан оғирлашиб қолганини келиб
айтди. Зудлик билан реаниматоло-
гия бўлимига ўтказдик. Аммо бе-
морнинг ҳаётини сақлаб қолимо-
дик.

Мана энди масала ойнадек равш-
ан. Одил суд яқинда ўз ҳукмини
ўқиб эшиттирди. Унда врач Лола
Иброҳимовани ЖКнинг 116-мод-
даси 3-қисми билан айбдор деб
топиб, айбига яраша жазо тайин-
лади.

Аммо шу онда ўйлаб қолсан
киши. Судланувчи олган жазо би-
лан Акрамжон ва кўда-анда, қарин-
дошлар дилида чандик бўлиб қол-
ган доғлар тузалармикан? Ҳеч
бўлмаганда шифокорларнинг ха-
тоси бундан буён тақрорланмас-
лигига қафолат берувчи бирор
одам борми?

Мансур АЛОВУДДИНОВ,
«Нуқуқ» мухбири

Ажал эмас, малҳам беринг

Беморни даволашга ки-
ришган шифокор бу ишни
қўнғ, назокат ва очик чехра
билан, тангри ва беморга ҳуш
келаётган тарзда амалга
оширган майкул. Табиб қал-
бида жасорат ва фидойилик
туйғуси жўш урмас экан, мақсади-
нинг ҳолисчилигига шубҳа уйғониши
турган гап.

Бунга уч-тўрт йилча вақт бўлди.
Қадрдон шофёр уқамиз сарғайтми
(Боткин) касалига чалиниб қолди.
Тарвуз ва майда-чўйда олиб шифо-
хона сари йўл олдик. Дарвозахона-
даги навбатчи аёлдан ялина-ялина
ишарига киришга изн олдим. Изла-
ган кишимиз шундоққина қўшимча
ишга туширилган бинода жойлаш-
ганини айтиб ўтишди. Тушлик пайти
бўлгани учунми, коридорга кирганда
ҳам бирор кишининг шарпасини
кўрмадим. Беморлар эса санокли
экан. Бориб сўнгги хона эшигини
очдим-у, донг қотиб қолдим. Катта
хонада Ҳоджоннинг бир ўзи. Вена-
сига томчилаб сингдирилувчи осма
укол уланган. Бутун тани кароват
билан бирга қалт-қалт титрамоқда.
Кўзлари нақ қосасидан чиқиб кет-
тадай саросимали. Ўқчий-ўқчий боши-
ни икки ёнга отади. Ҳатто бир-икки

бориб иганини венадан тортиб олдим.
Сўнг ўша дарвозахонадаги навбатчи
аёлга аҳолини ўқитиб қайтдим. Ҳаде-
май рўтара томондаги бинодан оқ
халатли шифокорлар югургилаб ке-
либ қолди. Беморнинг икки билгани
ва қўймучлари илма-тешик бўлиб кет-
гандир-ов! Кимдир унинг қўлларини,
кимлар оёқларини уқалар, яна бирор
товонлари остига иссиқ «трелка» қўя-
ди. Орадан бирор соат ўтибгина уқа-
хонининг танилиб қилиб, сокин уйқу-
га кетди. «Во ажаб, малҳам тури
қанча мос келмаса, шунча ёмон бўлар-
кан-да!».

Хали-хануз «фалончига укол ре-
акция берибди» деб қолишса, бирдан
Ҳоджоннинг аянчи ҳолати, изтироб
тўла кўзлари қаршимда намойён бўла-
ди. «Яшайман ўшанда мен келиб қолиб-
ман. Бўлмаса шўрлик...».

Боягидек чекка шифохоналарда
эмас, Навоийдек ақлим шахарнинг
туғруқхона мажмуасида яна бир ор-
зуманд аёл илк фарзандини қўлига

Аббаржон чиқса, ҳовли саранжом-
саришта, сув сегиб сўтирилган. Қал-
лиги Гулнорахон эса сўрида ёйилган
чойнак-пиёлаларни билангидида со-
чик билан артиб-суртапти. Бирга
нончушта қилгач, ишига ошиқди. Ора-
дан икки соатча фурсат ўтган, опаси
Фотимахон иш-жойига қўнғириқ қилиб,
Гулнорани туғруқхонага ётқизиб қай-
тишганини маълум қилди. Энди унинг
қувонишини кўрсангиз! «Наҳотки, мен
ҳам ота бўлсам? Ўз зурриётимни
бўгун қўлимга олсам?».

Хушхабар жувоннинг қариндош-
лари томонга ҳам қанот ёйиб ўтди.
Дардинг бироз эрталигини инобат-
га олганда ҳаммаси қўнғилдагиди...

Акробой бўлса дам-бадам туғ-
руқхонага талпинган. Оқшомга яқин
хатто дераза таҳмонига суянишиб,
анча суҳбат ҳам қилишди.

— Ўғил бўлса эди. Мен ном ҳам
топиб қўйганман.

— Келинг, ўғил бўлса сиз, қиз

орасида негадир шифокорлар палата
ёнида гивирлашиб қолди. Ичкари-
га эса ҳеч кимнинг қўйилмаслиги
аниқ. Суюнчи хушхабарини қутаёт-
ганлар бирор-бир жавобсиз илҳақ
турардилар. Коридордан бир-бир
босиб останага чиққан туғруқхона
бош врач эса осонгина қилиб, бе-
маврид ўлим ҳақидаги хабарни уларга
ётқизиб қайтди.

«Йўғ-э, доктор, нимага ўларкан?
Ахир эрталаб ўзи юриб, ёнимизга
чиққан эди-ку!».

Бу жўяли саволни
марҳумнинг яқинлари эмас, бегона
кишининг ҳам бериши турган гап.

Келинг, ким ҳақ, ким ноҳақлигини
яратганини ўзига ҳавола қилайлик-
да, одил суд мажлисида гувоҳ сифа-
тида сўроқ қилинган айрим шахслар-
нинг фикрига қўлоқ тутайлик.

Р.НАРЗИЕВ:

— Мен Навоий вилоят суд тиббиёт
экспертизасида эксперт бўлиб ишлай-
ман. Тахлиллар шунини кўрсатадики, Гул-

Тиббиётдан йироқ дорифурушлар

бозорининг
касодга учраши
истеъмолчиларга ҳам боғлиқ

ни?

— Дугонам Россиядан олиб келган
экан, сотишга ёрдам беринг деб илти-
мос қилувди. Озгина фойдасига учиб-
ман...

У каби махсус маълумотга эга
бўлмаган, сотаётган дориси бемор-
нинг дардига даъво бўладими, акс
таъсир кўрсатадими, фарқига борма-
йдиган «ишбилармонлар бошқа
шаҳар ва туманларда ҳам яширинча
фаолият юритишарди. Қўсон шаҳар
ДСИ ходимлари Навоий мавзесидида
қонунга хилоф равишда ташкил то-
пган дори бозорига ўтказган текши-
риш чоғи Т.Мелибоев деган кишидан
370.000 сўмлик 12 хил дорини далилий
ашё сифатида олиб қўйишди. Марги-
лоннинг «Қумтепа» бозорида Ф.Абду-
азимов 88.000 сўмлик 26 хил дорини
зимдан пуллаётган эди. Қува тумани
Толмоққон қишлоғида С.Исмаилов эса
узқоққа бормай, уйининг ёнида «дори-
хона» очиб олибди. 200.000 сўмлик 194
хил дорининг қай бири қай дардга
шифолитгани билмайдими-ю, сураган-
ларга тавсия қилаверди.

Қўсонлик Ш.Журабоев дори-дар-
мон сотиш учун махсус лицензия олиш
зарурлигини билар эди. Қонун-қосида-

ниписанд қилмай, дорифуруш-
лик билан шуғулланган «тад-
биркор»нинг уйда Қўсон шаҳар про-
куратораси ҳузуридаги СВОЖКК бўли-
ми ходимлари ўтказган тадбир пайти-
да 1.180.000 сўмлик 15 хил дори бор-
лиги аниқланиб, далилий ашё сифати-
да олинди. Андижон вилояти дори-
дармонлар экспертизаси марказининг
хулосасига кўра, ундан олиб қўйилган
ҳамма дорилар истеъмолга яроқсиз
экан. Суд ҳуқуқбузарларга жарима
солди.

Вилоят шаҳар ва туманларида
рўйхатдан ўтиб, қонуний фаолият кўрс-
таётган ҳусусий дорихоналар ҳар
қадамда учрайди. Шунга қарамай
«қўлбола дорифурушлар» ҳам тирик-
чилик қилаётганининг боиси нима?
Афсуски, дорихоналарда зарур дори-
лар ҳар доим ҳам бўлавермайдими. Ҳу-
сустан, ДСИ ходимлари ўтказган тад-
бир чоғида 15 та дорихонада 20 хил
дори-дармон сотувда йўқлиги аниқ-
ланди. Ўтган тўққиз ой мобайнида
ўтказилган 87 та қисқа муддатли тек-
ширишдан 85 тасида дорихоналарда
дори-дармонларни яширинча сотиш,
назорат касса машинасидан ўтказ-
маслик каби ҳолатлар юзгага қалқиб

чиқди. 46 нафар мансабдор маъму-
рий жаъбарликка тортилди. Рас-
мий фаолият кўрсатаётган дорихо-
налардаги қонунбузилиш ҳолатлари
норасмий дорифурушларнинг теги-
монига сув қуюди.

Юқорида айтиб ўтганимиздай,
ҳуқуқ-тартибот идоралари қўраётган
чора-тадбирлар самарасини бериб,
дорифурушларнинг иши аввалгидай
йоришмапти. Бироқ ноқонуний дори
бозорининг бутунлай касодга учра-
ши маъмурий чора-тадбирлар билан
бирга, истеъмолчиларнинг ўзига ҳам
боғлиқ. Тўғри, дорилар қўлда бироз
арзон бўлиши мумкин. Арзонлигига
учамиз-у, сифати ҳақида ўйлаб ўтир-
маймиз. Қўлдан олинган ишонсиз
дори таъсир этмаган ҳолларда тагин
айбни ўзгадан қидирамиз, врачнинг
ношудлигидан нолиймиз. Бир сўз би-
лан айтганда, бир-икки сўм арзонли-
гига учмасдан, врач тавсияси бўйича
ишончли дорихоналардан дори олиш-
га одатлансан, қўлбола дори бозор-
лари ўз-ўзидан касодга учрайди.

Исроил ИБРОХИМОВ,
«Нуқуқ» мухбири

ҚОНУН БАРЧАГА БАРОБАР

Шундай деймиз-у, орамизда
қонунларга нописандлик билан
қараётган кимсалар ҳам учраб ту-
ради. Улар божхона постларини
четлаб ўтиб республикамизга ҳар
қил маҳсулотларни олиб қираёт-
гани ҳеч кимга сир эмас. Бундай
товарларни деярли ҳар қадамда
учратиш мумкин. Масалан,
Тўртқўлдаги «Намуна» ширкат
ҳўжалигининг 7-бригадасида
яшовчи Б.Бақоев туман марказ-
ий касалхонаси ҳудудига ҳеч
қандай ҳужжатсиз дорихона очиб,
585.721 сўмлик 196 турдаги дори
ва тиббиёт воситаларини сотиб
турганлиги маълум бўлди. Шунин-
гидек, шаҳардаги «Нодирабегим»
кўчаси 4-уйда яшовчи Т.Ўқубован-
нинг, К.Жиров кўчаси 31-уйда
яшовчи Р.Бобоевнинг дорихо-
наси ҳам даялат рўйхатида қайд
этилмаган. Юқоридаги ҳолатлар
юзасидан маъмурий жавобгар-
ликка доир иш қўзғатилди.

Одамлар қонунга ҳурмат,
ноқонуний товарни сотиб олмас-
лик ҳиссини шакллантирмас экан-
миз, қонунбузарликларга қарши
кураш қийин кечади.

Ж.РЎЗМЕТОВ,
Тўртқўл туман
прокурорининг ёрдамчиси

Республика шойилинч тиббиёт
ёрдам маркази вилоят бўлимининг
шифокори Исо Насиравалев билан
қўлбола арокнинг соғлиққа зарари
тўғрисида суҳбатлашганимизда онда-
сонда доридан захарланганларни ҳам
келтиришарди. Бундан ташқари
«Врачга учрамай, ўзбилармонлик
билан даволанишга киришган. Ре-
цептсиз дори олиб инган».

Рецептсиз, яъни, врач ёзиб бер-
маган дориларни эса бозордан,
қўлбола дорифурушлардан бемалол
сотиб олиш мумкин. Бир неча йил
аввал бозорларда, хусусан, Фарғона
деҳқон бозорида тиббиётдан йироқ,
дори-дармонларнинг фарқига бори-
майдиган, тирикчилик вақидан дори-
фурушлик қилаётганларнинг бозори
авжига чиққан эди. СВОЖКК бош-
қарва ва бўлимлари, солиқ инспек-
циясининг ходимлари мунтазам ра-
вишда ўтказган тадбирлар самара-
сини берди. Дорифурушларнинг сади
сифатлаштирилди. Фарғона шаҳар ДСИ
ходимлари Қамолжон Қорабоев,
Бахтиёржон Камолов, Икболжон
Абдуазизовлар билан Фарғона деҳ-
қон бозоридаги дорифурушлар «рас-
та»-сида лаш-лушини йиғиштиришга
улғурмаган Д.Дурмонвани идорага
тақдим қилдик. Ундан 62 турдаги
126.000 сўмлик дори-дармонни да-
лий ашё сифатида олишди. Унинг
маълумоти ўрта, ҳеч қаерда ишлама-
ган, уй бекаси.

— Ҳеч бунда нарсаларни сотиб
кўрмаганман, — деди у. — Бозорга
биринчи марта олиб чиққандим.
— Қаердан олдингиз шунча дори-

TA'TILNING AFZALLIGI

Мен 1997 йили Тошкент аграр университетини тупроқшunosлик йўналиши бўйича тамомлаб, мазкур даргоҳда ишлаб қолдим. Утган давр мобайнида соҳам бўйича бир нечта мақолам чоп этилди. Индиликда изланишларимни янада кенгайтириб, илмий ишни бошлаган эдим. Лекин иш ҳажмининг кенгайиши бошлаган ишмни ниҳоятга етказишга бироз тўқиллик қилаяпти. Номзодлик диссертациямни яқунлаш учун икки ёки уч ойга ўз ҳисобидан таътил олам бўладими?

M.KARIMOV,
Toshkent shahri

WWW.HUQUQ.UZ. E-mail: huquq@mail.ru

«HUQUQ»

133-26-62

maslahatlari

САВОЛЛАР ЖАВОБЛАР

SINALMAGAN XODIM

Мен бир йилдан бери корхонада директор бўлиб ишлайман. Шу сабабли кейинги вақтларда меҳнат шартномаларини иш берувчи сифатида имзолаш меннинг зиммада. Лекин маълумотим олий бўлса-да, ҳуқуқшунос бўлмаганим сабабли, кўп масалаларда боши берк қўчага кириб қолаялман. Масалан, ишга янги ходим қабул қилсак, у дастлаб билими кўринса-да, кейинчалик бирорта жиддий масалага тўқнаш келса ҳеч нимани билмай туриб қолаяпти. Бундай вазиятда уни биронига ишдан ҳайдаб юборишга асос тополмайман. Шунинг учун бундай ҳолатнинг олдини олиш учун нима қилса бўлади?

D.MAHMUDOV,
Toshkent shahri

Бундай таътил олсангиз бўлади. Лекин номзодлик диссертациясини тугаллаш учун ижодий таътил олганингиз маъқул. Чунки Меҳнат кодексининг 258-моддасида ишлаб чиқариш ёки педагогик фаолиятини илмий иш билан қўшиб олиб бораётган шахсларга номзодлик ёки докторлик диссертацияларини яқунлаш, шунингдек, дарслик ва қўлланмалар ёзиш учун асосий иш жойида ўртанча ойлик иш ҳақи ва лавозимини сақлаган ҳолда ижодий таътил берилади.

Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 11 мартдаги 133-қарорининг 7-илоvasига мувофиқ номзодлик диссертациясини, дарслик ёки қўлланмани тугаллаш учун муаллифларга 3 ойгача, докторлик диссертациясини тугаллаш учун 6 ойгача ижодий таътил берилади.

Ижодий таътил давлат олий ўқув юртилари ва илмий тадқиқот муассасалари ходимларига — ушбу муассаса илмий кенгашининг тақдирномасига кўра директор (ректор) томонидан, бошқа давлат корхона, ташкилот ва муассасалари ходимларига — илм толиби бириктириб қўйилган олий ўқув юрти, илмий тадқиқот муассасаси илмий кенгашининг тақдирномасига кўра вазирлик (идора) томонидан берилади.

YON QO'SHNI — JON QO'SHNI

Ён қўшим — ҳеч қимми йўқ ёлғиз кампир етти йил аввал менга ўзининг уйини ёзма равишда васият қилган эди. Шу вақт мобайнида мен уни доимий равишда парвариш қилиб, ҳолидан хабар олиб турибман. Лекин охириг беш ойдан бери, нисбатдан кейин умулмай туролмай қолганини сабабли унга узлуксиз қарашига тўғри келмакда. Аммо

ижтимоий таъминот бўлими ҳам кампирга озик-овқат маҳсулотлари бериб турибди.

Ижтимоий таъминот бўлими кампирнинг ўлимидан сўнг мендан ўша маҳсулотларнинг қийматини ёки уй-жойнинг бир қисmini талаб қилишга ҳақлими?

Tatyana XABAROVA,
Qo'qon shahri

Ижтимоий таъминот бўлими бераётган таъминоти учун унинг қиймати тўлашни талаб қилмайди. Агар турар-жой сиз қараб турган аёлнинг шахсий эгалигидаги мулк ҳисобланса ва васият қонунга мувофиқ тузилиб, тасдиқланган бўлса, уйга нисбатан ижтимоий таъминот бўлими талаб қўй олмайди. Лекин васият қилувчининг кредиторий қарзлари мавжуд бўлса ёки васиятномада сизга бирор-бир бошқа шу каби мажбурият юклатилган бўлса уни (агар васиятни қабул қилишдан воз кечмаган бўлсангиз) ижро этишингиз лозим бўлади.

AGAR BOLA ROZI BO'LMASA...

Менинг иккита фарзандим бор. Икковини ҳам алоҳида уйла-жойга қилганим. Лекин ёшида доимо ёш бала бўлса яхши экан. Шунинг учун бирорта болани фарзандликка олмакчи эдим. Қонун бўйича неча ёшгача бўлган болани фарзанд қилиб олиш мумкин ва бунда унинг розилиги сўраладими?

N.RUSTAMOVA, Bo'ka shahri

Вояга етмаган, яъни ўн саккиз ёшга тўлмаган болаларни фарзандликка олиш мумкин. Агар фарзандликка олинаётган бала ўн ёшга тўлган бўлса, албатта унинг розилигини олиш шарт. Ойла

кодексининг 156-моддасига кўра, агар бола фарзандликка олувчиларнинг илосида тарбияланаётган бўлса ва уларни ўз ота-онаси деб эътироф этса, бунда унинг розилигини олиш талаб қилинмайди.

NIMA MUMKIN-U, NIMA MUMKIN EMAS?

Бугунги кунда республикамизнинг ҳамма жойида йўловчилар ташинида жуда катта қўлайликлар яратилганини кўриш мумкин. Бу борада Тошкент шаҳри энг алғорлардан бўлса ажаб эмас. Лекин шунга қарамай, шаҳримизда ноҳус ҳолатлар ҳам рўй бериб турибди. Масалан, яқинда биз кетаётган автобус бузилиб қолди. Шунда нима қилишни билмай турганимизда орқадан шу йўналишдаги бошқа автобус келиб қолди. Ҳаммамиз шошилиб чиқиб олдик. Аммо бироз юргач, чипта сотувчи бола билет олишни талаб

қилди. Олдинги автобусда олинган чипта ўтмайди деб туриб олд. Ноҳус янги чипта сотиб олишга мажбур бўлдик. Бу вазиятда қим ҳақ?

Яна бир савол: бугунги кунда айрим йўналишдаги автобусларга чиқсангиз бозорга юк олиб борувчиларнинг сумкалари етмагандай, базилар итларини ҳам олиб чиқади. Метрода бу борада махсус қондалар мавжуд, автобусда эса йўқ. Аслида жамоат транспортида нималарни олиб юриш мумкин-у, нималарни мумкин эмас?

K.ABDURAHMONOV,
Toshkent shahri

Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 4 ноябрдаги 482-қарорига мувофиқ, йўналишдаги автотранспорт бузилиб қолган тақдирда йўловчиларга берилган чипта айнан шу йўналишдаги бошқа автотранспортда юриш учун ҳақиқий ҳисобланади. Йўловчиларни бошқа автотранспортга ноҳус машинанинг ҳайдовчиси ўтказиши лозим. Лекин, агар йўловчи чиптасини йўқотиб қўйган бўлса, чипта тикланмайди, бунинг учун тўланган пул қайтариб берилмайди.

Автобусда юриш тартиб-қоидаларига тўхталадиган бўлсак, унда:

- тез ёнувчан, портловчи, захарловчи, захарли, қўланса, радиоактив моддалар ва ашёларни, ғилофсиз ўқотар қурол, тигли ва кескир ашёларни;
- ўлчамли 100 x 50 x 30 сантиметрдан катта ёки битта ўрин учун оғирлиги 60 килодан ортиқ буюмларни, шунингдек, узунлиги 200 сантиметрдан ортиқ бўлган буюмларни;
- салонини ёки йўловчиларнинг кийимларини ифлос қилувчи буюм ва ашёларни;
- тўмшқўбосгиз ит ва бошқа ҳайвонларни олиб юриш мумкин эмас.

TA'TIL DAVRI

Мен ишга кирганимдан бери ҳар йили бир вақтда меҳнат таътилга чиқаман. Утган йили декабр ойида чиққан эдим. Бу йил эса зарурат тўғрисида октябр ойида чиқишим керак эди. Шунинг учун бу йилги таътилни олдинчисига бир йил тўлмасдан туриб ҳам олишим мумкинми?

J.ORTIQOVA,
Nurota tumani

Йиллик асосий таътил одатда биринчи иш йили учун олти ой ишлагандан кейин берилади. Иккинчи ва ундан кейинги йиллар учун эса меҳнат таътили таътиллار графигида белгиланган тартибда йилнинг исталган вақтида берилади. Агар бу йилги таътил жадвалида сизнинг навбатингиз декабр ойида белгиланган бўлса, ундан октябр ойида фойдаланиш хусусида иш берувчи билан келишишингизга тўғри келади.

CHORA KO'RILMASIN DESA HAM...

Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 261-моддасида табиатни муҳофаза қилиш соҳасида йўл қўйилган ҳуқуқбузарликларга жазо чорасини кўриш ҳуқуқи фақат табиатни муҳофаза қилиш инспекторларига, давлат қўриқхонаси ходимларига, миллий давлат боғлари ходимларига берилган. Шу моддага асосан табиатни муҳофаза қилиш органларининг лаборатория бошлиғи ёки ходими маъмурий жазо чорасини

кўришга ҳақлими?

Кейинги саволим: Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 3 апрелдаги 111-қарорига апроф табиий муҳит мониторингини ўтказиш белгиланиб, унда бу ҳусусда тегишли чора-тадбирлар, қўрсатмалар ишлаб чиқиши айтилган. Мониторинг натижаси бўйича маъмурий жазо чораси кўрилиши қонунийми?

A.ABDUSODIQOV,
«Elektrikmoyasanoat» OTAJ xodimi

Ҳақиқатан ҳам ушбу кодекснинг 261-моддасида Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси номидан табиатни муҳофаза қилиш борасидаги ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ва жарима солиш тартибига маъмурий жазо чорасини қўллашга ҳақли бўлган органларнинг мансабдорлари белгиланган. Унда сиз айтган лаборатория бошлиғи ёки унинг ходимларига бундай ваколат берилиши қайд этилмаган. Бинобарин, бундай шахсларнинг маъмурий ишларни қўришлари қонунга зид.

Кейинги саволингизга тўхталадиган бўлсак, сиз айтган қарорда апроф табиий муҳитнинг давлат мониторингини ўтказишда унинг натижаси бўйича маъмурий чоралар кўриш белгиланмаган.

KIM HAQ?

2005 йилнинг март ойида биология фани ўқитувчиси ёзги таътил даврида беш кун ишга чиқмади. Халқ таълими соҳасида йўлга қўйилган тартибга кўра, ойлик ҳисоблаш учун табела ойнинг 22 — 25-кунлари ёпилади. Бу бюджет таътилларида берилиши лозим бўлган пул суммаси аниқланганидан сўнг банкка пул тушиши учун белгиланган. Бизнинг ҳолатида табелда прогул қайд этилиб, апрел ойида тегишли буйруқ билан ишга чиқилмаган

кўнлар учун пул ушлаб қолинди. Аммо 31 март кунини узрсиз сабабга кўра интизомни бузган ходимга ҳайфсан эълон қилинди. Инди савол туғилади: ишга чиқмаган кўнлар учун пулни ушлаб қолмиш қонунийми ёки пулни ҳайфсан эълон қилганидан сўнг ушлаб қолса бўлмасми? Умуман алганда, мактаб маъмуриятининг ҳаракатлари қонунийми?

G.QUTILYOROVA,
Izboskan tumani

Аслини олганда узрсиз сабабларга кўра ишга чиқмаслик меҳнат интизомини бузиш деб баҳоланади. Чунки меҳнат интизомига риоя қилиш ходимнинг меҳнат шартномаси асосида зиммасига олган мажбуриятларидан бири саналади. Бинобарин, мактаб маъмурияти ходимининг иш

ҳақидан ушлаб қолмиш ва унга бир вақтнинг ўзида ҳайфсан бериши қонунга хилоф. Чунки МКнинг 164-моддасида иш ҳақидан ушлаб қолмиш мумкин бўлган ҳолатлар қайд этилган. Лекин сиз айтиб ўтган ҳолат

мазкур моддада қўзда тутилмаган. Меҳнат кодексининг 182-моддаси талаби бўйича ҳар бир ноҳуя ҳаракат учун фақат битта интизомий жазо қўлланиши мумкинлиги қайд этилган.

Адвокатга

— **Жамиятимизда адвокатлар тугган даврдан қониқасизми?**

— Мен бугунги кунда адвокатларнинг жамиятдаги маъқеидан қониқмасам-да, уларнинг маъқеини кучайтириш борасидаги саъй-ҳаракатлардан тобора қониқиб бораёпман. Маълумки, биздаги адвокатура институти собиқ шўролар давридаги давлат аппаратининг содиқ хизматчиси бўлган совет адвокатурасининг меросхўридир. Шу маънода, афсуски, бугунги кунда адвокатура соҳасида эски қилиплар, адвокатурга давлатсифат уюшма сифатида ёндашиш ҳоллари таъмомила барҳам тоғгани йўқ. Коммунистлар ҳукмронлиги даврида давлат аппарати жамиятнинг барча жабҳаларини, жумладан, адвокатура институти ўзининг маҳкам қўлларида ушлаган. Адвокат ҳатто қонуний равишда бўлса ҳам партияга номақбул келган шахсни ҳимоя қилган тақдирда у учун муайян оқибатлар келиб чиқиши мумкин эди.

Советларнинг ҳуқуқий тизимида адвокатура институти шунчаки ахборий ва оддий хизмат кўрсатиш идорасига айлантирилиб, суд тизими эса юқорида келган буйруқлар асосида ишлар эди.

Ўзбекистон давлат мустақиллигини қўлга киритгандан сўнг жамиятнинг барча жабҳаларини ислоҳ қилиш ва либераллаштириш, жумладан адвокатурани яққа давлат манфаатини эмас, балки ўзининг азалий табиғатиға мос келадиган вазифа — инсон ҳуқуқларини таъминлаш функциясини бажарадиган институтига айлантириш бўйича муҳим қадамларни қўйди. Энди ушбу одимларни амалий ишлар билан тасдиқламоқ лозим.

Бу ўз навбатида нафақат ҳуқуқий билим ва ҳуқуқий нормалар мавжудлигини, балки ҳуқуқий маданиятнинг етарли бўлишини талаб қиладиган жараёндир. Аксарият ҳуқуқшунос мутахассислар қонунларни билиш билан чекланиб қолишган, уларни тўғри ва оғишмай қўллаш эса, афсуски, ҳанузгача етарли эмас. Ҳуқуқий демократик давлат қуришнинг мақсад қилиб қўйган Ўзбекистон учун барча демократик мамлакатлар каби инсон ҳуқуқларини таъминлаш ва ҳимоя қилиш энг долзарб масалалардан эканлиги табиий. Ҳуқуқий давлатда барчанинг қонун олдидаги тенглиги принциби бўлишига йўл қўйиш мумкин эмас.

Давлат парламенти ўзи чикарган қонунларга итоат этиши керак, барча поғонадаги давлат амалдорларининг, хизматчиларининг, судларнинг қонунларни ўзбошимчалик билан талқин қилишига йўл қўйилиши мумкин эмас. Бошқача қилиб айтадиган бўлсак, давлат ҳокимияти, давлат бошқаруви албатта қонунлар асосида бўлиши шарт. Шундагина биз адвокатларнинг қозғода белгилан қўйилган мақоми эмас, балки жамият таъриқиётида тугган ҳақиқий ўрни

ҳақида гапиришимиз мумкин. Агар давлат хизматчилари, хусусан ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ходимлари томонидан фуқароларни ҳақоратлаш, уларга қўл кўтариш, алдаш, қўрқитиш ва шу

**Адвокат, юридик фанлар доктори
Гулчеҳра МАТКАРИМОВА:**

«Террорчиларни ҳимоямга олишим амри маҳол»

каби ҳолатларга йўл қўйилган ҳолда иш олиб борилад экан, адвокатнинг жамиятда тугган ўрни ҳақида гапириш жуда мушкул.

Ўзбекистон Президенти Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисида адвокатларнинг маъқеини кучайтириш бўйича муҳим қадамлар қўйиш, жумладан, тергов ҳаракатлари устидан суд назоратини ўрнатиш, шунингдек, мажбурилов чораси сифатида қамоққа олишга санкция бериш ҳуқуқини судларга ўтказиш лозимлигини таъкидлаб ўтди. Назаримда, мазкур чораларнинг рўйбга чиқиши адвокатлар маъқеининг ўсиши ва уларнинг жамиятда ўз ўрнини топишига олиб келади.

— **Ишларнинг судда қўрилишида судья, прокурор ва адвокатнинг ҳуқуқлари тенгми?**

— Назаримда, саволингиз бироз ноаниқ бўлиб, аслида прокурор ва адвокат процессда тенг тортишишга зарур ваколатларга эгами деб берилиши лозим эди. Ўзбекистонда олиб борилаётган суд-ҳуқуқ ислохотларининг истиқболли прокурор ва адвокат ўртасидаги тоғ маънодаги тенг тортишув таъминланишига замин яратмоқда. Аммо, муҳтарам президентимиз таъкидлаганидай, масъуль давлат хизматчилари, манфаатдор амалдорларда ташаббускорлик умуман йўқ десак муболаға бўлмайди. Зеро, улар юқорида буйруқ келишини кутиб ўтиришга ўрганиб қолганлар. 21-асрда яшаётганимиз ва мазкур давр халқроқ ҳамжамиятга интеграциялашув, халқроқ ҳуқуқий нормаларни кенг қўллаш ва миллий қонунчиликка максимал сингдириш даври эканлигини унутмаслигимиз даркор.

Судлар чикарган ҳукм ва қарорлар ўзининг адолатлилиги ёки адолатсизлиги билан давлатнинг маъқеини кўтариши ҳам, тушириб юбориши ҳам мумкин. Шу жумладан прокурор ва адвокатнинг ўз процессуал вазифаларини тўлиқ бажариши, биронтасининг вазифасини суистеъмол қилмаслиги процессуал оппонентларнинг интасон манфаатларига хизмат қили-

шига олиб келади.

— **Бошига иш тушган одам аввало адвокатга мурожаат қилиши кераклигини кўпчиликлари тўла англаб етгани йўқ. Шу ҳолатга муносабатингиз қандай?**

Юқорида таъкидлаганимдек, мазкур иллатнинг илдинини бизга совет адвокатурасидан мерос қолган айрим асосатлардан излаш керак. Халқнинг адвокатурга бўлган ишончи ортиб бориши учун шунчаки унинг ҳуқуқий савиясини ошириш кифоя қилмайди. Бу бо-

раён ҳам ҳуқуқий маданият билан, ҳам қонунларга итоат этиш амалиёти билан боғлиқ. Вақт ўтиши билан бундай иллат камайиб бориши табиий ҳол, чунки тараққиёт ҳам, онг ҳам тўхтаб турмайди, ўсишда давом этади.

— **Кўпроқ қайси ҳолатларда жабрланувчилар адвокатларни рад қилишади? Бунинг сабаби нимада деб ўйлайсиз?**

Адвокат ўз вазифаларини сифатли амалга оширмаган тақдирда ундан воз кечиш ҳолатларини кузатиш мумкин. Муаммо адвокатларнинг касбий малакасида. Афсуски, барча соҳа мутахассислари ичида бўлгани каби адвокатлар тарихий ҳам анча саязлашганилиги натижасида чаласавод адвокатлар кўпайиб кетиб, бу ҳолат адвокатга бўлган ишонч сусайишига олиб келмоқда. Шу боис, фикримча, чет мамлакатлардаги каби адвокатлик лицен-

ҳол.

— **Адвокат сифатида қайси қонунларимиз тахрирга муҳтож деб ҳисоблайсиз?**

— Назаримда, президент томонидан белгилан берилган суд-ҳуқуқ ислохотлари доирасидаги масалалар, жумладан, тергов ҳаракатлари устидан суд назоратини ўрнатишга доир қонун ҳужжатлари, адвокатларни солиққа тортиш ва давлат ҳисобидан адвокатлик хизматини кўрсатиш тартиби, ушбу хизматини айна иқтисодий жиҳатдан ночор бўлган аҳоли қатламларига йўналтиришга доир қонун ҳужжатлари янада такомиллаштирилиши лозим.

— **Адвокатнинг обрўси билимдан ташқари моддий аҳолига ҳам боғлиқми?**

— Бевосити боғлиқ деб ҳисоблайман. Адвокатга биринчи баҳо унинг ташқи қўрилишидан келиб

чиққан ҳолда берилади. Иш жараёнида нафақат билим, балки маданият, ўзини тутиш ва сўзлашиш этикаси, ҳуқуқий нормаларни

қўллаш олиш маҳорати, иш тарихиса ва ҳатто жозибаси ҳам муҳим аҳамиятга эга. Ривожланган мамлакатларда ўтказилган ижтимоий сўровларнинг натижасига кўра, уч тоифа мутахассислар, яъни адвокатлар, аудиторлар ва дантистрлар энг кўп пул топадиган ва энг қиммат хизматлардан фойдаланувчилар экан. Ривожланган мамлакатлар тахрибасига эътибор берадиган бўлсак, уларда адвокатлар энг бой ижтимоий табақани ташкил қиладиган бўлиши ҳақида алоҳида қўйиш керак. Чунки миждо адвокатга келганда, унинг ташқи қўрилишидан келиб чиқиб баҳо беради, муайян суммага шартнома тузилади. Адвокатнинг моддий аҳоли — адвокатнинг муваффақиятларига замин яратадиган муҳим омил, бунинг инкор этиб бўлмайди.

— **Менинг адвокат сифатида мажбуриятим — ҳимоям остидаги шахсни, у ким бўлишидан қатъи назар, қонун доирасида ҳимоя қилишдир. Аммо бу мен барча ашаддий жиноятларни ҳимоя қиламан дегани эмас. Шахс айнан қайси жиноятни содир этганидан, унинг шахсиятидан келиб чиқиб уни ҳимоя қилиш ёки қилмаслик масаласини ҳал қиламан. Жумладан, террорчиларни, шунингдек инсонлар траффиги, айниқса болалар траффиги билан шуғулланаётган шахсларни адвокат сифатида ҳимояга олишим амри ма-**

«Ниқуқ» муҳбири Ҳасан НИШОНОВ сўхбатлашди

Ўзбекистон адвокатлар ассоциацияси
Тошкент шаҳар бўлими раиси Гулнора
ЭШОНХОНОВА билан сўхбат

— **Гулнора опа, сўхбатимиз аввалида сиз раҳбарлик қиладиган адвокатлар ассоциацияси Тошкент шаҳар бўлимининг ташкил этилиши, бугунги фаолияти ҳусусида маълумот бериб ўтсангиз. Ассоциация ўз олдида қандай мақсад ва вазифаларни қўйган?**

— Мустақиллик йилларида мамлакатимизда адвокатура тизими тугдан қайта ташкил этилиб, фуқаролар ва юридик шахсларга ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш учун бозор муносабатларига мутаносиб бўлган адвокатлик фирмалари, бюролари, ҳайъати каби янги ташкилотлар шаклланди. Адвокатлар ассоциацияси ҳам шулар жумласидандир. Илгари адвокатлар ҳайъатидан бошқа

ҳеч қандай тузилма бўлмаганини эслатиб ўтмоқчиман.

ҲИМОЯЛАНИШ

Ассоциациянинг Тошкент шаҳар бўлими 2000 йилнинг феврал ойида ташкил тоғган. Айни пайтда 710 нафар адвокат аъзо бўлган бўлимининг 617 нафар ҳайъат адвокатларини, шунингдек 37 та адвокатлик бюроси ва 21 та адвокатлик фирмаси адвокатларини бирлаштирган.

Республика адвокатлар ассоциацияси уставига мувофиқ бўлимининг асосий мақсад ва вазифалари қўйиладиган иборат: ҳуқуқий демократик давлат тамойилларига

муносиб бўлган қучли ва мустақил адвокатурани жорий этиш; адвокатлар фаолиятида республикаимиз қонун ҳужжатлари, шунингдек, касб одобномаси меъёриларига риоя этилишини назорат қилиш, уларнинг ҳуқуқларини ҳимоялашга ва кенгайтириш; адвокатурани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш стратегия-

сини ишлаб чиқиш ва амалиётга татбиқ этиш; адвокатларнинг касб малакасини ошириш; аҳолининг ҳуқуқий маданиятини оширишда иштирок этиш, соҳага доир статистик маълумотларни тўплаш; инсон ҳуқуқларини ҳимоялашга доир хориж тахрибасини ўрганиш, чет мамлакатлар адвокатура институти билан ҳамкорлиқни ривожлантириш ва ҳоказо. Қўсқа қилиб айтганда, ассоциация адвокатлар ва адвокатлик фирмаларининг амалдаги қонунларда назарда тутилган имтиёзлар-

Ишонса бўладики?

«Адвокатлик қилиб бўлса ҳам оиламни боқаман...» Бу гапни юқори лавозимдаги ҳуқуқшуносдан эшитиб хайрон бўлгандим. Фикр ҳудди ушбу касбни менсимасанми янграгани боис суд-ҳуқуқ тизимида адвокатликнинг аҳамияти камдек таассурот уйғотди. Ўз-ўзидан бир неча савол туғилди. Одамлар адвокатларга қанчалик сўнадилар ва ишонадилар? Ҳуқуқшуносликка тайёрланган ёшлар орасида қанчаси адвокат бўлишни орзу қилар экан?

Бугунги адвокатура

Одатда бирон жойимиз оғриси дарҳол шифокорга мурожаат қиламиз. Шунингдек, соч-соқолни қиртиштириш учун сартарошнинг, манзилга етиб олиш учун транспорт хизматидан фойдаланамиз. Бу қўндалик юмушлар орқали майда муаммоларимизни ечиб борамиз. Баъзан атрофимиздагилар билан муносабатда ҳам муаммоларга дуч келамизки, ўзимизни ҳуқуқларимиз чекланаётгандек ва шайимиз камситилаётгандек сезишимиз ҳеч гап эмас. Таассуфки, шундай пайти адвокатнинг идорасига боришни ўйлаб ҳам кўрмаймиз. Бунинг бир неча сабаблари бор.

Суд-ҳуқуқ тизимини демократлаштиришга баҳо берилаётганда адвокатура ва прокуратуранинг ваколатлари мутаносиблигига, тенглаштирилганлигига алоҳида аҳамият бериллади. Тан олиш лозимки, адвокатларнинг етарлича ахборотга эга бўла олиш, мутасаддилар томонидан чекловсиз қабул қилиниш, ҳужжатлар тўплашга имкониятларини яна кенгайтириш керак. Мутахассисларнинг фикрича, адвокатларнинг суд жараёнида иштирок этиш, суд қарорига қарши ариза бериш тартиблари ҳам янада тақомиллаштириш зарур. Адвокатлик фирмаларининг мод-

дий-техник таъминоти яхши эмас. Айниқса, вилоят марказлари ва узоқ туманлардаги адвокатларнинг кабинетига кирган киши бунинг дарҳол ҳис қилади. Уларнинг аксарияти телефон, компютер ва бошқа идора жиҳозларига эга эмас. Боиси мижозлари кам. Адвокатлар хизмати кам мурожаат қилинишининг бош сабаби биринчидан, фуқароларда адвокатга мурожаат қилиш қўнқимаси ҳали яхши ривожланмаган бўлса, иккинчидан, уларнинг ҳуқуқий муаммони ечиб беришга ишончининг етарли эмаслигидир. Адвокат етарлича билим ва малакага эга бўлсагина фуқаронинг ҳуқуқларини тўлақонли ҳимоя қила олади. Масалан, Тошкент вилояти Юқоричирик туманида яшовчи Ҳурматой Улғубоева янги қураётган биносини қўшниси А.Исоқов бузиб ташлаганлиги юзасидан кўпгина маъмурий ва суд-ҳуқуқ идораларига мурожаат қилган. Иш гоҳ у томон, гоҳ бу томоннинг фойдасига ҳал қилиб келинган. Фақатгина малакали адвокатлар аралашуви билан яқинда Олий суднинг мана шу масала юзасидан протести чиқарилди. Фуқаролик судининг олдинги қарори бекор қилиниб, иш қайтадан кўришга юборилган.

Абдурахмон МУСТАФОКУЛОВ

ПУЛИ ЙЎҚЛАР НИМА ҚИЛСИН?

«Адвокатура тўғрисида»ги қонуннинг 11-моддасида: «...юрidik хизмат учун ҳақ тўлаш адвокат билан мижоз ўртасида иштиёрий равишда тузилган битим асосида амалга оширилади. Агар шахс тўловга қобилиятсиз бўлса, кўрсатилган юридик ёрдам ҳақини тўлаш Вазирлар Маҳкамаси белгиланган тартибда давлат ҳисобидан амалга оширилади», — дейилган. Лекин амалда адвокатлар пули тўловмасангиз хизмат кўрсатмаймиз дейишади. Пули бўлмаган одам эҳтиёсизлик билан нозир ҳаракат содир этиб қўйса, тоғдан пулини олиса, бола-чақасига едирсинми ёки адвокатга тўласинми?

Тўловга қобилиятсиз, ночор шахсни юридик хизмат ҳақини тўлашдан озод қилишни белгилайдиган тартиб ҳақида маълумот берсангиз.

R.JALIOV,
Samarqand shahri

Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йили қабул қилинган «Гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи адвокат томонидан ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш бўйича харажатларни давлат ҳисобига ўтказиш тартиби тўғрисида»ги қарорига мувофиқ, меҳнатда лаёқатсиз ва тўловга қобилиятсиз шахслар, шунингдек, жами даромади ҳар бир боқимандаги ҳисоблаганда энг кам иш ҳақи миқдоридан ортик бўлмаган ночор фуқаролар ҳуқуқий ёрдам учун ҳақ тўлашдан озод қилинишни белгиланган. Бунинг учун суриштирувни олиб борувчи шахс, терговчи, прокурорнинг қарори, суднинг фуқарони ҳуқуқий ёрдам кўрсатилганлиги учун ҳақ тўлашдан озод қилиш ҳақидаги ақрими бўлиши лозим.

дан фойдаланишларида, давлат органлари билан муносабатдаги муаммоларини ҳал этишда ёрдам кўрсатиб, вақти-вақти билан уларнинг малакасини ошириб боришга хизмат қилади.

— Адвокатлик фирмаси ёки адвокатнинг ассоциацияга аъзо бўли-

носабатларига оид низоларда иштирок этиш ҳолатларини айтиб ўтишимиз мумкин.

Ассоциациямиз аъзолари мамлакатимиз ва хориждаги халқаро анжуманларда иштирок этиш, юртимиз делегацияси таркибиде чет элларга малака ошириш учун чиқиш имкониятига эга. Ушшамиз сама-

сида бирмунча маълумотга эга бўлишди. Келинг, энди адвокатура институтининг жамиятимиздаги мавқеи ҳусусида ҳам фикрлашиб оласак. Бугун жамият адвокатурадан нималарни куتمокда? Унинг мавқеини янада кўтарish борасида олданда қандай вазифалар турибди?

ҲУҚУҚИ — КОНСТИТУЦИЯВИЙ ҲУҚУҚ

ши унинг учун нима беради?

— Аввало, ассоциация — бизнинг «Куч бирлиқда!» шiori остидаги ижтимоий профессионал ушшамиз. У бизни нафақат уюштириб туради, балки давлат ва нодавлат ташкилотларидаги манфаатларимизни ҳам ўзида намоён қилади. Ҳамкасбларимизни турли таъжиклардан ҳимоя қилади.

Ассоциациямиз вакиллари учинчи шахс сифатида адвокатлик фирмалари ва солиқ ёки бошқа давлат органлари ўртасидаги ҳужалик му-

рали фаолият юритаётган, ҳалқимизга фидойилик билан хизмат қилаётган адвокатлар орасидан муносиб деб топилганларини давлат мукофотларига тавсия этади. Яна бир янгликни айтиб ўтсам, эҳтимол бу сиз журналистларда қизиқиш уйғотар: ассоциациямиз яқинда «Энг яхши ҳимоя нутқи» мавзусида танлов эълон қилган эди. Танлов ғолиблари ҳам маълум бўлди.

— Гулнора опа, менимча, газетхонларимиз ассоциация ҳусу-

— Сиз айтётган масалаларни мутахассислар, соҳамиз вакиллари кўп бор таҳлил этишган. Таклифлар билдирилган. Мамлакатимиз миқёсида олиб борилаётган суд-ҳуқуқ ислохотлари бу тизимни ҳам четлаб ўтгани йўқ, албатта. Адвокатура соҳасидаги қонунчилик амалиёти конституциямизда, процессуал қонунларда, «Адвокатура тўғрисида»ги, «Адвокатлик фаолиятининг кафолатлари ва адвокатларнинг ижтимоий ҳимояси тўғрисида»ги қонунлар, бошқа нор-

матив-ҳуқуқий ҳужжатлар билан кафолатланган.

Конституциямизнинг 13-моддасида: «Ўзбекистон Республикасида демократия умуминсоний принципларга асосланади, уларга кўра инсон, унинг ҳаёти, эркинлиги, шайни ва қадр-қиммати ва бошқа дахлсиз ҳуқуқлари олий қадрият ҳисоблана-

Бугун ўзбек адвокатураси жамиятимиз ривожига муносиб ҳисса қўшиб келмокда деб бемалол айтиш мумкин. Ислохотлар боис адвокатнинг ижтимоий мавқеи бирмунча кўтарилди. Бироқ адвокатура ҳали жамиятда муносиб ўрнини топти дейишга бироз эрта. Соҳада муаммолар етарли. Мен ҳозир

ди», — деб белгилаб қўйилган. Ана шу умуминсоний принципларни амалга оширишда «Адвокатура тўғрисида»ги қонунга кўра асосий вазифаси жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш, малакали ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш, фуқароларга қонунлар моҳиятини тушунтириш ва ҳуқуқий тарбия олиб боришдан иборат бўлган адвокатура тизимининг ҳам ҳиссаси катта. Адвокатура ўзига юклатилган вазифалар ва уларнинг шаклларига кўра мураккаб ижтимоий тизимдир.

муаммоларга батафсил тўхталиб ўтирмай, энг аввало, адвокатура институтини мустақиллигига тўла эришишимиз зарурлигини айтиб ўтмоқчи эдим. Чунки қучли, мустақил адвокатура ҳуқуқий демократик давлатнинг асосий омилирдан биридир. Бир файласуф айтганидек, жамиятнинг адвокатурага муносабати унинг қай даражада демократлашганини билдиради.

«Ниқуқ» муҳбири Шавкат ЁДГОРОВ суҳбатлашди

Ҳада шартномаси декор қилинди

Олтинкўл туман Маслаҳат қишлоғилик, вақтинча Андижон шаҳрида яшаб турган Абдуқоҳхор Икромов фирмамизга мурожаат қилиб, ўғли билан тузилган ҳовли-жойини ҳада қилиш тўғрисидаги шартномани бекор қилиш бўйича ҳуқуқий ёрдам беришни сўради. Унинг сўзларига қараганда хотини вафот этган, ҳовли-жойининг ярмини сотган, қолган ярмини ўғлининг қарамоғида бўлиш умидида Маъмуржонга ҳада қилиб топширган. Ҳада шартномаси Олтинкўл туманидаги давлат нотариал идорасида тасдиқланган. Шартнома кучга киргач, ўғли отани уйига сиғдирмай қўйган. Уруш-жанжаллар қўнбатиде ота ҳовлидан бош олиб чиқиб кетиб, ижарада, ётоқхоналарда куч кечиришга мажбур бўлган.

Отаҳонинг давёо аризасини биринчи босқичда фуқаролик ишлари бўйича Андижон туманлараро суди кўриб чиқди. Шартнома иштиёрий тарзда қонуний тузилган деб топиб, давёони рад этиш ҳақида ҳал қилув қарорини чиқарди. Давёонининг шартнома тузилаётганида ўғли отасига қараш мажбуриятини зиммасига олгани, бироқ адо этмай келаётганини эътиборга олмай. Апелляция, назорат инстанциялари ҳам қарорни ўзгаришсиз қолдирди. Олий судга мурожаатимиз бўйича ишни кўриб чиққан фуқаролик ишлари бўйича Андижон вилоят судининг протести билан ниҳоят биринчи

инстанция судининг ҳал қилув қарори бекор қилинди. Ота-бола ўртасида тузилиб, нотариус тасдиқлаган ҳада шартномаси кучини йўқотди. А.Икромовнинг 600 квадрат-метрли ҳовли-жойига эгаллик ҳуқуқи тикланди.

Бу фирмамиз фуқароларга кўрсатётган ҳуқуқий хизматдан бир мисол ҳолос. Мен ўзим ҳуқуқшуносман, прокуратура органларида ишлаганман. 2000 йилдан буён адвокатлик билан шуғулланмапман. 2002 йилда Андижон шаҳрида «Ишонч» ҳусусий адвокатлик фирмасини ташкил қилдим. Фирмамизда 6 нафар олий маълумотли адвокат ишлаяпти. Юртимиз мустақилликка эришган-

дан сўнг барпо этилаётган ҳуқуқий-фуқаролик жамиятида суд ҳокимияти алоҳида ўрин тутайди. Юридик шахслар, фуқаролар ўртасидаги барча низолар бўйича сўнгги сўзни суд айтилади. Шу муносабат билан ҳақ-ҳуқуқини билган ва талаб қилишга одатланаётган фуқароларнинг адвокат хизматида эҳтиёжи тобора ортик бормокда. Мамлакатимизда эҳтиёж фарзанди сифатида тузилаётган ҳусусий адвокатлик фирмалари бошқа ҳуқуқ-тартибот идоралари билан муносабат тарзида тенг ва баравар иш юритишлари учун қонуний асослар мустаҳкамланиб, барча шароитлар яратилапти. Шу нуқтаи назардан адвокатура ҳуқуқий хизматнинг истиқболли соҳаларидан бири десак янглишмаймиз.

Абдумажид ЁРМАТОВ,
«Ишонч» ҳусусий адвокатлик фирмаси бошлиғи

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши курашиш департаменти фаолиятидан

ХАЛҚ МАНФААТИ.

«Биз барчамиз, биринчи навбатда, Конун ҳимоячилари. эски иллатлардан тўла ҳолос бўлишимиз, тadbиркорлик, бизнес ва ҳусусий сектор вакилларига нисбатан муносабатларимизни тубдан ўзгартиришимиз даркор. Минг афсуски, ўзимиз яхши қонунлар яратамиз, ўзимиз уларга қатъий риоя қилмаймиз. Tadbиркорлар фаолиятига ноҳилис, тирноқ остидан қир қидириш кайфияти билан қарашдан бутунлай воз кечиш, аксинча, уларнинг манфаатлари ва қонуний ҳуқуқлари ҳимоясини тўла таъминлаш фурсати етди. Мамлакатимиз келажagini белгилаб берадиган бу тоифа вакилларига шундай ҳуқуқий замин, имтиёз ва қафолатлар тизимини яратиш керакки, улар ўзи, ўз оиласи, бутун мамлакат иқтисодиётининг раванга йўлида эмин эркин ва аниқ мақсад билан меҳнат қила олсинлар».

Ислом КАРИМОВ

лиги аниқланди.

Тақдирлаш лозимки, қонуний фаолият юритаётган қўллаб тadbиркорларимиз баҳоли қудрат даромад қўймоқдалар. Ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатиш соҳасидаги фаолиятларини кенгайтириб боришяпти. Бозорларимиз тўқинлиги тadbиркорларимизнинг саяё-ҳаракати тўғрйлидир. Тўқимачилик, кимё, нефть ва газ соҳаларидаги ютуқларимиз бйсеёр. Қолаверса, очилмаган имкониятлар хали қанча. Шунинг учун ҳам уларга барча имкониятлар яратилмоқда.

Кейинги икки-уч ой ичида тadbиркорлик фаолиятини янада эркинлаштириш, ҳусусий секторнинг мамлакат ялпи тушумидаги улушини ошириш, кичик бизнес ва ҳусусий тadbиркорликни қўллаб-қувватлашга қаратилган бир қатор қарор ва фармонлар эълон қилинди. Маскур қонун ҳужжатларида иқтисодиётни янада эр-

сифатида олинди. Бюджетга 1 млрд. 451 млн. сўмлик қўшимча маблағ тушиши таъминланди.

Нақд пулнинг банкдан ташқари айланиши муаммо келтириб чиқариши кўпчилиққа аён.

Тadbиркорлар ҳимояси — ривожланиш омили

Сайдакбар РЎЗИЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги
СВОЖКК департаменти
бошлиғи ўринбосари

кинлаштириш соҳасидаги устувор йўналишлар амалга оширилишини жадаллаштириш, тadbиркорлик субъектларини ҳуқуқий ҳимоя қилиш ва улар томонидан тақдим этиладиган ҳисобот тизимини тақомиллаштириш, микрофирма ҳамда кичик корхоналарни ривожлантиришнинг рағбатлантириш борасидаги қўшимча чора-тadbирлар белгилан берди.

Департамент органилари томонидан ҳам бу борада муайян ишлар олиб борилаётганлигини эътироф этиш даркор. Кейинги ойларида асосий эътибор текширишлар сонини камайтириш, уларни ноконуний фаолият кўрсатаётган субъектларга йўналтириш, ҳақиқий тadbиркорлар ҳуқуқини ҳимоя қилишга қаратилди. Текширишлар сонини ўтган даврга нисбатан 4379 тага ёки 53,5 фоизга камайтирилди. Президент Фармонлари ва ҳукумат қарорлари ижросини таъминлаш, уларнинг мазмун моҳияти ва талабларини тadbиркорларга етказиш бўйича тарғибот-ташвиқот ишлари кучайтирилди. Ҳўжалик юритувчи субъектларда солиқ тўлашдан бўйин товлашнинг, иқтисодиёт, солиқ ва валюта соҳаларида содир этилган жиноятлар учун жазо муқаррарлиги тушунмасини шакллантириш ҳамда уларнинг ҳуқуқ ва манфаатлари ҳимоясига қаратилган қонунлар бўйича 21.818 та ҳуқуқ-тарғибот тadbирлари ўтказилди. Натижада иқтисодий риважда бюджетга 6,9 млрд. сўмлик солиқ ва тўловлар тўлиниши таъминланди.

Аммо, давлатимиз томонидан қўллаб имтиёзлар яратилаётганлигига қарамай, фуқаролар билан маммухвуд қоидаларини бузиш ҳолатлари ҳамон умумкорда. Шу йилнинг ўтган даврида департамент органилари томонидан солиқ ва валютага оид 2585 та жиноят ва 2446 та маъмурий ҳуқуқбузарлик фош этилди. Қонунбузарлардан ноконуний муомалага киритилган 3 млрд. 690,5 млн. сўмлик товарлар далилий ашё

Вазирлар Маҳкамасининг «Пул маблағларини банкдан ташқари муомаласини янада қисқартириш чора-тadbирлари тўғрисида» қарори юзасидан ҳам бир қанча ишлар амалга оширилмоқда. Жорий йилда банкдан ташқари 119 млрд. 21 млн. сўмлик нақд пул маблағларининг ноконуний айланиши аниқланди, 717 та жиноят ва 351 та маъмурий иш кўзга тилиди. Айбдорларга нисбатан 32,1 млрд. сўм жарима қўлланилди. Шунингдек, тadbиркорлик нқоби остида нопок ишга қўл ураётганлар борлиги аниқланди. Хусусан «Литвил люкс» МСЖнинг фаолияти ўрганилганда кишини лол қолдирадиган ҳолатга дуч келинди. Негаки, жамият раҳбарисавдо ҳуқуқини олган, қисқа фурсат ичида товар пул муомаласини амалга ошириб «рекорд» натижага эришган.

Ушбу жамиятга хизмат кўрсатган банклардан олинган маълумотларга кўра, унинг ҳисоб рақамидидаги пул маблағларининг ҳаракати шу йилнинг 10 майидан 6 июн ҳолатига дебит айланиши 203.224.000 сўм, кредит айланиши 233.228.000 сўмни ташкил этади. Корхона қурилиш маҳсулотлари сотиб олиш учун ҳисоб рақамидан 337.788.000 сўм ўтказган, бироқ, корхонанинг ҳисоб рақамига ушбу қурилиш маҳсулотлари учун пул маблағи умуман тушмаганлиги аниқланди.

Таҳлиллар шуни кўрсатдики, соловдан тушган пуллар на қасса машинасига кириш қилинган, на банк муассасасига топширилган ва на бюджет тўловлари тушган.

Тошкент шаҳридаги «Янги тараққиёт» МЧК раҳбари А.Оғнев томонидан 9,1 млрд. сўмлик пул айланимлари амалга оширилиб, пул ўтказиш йўли билан олинган 7,8 млрд. сўмлик тамаки, озиқ-овқат ва ҳўжалик маҳсулотларини чакана савдо тўғрисидаги эга бўлмаган ҳолда нақд пулга сотиб, тушумларини банкка топширмаган.

Азалдан тиборатда ҳалоллик бош мезон бўлган. Бироқ айрим «тижоратчилар» қоидага зид иш қилишмоқда. Вазирлар Маҳкамасининг «Жисмоний шахслар томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида товарлар олиб келинишини тарғибга солиш тўғрисида» қарори талабларига зид равишда фаолият юритаётган шахслар ҳам аниқланмоқда.

Республика ҳудудида товар моддий бўлиқларни ноконуний равишда олиб кириш ва савдога чиқариш билан боғлиқ 1062 та ҳолат аниқланди, тегишли ҳужжатларга эга бўлмаган 2,4 млрд. сўмлик товарлар билан

бирга 111 автотранспорт воситаси олиб қўйилди. Хусусан, Фарғона вилоятида ўтказилган тadbирда Г.Эсонова, М.Муҳамеджонова ва А.Қудратовларнинг фаолиятига чек қўйилди. Улар 423,1 млн. сўмлик Ҳиндистонда ишлаб чиқарилган дори-дармон ва сўмий тишларни қалбаки ҳужжатлар билан олиб келаётган экан.

Тошкент шаҳар ИИББ катта терговчиси Т.Исломовнинг хатти-ҳаракатини ҳам оқлаб бўлмайди. Негаки, у ўз автомашинасида Қозғистонда ишлаб чиқарилган 6000 қўти, 1,8 млн. сўмлик тамаки маҳсулотларини мамлакатимизга ноконуний олиб кирган. Энди унинг ҳаракати ҳам қонуний баҳо берилмади.

Истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ҳар қандай давлатда муҳим аҳамиятга эга. Мамлакатда ишлаб чиқарилаётган ва четдан олиб келинаётган маҳсулотлар сифат жиҳатдан талабга жавоб бериши, инсон соғлиғига зарар етказмаслиги лозим. Қўрилган чораларга қарамай, ҳуфйёна ишлаб чиқарилаётган ёки республикамиз ҳудудида марказланмаган, чет давлат марказлари ёпиштирилган сифатсиз маҳсулотларни сотиш ҳоллари ҳамон давом этмоқда.

Жорий йилнинг ўтган даврида алкоғоли ва тамаки маҳсулотларини ноконуний ишлаб чиқариш ва муомалага киришти, акциз марказиз товарларни савдога чиқариш билан боғлиқ 1082 та ҳуқуқбузарлик аниқланди. Қонунбузарлардан 311,7 млн. сўмлик алкоғоли ва тамаки маҳсулотлари далилий ашё сифатида олиб қўйилди.

Шундайлардан бири Бегалиев 1.298.000 сўмлик акциз марказиз тамаки маҳсулотларини айланма йўллар орқали мамлакатимизга олиб кирмоқчи бўлганда қўлга олинди.

Маҳсулотнинг ҳайси давлатда ишлаб чиқарилганлиги, сифатлигини тасдиқловчи бирор-бир маълумоти бўлмаган, ўз халқи саломатлигига зиён етказиши мумкин бўлган буюхта тadbиркорларнинг даромади ўзига татиримкан?

Жиззахлик Ш.Алиев ўз уйида спиртли ичимлик ишлаб чиқарувчи яширин цех ташкил қилиб, қўлбола усулда тайёрланган ва қалбаки марказлар билан елимланган 300 дон «Экстра» ароғи, 200 дон араққоққолари ва қалбаки акциз марказларини сотаётганда ушланди.

Когон шаҳридаги «Ҳамробек» ХФ раҳбари М.Раҳмоновга тегишли яширин цехдан қўлбола усулда тайёрлан-

ган 8 млн. 583,7 минг сўмлик 8515 шиша вино ва ароқ ичимликлари, спирт, акциз марказлари, ароқ ёрлиқлари далилий ашё сифатида олинди.

Маълумки, мамлакатимизда 2003 йилнинг 15 октябридан Ўзбекистонда жорий операциялар бўйича сўмнинг эркин алмаштирилиши расман эълон қилинган. Бу эса иқтисодиётнинг барқарорлашуви, инфляция даражасининг пасайишига, инвестиция жараёнига ижобий таъсир кўрсатади. Айниқса, валютани эркин айирбошлашга йўл очилиши билан валютафурушлар фаолиятига чек қўйилди. Фуқаролар «қора бозор»га эмас, банкка боришни одат қилишди. Афсуски, қонун ва белгиланган тартибларни четлаб ўтиб, хорижий валюта алмаштиришни касб қилиб олганларга ҳам дуч келинмоқда. Жорий йилнинг тўққиз ойида департамент ходимлари томонидан 396 та қонунбузарлик аниқланди, ноконуний муомалага киритилган 329,2 минг АҚШ доллари, 151,8 минг Россия рубли, 30,1 миллион ўзбек сўми ва бошқа чет эл валюталари валютафурушлардан олиб қўйилди.

Жойларда банк муассасаларига қарашли валюта айирбошлаш шахобчалари ишлаб турибди. Ушбу масканларда ҳам айрим шахслар томонидан қонунбузарликлар содир этилаётди. Шу йилнинг июл-август ойларида амалга оширилган тadbирларда 2,6 млн. АҚШ доллари валюта айирбошлаш шахобчаларидаги ноконуний айирбошланганлиги аниқланди, 36 нафар банк ходимига нисбатан жиноят иши кўзга тилиди. Жумладан, Ташқи иқтисодий фаолият Миллий банкнинг Яққасарой туман филиали банк бошқарувчиси ўринбосари К.Жуманиёзов моддий рағбатлантириш эвазига банкка умуман келмаган фуқаро А.Шонқулов номига 392,200 АҚШ доллари ва фуқаро Ш.Жалилов номига 543.590 АҚШ долларини расмийлаштириб, 935.790 АҚШ доллари «Азиз» исмили ҳамда бошқа номаълум шахсларга олиб берганлиги аниқланди.

Фарғона вилоятининг «Ўзсаноат-қурилиш банки», «Ипотека банки», ДАТ «Аскабанк» ва ТИФ «Миллий банк» Фарғона вилоят бўлиминининг валюта айирбошлаш шахобчалари назоратчи ва кассирлари валюта айирбошлаш шахобчалари орқали 6 нафар фуқарога 449.430 АҚШ долларини айирбошлаганлигини ҳақида қалбаки ҳужжатларни расмийлаштириб, «валютафуруш»ларга сотиб юборган-

«Тadbиркорлик субъектларини ҳуқуқий ҳимоя қилиш тизимини янада тақомиллаштириш тўғрисида»-ги Президент фармонида мувофиқ тadbиркорлик субъектлари ҳуқуқларини ва қонуний манфаатларини бузганликларини назорат органилари мансабдорлигига нисбатан жазо муқаррарлиги, ҳатто жиноий жавобгарликка тортилиши кўрсатилган.

Текширишларда ҳўжалик юритувчи субъектларнинг солиқ ва молияга оид қонун талабларини қўпол равишда бузиши, мансаб ваколатларини суистеъмол қилиши, ишлаб чиқариш воситалари, бўлувчи ва эҳтиёт қисмларини асоссиз қиммат нархда сотиб олиши, маҳсулотлар билан ҳисоб-китоб қилиш ҳамда тўлов интизомини бузиш ҳолатларига ҳам дуч келинмоқда. Хусусан, «Ўзбекнефтегаз» миллий холдинг компанияси ва унинг тизимларида ўтказилган текширишда 722,1 млн. сўмлик бартер операциялари амалга оширилганлиги маълум бўлди. Лицензиясиз фаолият кўрсатиш орқали ноконуний 235,0 млн. сўм даромад олиниб, суистеъмолчилик ва талон-тарож йўли билан 82,9 млн. сўм ўзлаштирилган. Текширув натижаларига кўра, 7 млрд. сўмлик қўшимча солиқ ва жарима қўлланилиб, шундан 2,1 млрд. сўми ундирилиши таъминланди. Шунингдек, «Аска» давлат акциядорлик тижорат банкида ўтказилган текширишда банк томонидан «Сеар» МЧК, «Джангпаст» ҚК, «Осиё сервис», «Эл Кол» ҚК ва «Рол пресс» МЧКларга 5,2 млн. АҚШ доллари ҳамда 3,2 млрд. сўмлик кредит маблағлари ноконуний берилганлиги, 188,3 млн. сўмлик маблағ қалбаки ҳужжатлар асосида талон-тарож қилинган, 968,1 млн. сўмлик солиқ ва бошқа тўловлар яширилганлиги аниқланди. Банкка нисбатан 2,1 млрд. сўм микдорига қўшимча солиқ ва молиявий жарима ҳисобланган. «Аскабанк» бошқарув раиси Ш.Жўраев, унинг ўринбосари А.Ким ва бошқа масъул ходимларга нисбатан жиноят иши кўзга тилиди.

Ушбу эътиборда шуни айтиш мумкин, ҳўкуматимиз томонидан яратилаётган шарт-шароитлар, берилаётган имкониятлардан оқилона фойдаланган тadbиркорнинг ишида ривожланиш бўлиши аниқ. Эл-юрт фаровонлиги, осийишталлиги, халқимизнинг турмуш шароитини яхшилашдек зғуу ниятларимизни амалга ошиши сизу бизга, ўзимизга боғлиқ.

ЮРТ ФАРОВОНЛИГИ ЙЎЛИДА

Сахифамиз меҳмони Тошкент шаҳар прокуратураси ҳузурдаги Солик ва валюта-га оид жиноятларга қарши курашиш бошқармаси

— Иноят Раҳматуллаевчи! Жорий йил тадбиркорлар учун қўлга келди десак янгиликмасан бўлмас. Чунки кейинги уч-тўрт ойнинг ўз-ида тадбиркорлик субъектларини қўлаб-қувватлашга қаратилган бир нечта фармон ва қарорлар эълон қилинди.

— Фикрингизга қўшиламан. Биргина шу йилнинг 5 октябрида чиқарилган «Тадбиркорлик субъектларини текширишни янада қисқарттириш ва унинг тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармонда белгиланган имтиёзлар мамлакатимизда тадбиркорликни

қўлаштириш ҳақида тез-тез чиқишлар қилинмоқда.

— Иқтисодийтимизга энг катта зарба бераётган муаммолар ҳам аслида шулардир. Далилларга тўхталадиган бўлсак, ўтказилган тадбирлар натижасида 195 та ҳолатда 34 млрд. 535 млн. сўмлик ноқонуний нақд пул айланмалари аниқланди. Жумладан, Чилонзор туманида «Shin-ak-biznes» МЧЖ раҳбари О.Азиев ҳисоб рақамидagi пуллари нақдлаштириш билан шугулланган. Солик ва мажбурий тўловлардан

билан тил бириктириб, фуқаро Б.Носировни ким ошди савдоси голиби деб топган ва 1999 йилда ишлаб чиқарилган «Мерседес-Бенц» русумли автомашина 2.111.719 сўмга сотилди деб сохта ҳужжатлар расмийлаштирган. 2005 йил 4 январ куни эса ота-бола Оқиловлар ушбу автоуловни Б.Носировдан 100 мингга сотилди деб таниши М.Шермухаммедовнинг номига расмийлаштиришди. Икки ойдан сўнг эса Р.Оқилов авто-

спиртни фуқаро А.Бобоевга сотаётганида қўлга олинди.

— Экспорт-импорт операцияларининг қонунийлигини назорат қилиш бўйича қандай чоралар қўрилмақда?

— Жорий йилнинг 9 ойи давомида 20 га яқин ҳўжалик юритувчи субъектларда экспорт-импорт шартномалари бузилиш ҳолатлари аниқланган. Текширишларда 1185890.3 АҚШ доллари ва 1360320.4 ЕВРО миқдоридида мuddати ўтган дебитор қарзлари ҳамда 220106.2 АҚШ доллари миқдоридида мuddати ўтган кредиторлик қарзлари аниқланган.

«Мевабазавотузумвиномаркетинг» шўъба корхонаси раҳбари В.Шокиров «Ўз-Воронеж» Ўзбекистон-Россия савдо уйи МЧЖ қўшма корхонаси билан 56.160 АҚШ доллари тенг мева шарабтини етказиб бериш тўғрисида шартнома тузган.

Текширишда эса махсуслотлар Воронежга эмас, балки Новосибирск шаҳридаги «Деметра» ЕАЖ савдо уйига юборилганлиги маълум бўлди. Ундан тушган 28.080 АҚШ долларини ўзлаштириб, корхонани сохта банкротликка олиб келгани учун ҳўжатлар прокуратурага юборилди.

— Тадбиркорларнинг қонун олдиди бурчи ва уларни қўлаб-қувватлашга қаратилган фармон ва қарорлар маҳиятини шибилармонларга етказишда юзма-юз мулоқотлар ва давра суҳбатларнинг ўрни беқис.

— Албатта. Энг аввало тадбиркор қонун олдиди бурчини унутмаслиги, солиқларни ўз вақтида тўлаб бориши лозим. Тарғибот масаласига келсак, ҳодимларимиз томонидан 3200 та тадбир ўтказилиб, унинг 2010 тасини маъруза ва юзма-юз мулоқотлар ташкил этади. Тадбиркорликка оид қонунлар тарғиботи бўйича ОАВ да 1190 марта чиқишлар қилинди.

Суҳбатдош: З.МАМАДАЛИЕВ

БОШИНГГА НЕ БАЛО КЕЛСА...

Мамлакатимизда тадбиркорликни рағбатлантириш учун барча шарт-шароитлар мавжуд. Лекин айрим фуқароларимиз ушбу имкониятлардан тўғри фойдаланиб, тадбиркорлик билан шугулланиш ўрнига, ноқонуний даромад олишга ҳаракат қилиб, кейин афсусланиб қолмоқдалар.

Тошкентлик Тоҳир Алимов эса 12.000 долларни сотиб, ундан пул «ясамокчи» бўлди. У Мирзо Улғабек туманининг Я.Ғуломов кўчасида 12 минг АҚШ долларини 12.000.000 сўмга сотаётганида қўлга тушди. Суд унга нисбатан 785.500 сўм жарима қўлаб, долларни давлат фойдасига ўтказди.

Яна бир мисол. Ҳодимларимиз томонидан Миробод туманининг Т.Шевченко кўчасида Жуманазар Аҳадов 6100 АҚШ долларини 6.710.000 сўмга сотаётганида қўлга олинди. Суд унга 326.500 сўм жарима қўллади.

— 10 минг АҚШ долларингиз бўлса нима қилардингиз?

Маслаҳатимиз қорабозорга ўралашманг. Ҳам долларингиздан айрилсиз, ҳам жарима тўлайсиз.

Т.КОМИЛОВ,
Тошкент шаҳар прокуратураси ҳузурдаги СВОЖКК бошқармаси бўлими бошлиғи

ҚОНУННИ БУЗДИНГМИ?

рағбатлантириш учун хизмат қилади. Унга қўра микрофирмалар, кичик корхоналар ва фермер ҳўжалиklarининг молиявий аҳволи ҳар тўрт йилда бир марта, бошқа тадбиркорлик субъектларини эса ҳар уч йилда бир марта режа асосида текшириш ўтказилади. Бу тадбиркорлар учун катта имконият. Қонуний фаолият юритувчи тадбиркорнинг омади келди. Бироқ айрим тадбиркорлар ҳўкуматимиз томонидан яратилган имкониятларга қарамай, ноқонуний йўллар билан пул топишдан қайтшмаяпти. 9 ой мобайнида аниқланган ҳолатлар бўйича 1117 та ҳўқўбузарлик, 693 та жиноий ва 424 та маъмурий ишлар қўзғатилиб, давлат бюджетига 9 млрд. 373 млн. сўм ундирилди. Аслида бу маблағларни солиқ тўловчилар ўз ихтиёри билан ўтказиши керак эди. Аммо, бу ишга ҳодимларимизнинг аралашшига тўғри келимодди.

— Кейинги пайтда матбуотда нақд пул тушувларини банк муассасаларига топширмаслик, савдо, умумий оғакатлаш ва хизмат кўрсатиш шахобчаларида назорат касса машиналари (НКМ) нишилатмаслик, товарсиз пуллари на-

бўйин товлаб, улғуржи савдо ҳўқўқини берувчи гувоҳнонми қалбақлаштирган ва 5 млрд. 12 млн. сўм товар айланмасини амалга ошириб, жами 135 млн. сўмдан ортқ мажбурий тўловларни тўламаган. Унга нисбатан жиноят иши қўзғатилди.

— Қалбақ ишларни амалга оширишда «тадбиркор»ларга баъзан ҳўқўқимият, банк, ҳатто ҳўқўқини муҳофаза қилувчи идоралар ҳодимлари ҳам «ҳўқўқимият» қилинмоқда.

— «Меҳриғий-шиф» ҳўсусий шифохонаси директори К.Расулов ва М.Умаровлар Жиззах шаҳар суд икроси 3.Алматов билан келишиб, танишлари Б.Исмоиловни сохта ҳўжатлар асосида аукцион голиби деб топиб, «Мерседес-Бенц-220» русумли автомашинани 2 млн. 168 минг 879 сўмга кимосиди савдосида сотилди деб ҳўжатларни расмийлаштириди. Сўнг К.Расулов ушбу автоуловни Б.Исмоиловдан 100 минг сўмга сотиб олганлиги тўғрисида олди-соти шартномасини расмийлаштириди. Аслида эса К.Расулов ушбу автомашина учун М.Умаровга 4.200.000 минг сўм берганлиги аниқланди.

Юнусбод тумани ДСИ инспекцияси шўъба бошлиғи Р.Оқилов Жиззах шаҳар суд икроси 3.Алматов

Тошкент шаҳар прокуратураси ҳузурдаги СВОЖКК бошқармаси бошлиғи Иноят ШУКУРОВ билан суҳбат

машинани фуқаро С.Валиева 32 минг АҚШ долларида сотади.

Ажабланирлики, бу «азамат»лар автоуловнинг эгалик ҳўқўқини тасдиқловчи ҳўжатларни аниқламасдан мусодара қилиб, сохта аукцион ҳўжатларини расмийлаштирган ҳўлда давлат божини тўлашдан бўйин товлашган. Ушбу ҳўлат юзасидан тергов ҳаракатлари олиб боришмоқда.

— Бозорлар, бекатларда акциз маркази, қўлабола спиртли ичимликларнинг сотилаётганига дувоҳ бўлмас. Мазкур йўналишда қонунчиликни таъминлаш бўйича қандай ишлар амалга оширилмоқда?

— Пойтахтимизда бозорлар кўп. Талаб ҳам шунга яраша. Айрим фуқароларимиз арзонига учиб қўлабола арзончи олишдан қайтшмаяпти.

Мирзо Улғабек туманида яшовчи Т.Баисова турмуш ўртоғи С.Баисов билан фуқаро И.Маҳмудовага 50 ишча қўлабола арзончи сотаётганида ушланди. Яна бир ҳамшаҳаримиз Юнусбодлик С.Абдуллаевдан 1.300.000 сўмлик спирт олиб қўйилди. У Қозғистондан олиб келган

Бўлим бошлиғи Тўлқин Комилов, ўринбосари Шўқур Бурхонхўжаевлар қонунбузар фуқаро билан суҳбатлашмоқда.

Айрим тадбиркорларимиз яратилаётган имкониятлардан оқилона фойдаланиш ўрнига қонунга хилоф равишда иш тутмоқда. Григор Вадим ана шундай «тадбиркор»лардан чиқиб қолди. У улғуржи ва чакана савдо ҳўқўқини берувчи гувоҳнонми қалбақлаштириб, банкда

ҳисоб рақамини очиб, шу йилнинг 3 октябридан 6 октябргача 2 млрд. 400 минг сўмлик савдо айланмасини амалга оширганлиги тезкор йўллар билан аниқланди. Унга нисбатан жиноят иши қўзғатилди.

Худди шундай «Hilol ohi» МЧЖ раҳбари Роман Ли ҳам расмий ҳўжатларни қалбақлаштириб 5 млрд. 485 млн. сўмлик пул айланмасини амалга оширгани учун қонун олдиди жавоб бермоқда.

Ҳўкуматимиз тадбиркорларнинг эркин фаолият кўрсатиши учун имконият яратмоқда. Бироқ айримлар ҳамон ҳўфиён даромад қилиш пайида юрибди. Улар бугун бўймаса, эртага албатта ўз қилимшлари учун жавоб беради.

Илҳом ЁРИЕВ,
Тошкент шаҳар прокуратураси ҳузурдаги СВОЖКК бошқармаси бўлими бошлиғи

ДИЁНАТ ЙЎҚОЛСА...

Шайхонтоҳур туманида яшовчи Равшан Қурбонов гансалит шакл-ваксини (қурилиш маҳсулоти) ноқонуний йўл билан ишлаб чиқариб, Паркент қурилиш бозоридида сота бошлайди. Суриштирув пайтида бу ишда унга наменганлик Файзулло Худойбердиев ва қашқадарёлик Андрей Назаровлар ёрдам бериб келишган.

Улар бир йилда 120 тонна сифатсиз маҳсулотни харидорларга алдаб сотиб, 2.400.000 сўм фойда олишган.

Текширишда Р.Қурбоновдан 1.192.000 сўмлик асбоб-ускуна ва хом-ашё олиб қўйилиб, унга нисбатан жиноят иши қўзғатилди.

Ҳақли савол туғилади. Р.Қурбонов ҳам бошқа тадбиркорлар қатори қонунни бузмай ишласа бўлмас-дими? Албатта бўларди. Чунки, у қонунни бузмаганида бошида бу савдолар йўқ эди.

Элёр АХМЕДОВ,
Ҳамза туман прокуратураси ҳузурдаги СВОЖКК бўлими катта инспектори

8-ХОНАДОНДАГИ ЖИНОЯТ

Шоли курмаксиз бўлмаганидек, айрим масъул лавозимда ишлаётган шахслар ўз фойдасини ўйлаб эгри ишга қўл урмоқда. «Ғаллабан» амалиётлар бошқармасининг «Сир-Ғали» минибанки етакчи мутахассиси Б.Дўстматов, «Истиклол» минибанки мудири А.Ғафуров ҳамда фуқаро Р.Тожибековлар тил бириктиришмоқда.

Р.Тожибеков Б.Дўстматовга Ш.исмли аёл 10.000 АҚШ долларини сотиб олмақчилигини маълум қилди. Пулни Миробод тумани Шевченко кўчасидаги 8-хонадонга олиб келиш лозимлигини айтди. Б.Дўстматов эса 10.000 АҚШ долларини ҳеч қандай ҳўжат расмийлаштирмай, «Истиклол» минибанки мудири би-

лан бирга айтилган манзилга етиб келишди.

Қисқаси, ҳар бир АҚШ долларининг баҳоси 1095 сўмдан ҳисобланиб, банкка тегишли 10.000 АҚШ доллари харидор Ш.га 10.950.000 сўмга сотилди. Лекин, савдо охирига етмади. Сабаби ўртадаги ҳисоб-китоб амалга ошгач, туман прокуратураси ҳузурдаги солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши курашиш бўлими ҳодимлари томонидан қўлга олинди.

Ҳулоса шунки, эгрилик ҳеч қачон жазосиз қолмайди.

Ҳамдам ХУДОЙБЕРГАНОВ,
С.Раҳимов туман прокуратураси ҳузурдаги СВОЖКК бошқармаси ўринбосари

2005 – СИҲАТ-САЛОМАТЛИК ЙИЛИ

«Хамма ҳам эрталаб хуш кайфият билан уйго-навермади. Кимнингдир ишида, кимнингдир ўқишида биронта муаммо бўлади. Муаммолар гирдобига шўнғиш эса кишини тушкун ҳолатга тушириб қўяди. Бу ҳолат одамни кунбўйи тарқ этмайди. Иши юришмайди, бошлигидан дакки эшитида ва ҳоказо. Масалан, сиз эрталаб ойнага қарайсизми? Албатта қарайсиз. Лекин ойнага қараб кулмасангиз керак. Негаки эрталаб ўқишга келганингизда ҳар доим тунд, бирон нарсадан ҳафдеқ бўлиб юрасиз. Буларнинг олдини олиш учун ўзингиздан турибқоқ бир иш қилишингиз керак. Ювиниб бўлиб, артинганингиздан кейин ойнага қараб, жилмайинг. Ўз-ўзидан кайфиятингиз кўтарилади. Мухими шуки, шу бир лаҳзалик жилмайишингиз орқали кун давомида ўзингизга кўтаринчилик бахш этган бўласиз. Аксингизга қараб қулган вақтингизда бутун организмгизга буйруқ юборилади. Танангиздаги бутун ҳужайралар, тўқималар худди юз тўқималари каби фаол бўлиб, бир меъёрга ишлай бошлайди. Бу эса сезиниб ишингизга ҳам ижобий таъсир кўрсатади».

Университетда ўқиб юрган кезларимиз бир курсдошим менга шундай деган эди. У ўшанда бир нечта курсдошлар билан Тошкентда академик Мирзакарим Норбеков ўтказётган даволаш машгулотларида қатнашарди. Бизга баъзи машгулотлар ҳақида айтиб берганида унчалик эътибор бермай, «у ҳам бир Қашлировскийдир-да» деб қўя қоларди. Лекин вақт ўтиши билан ўша курсдошларимда ўзгариш юз бергандек бўлди. Уларда ўзига ишончининг

моён бўлади. Медицинада даволашда кўз, қулоқ, бурун деб ажратиб ўрганилади. Лекин тана битта. Тананинг узвий бирлиги бор. У ички бир қувват билан бошқарилади. Шу қувватни қандай йиғиш керак, қандай сарфлаш керак, ўзини ўзи даволаш учун нималар қилиш кераклигини А.Заб

Биринчиси жисмоний, иккинчиси руҳий машқлардан иборат. Бу иккиси инсон саломатлигининг ус-тунлари ҳисобланади. Организмининг руҳий ва жисмоний чинқиши саломатлик гаровидир. Машқларимизда инсонларнинг ана шу жиҳатларига эътибор бериши кўзда тутилган.

Бизнинг жисмоний ва руҳий камолотимиз бир-бирига чамбарчас боғлиқ. Инсондаги барча органлар узвий боғлиқ бўлиб, бир-бирининг фаолиятини муқаммал даражада тўлдириб боради. Бирон-бир органнинг нуқсонини бошқа аъзолардан ажратиб ўрганиб бўлмайди. Жисмоний машқларда асосий эътибор

барчаси қоннинг танадаги айланув фаолияти билан амалга оширилади. Қон айланиш системасини яхши йўлга қўйиш учун инсон жисмоний машқлари тўғрй йўналтири билиши керак.

Тана ҳарорати шубҳасиз қон айланишига боғлиқ. Қон айланиш тизимида нуқсон пайдо бўлар экан, минглаб касалликлар келиб чиқиши мумкин. Булардан ташқари биз машқларимиз давомида инсон организмга экологининг таъсирини ҳам ўрганамиз. Инсон доим ҳаракатда бўлиб, унга атроф муҳитнинг тозаллиги, руҳий ҳолатлар бевосита таъсир этади. Одам ўз саломатлигини бошқа барча ташвишлардан

ЎЗИНГНИ ЎЗИНГ ДАВОЛА

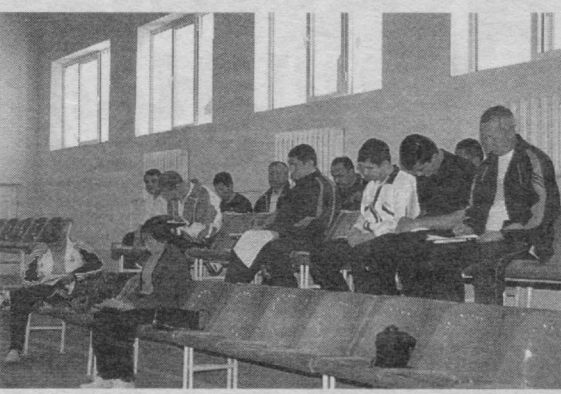
ортганини, қийинчиликлардан кўрқмай доим олдинга интилишни кўргандек бўлдим. Ҳозир ўша курсдошларим ҳаётда ўз ўринларини топиб, олға интилишмоқда. Шунга ҳам уч-тўрт ил бўлибди.

Мамлакатимизда 2005 йил — сиҳат-саломатлик йили. Шу муносабат билан Бош прокуратурада ҳам сиҳат-саломатлик йили учун дастур ишлаб чиқилиб, йил давомида турли спорт мусобақалари ташкил этиш, тиббиёт ходимлари билан учрашувлар ўтказиш режалаштирилган эди. Ўқинда академик Мирзакарим Норбековнинг шоғирди Александра Залина Бош прокуратуранинг спорт ва соғломлаштириш марказида соғломлаштириш машгулотларини олиб борди. 9 октябрдан бошлаб давом этган машгулотларга бир гуруҳ прокуратура ходимлари мунтазам қатнашишди. Машгулотлар 15 кун давом этди. Шахсан ўзим машгулотларда қатнашганлигим боис, бу машгулотларнинг иштирокчилар учун қанчалик самара берганининг гувоҳи бўлдим. Бош прокуратуранинг спорт ва соғломлаштириш маркази шифокори Абдумўмин Саидмуродовнинг фикрлари ҳам бунга тасдиқлайди:

— Аввало шунини айтиш керакки, бундай даволаш усулларининг юздан ортқ тури бор. Норбеков усулининг бошқаларидан афзаллиги шундан иборатки, бу усул ибн Сино усулининг янги, бизга тушунарли, исботланган, ёзилган ва амалиётда қўлланган кўринишидир. Бу усулда бажариладиган ҳар бир машқ илмий асослаб берилган. Одам организмдаги ҳар битта органнинг фаолияти муқаммал битта тана орқали на-

лина машгулотларда тўлиқ илмий асосда тушунтириб, кўрсатиб берди. Машқлар асосан жисмоний ва руҳий машқларга бўлинди. Даволашда руҳий машқларнинг ўрни катта бўлди. Соғлом руҳли инсонда соғлом фикр туғилади. Соғлом фикрли одам ўзини ўзи бошқариш, ташқи омилларнинг салбий таъсирини қамайтириш имкониятига эга бўлади. Руҳий тарбияда киши яхши кайфиятда мураккаб вазиятларга тез мослашиб, ундан чиқиб кета олиши керак. Турли изтиробиларга барҳам бериш учун организмни тетиклаштириш лозим. Бунда ўзини ишонтириш муҳим рол ўйнайди. Ҳеч иккиланмай айтиш мумкинки, 15 кунлик машгулотларда қатнашганларнинг ҳар бирида исқобий ўзгаришлар бўлди.

— Дунёнинг турли мамлакатларида таъбатнинг турли кўринишлари мавжуд. Масалан, Европа давлатларида иқтисодий таъбат ҳам, анъанавий таъбат ҳам кенг қўлланилади, — дейди академик Норбеков асос солган Инсоннинг ўз-ўзини соғломлаштириш институтининг ходими Александра Залина. — МДХ давлатларида эса анъанавий таъбат кенг ривожланган. Академик Мирзакарим Норбековнинг даволаш усули ташхис таъоботида асосланган. Унда инсон организмнинг барча аъзоларига аҳамият берилади. Бундан ташқари бу даволаш усулида инсоннинг ўз соғлиғига масъуллиги биринчи ўринда туради. Даволошни шифокор бундай пайтда инсон учун фақат тренер вазифасини ўташи мумкин. Яъни ҳаракат ва меҳнат инсоннинг ўзидан бўлса, назорат ва тавсия шифокордан бўлади. Даволаш асосан икки босқичда амалга оширилади.

ни умуртқа погонасининг фаолиятига қаратиш лозим. Кўпчиликка маълумки, орқа мия фаолияти кўпгина аъзоларимизга бевосита боғлиқ. Буни қуйидагича изоҳлаш мумкин: юқори орқа мия буйин ҳаракатини, ўрта орқа мия эса кўкрак қафаси ва ошқозон ичак трактига-ча бўлган органлар фаолиятини таъминлайди. Пастки орқа мия қуя-роғанинг тугаш қисмида жойлашган бошқа органлар фаолиятига таъсир кўрсатади. Шунингдек, модда алмашинуви, овқат ҳазм қилиш системаси ҳам инсоннинг руҳиятига катта таъсир кўрсатади. Бу жиҳатларнинг бузилиши натижа-сида кўплаб касалликлар келиб чиқиши мумкин. Масалан, оқтиохандроз, склероз каби касалликлар шулар жумласидандир.

Қон айланиш системаси инсон организмда катта рол ўйнайди. Маълумки, инсонни ҳаракатга келтирувчи ва таянч органларининг

устун қўя билиши лозим.

Биз одамлар ўртасида ташвиқот ишларини олиб бортганимизда, анкета ва махсус тестлардан фойдаланамиз. Яқинда «Сиз учун ҳаётингизда энг муҳим ва қадрили бўлган бешта киши ёки нарсани айтинг» мавзусида сўров ўтказдик. Одамлар жавобларида ота-онасини, яқинларини, ҳатто яхши кўрган итдан тортиб уйдаги бирор жайҳозни ёки таомни санаб ўтган. Лекин ҳеч бири ҳаётини энг муҳим кишини, яъни ўзини ҳаёлига ҳам келтирмаган. Ахир энг муҳими ўзимиз, ўзимизнинг соғлиғимиз эмасми? Мен бу билан инсон фақат ўзини уйлаб, худбинлик қилсин демоқчи эмасман. Гап шундаки, саломатлигимиз ва ақлий етуклигимиз билан ота-онамиз, яқинларимиз учун, қолаверса жамият учун барқомол инсон бўлиб етишамиз.

Ҳеч ким дунёга устун бўлмаган. Аммо ҳаёт қонунини туғилмоқ, яшамоқ ва ўлмоқдан иборат деб ўйлашимиз нотўғри. Инсон дунёга келар экан, оқилона яшаб ўтиш учун биринчи гада ўзининг соғлиғига эътибор бермоғи лозим. Ҳаёт курашлардан иборатлигини ҳаммамиз биламиз. Бу курашларда ғолиб чиқиш учун у ҳар томонлама соғлом бўлиши керак.

Машгулотлар ниҳоясига етди. Лекин бу прокуратура ходимларининг ўз-ўзини соғломлаштириш ниҳоясига етди дегани эмас. Келажакда бу каби учрашувлар, соғломлаштириш машгулотлари яна ўтказилаверади. Зеро, президентимиз таъкидлаганидек, келажакки жисмонан соғлом ва маънавий етук инсонларнига барпо этади.

Отабек АТАКОВ,
Республика Бош прокуратураси
бошқарма прокурори
Суратда: Машгулотлар ўтказиляётган пайт.

А.ТҮРАЕВ олган суратлар.

ТАБИАТ ВА БИЗ

Орол денгизининг қуриши — 20-асрнинг иккинчи ярмида инсониятнинг хатолари ва табиий мувозанатни сакламаслик оқибатида келиб чиққан хайратланарли фожеалардан биридир. Бу асрда инсоният техника тараққиётида юксак чўққиларни забт этиш билан бирга табиатга мисли кўрилмаган «жароҳатлар» ҳам етказишга улгурдики, бу борада ҳатто ҳисобдан ҳам адашиб кетиш мумкин. Бундай жароҳатлар ҳали ҳеч бир асрда қузатилмаганди. Инсоният тарихида бурилиш нуктаси дея таърифланган техника инкилобининг шиддати сайёрамизга ваҳшийларча муносабатда бўлишга олиб келди. Бундай аҳвол тафаккур даҳолари унинг қандай оқибатларни келтириб чиқаришини тушуниб етгунига қадар давом этаверди.

Инсониятнинг бундай ўзбошимча ҳаракатлари сайёрамизда кўпгина глобал фалокатларга, жумладан гидрологик, геологик ва иқлим ўзгаришларига, тап-тақир саҳроларнинг кенгайишига (нафақат собиқ социалистик давлатлар, балки бошқа мамлакатларда ҳам) олиб келди. Бу ҳаво ҳароратининг кўтарилиши, дарё, кўлларнинг қуриши, сув ҳавзаларининг камайиб кетиши ва чўл пайдо бўлиш жараёнининг тезлашишига сабаб бўлди. Инсониятнинг тийиксиз интилишлари ўз турмушини фаровонлаштиришга ҳаракатдай кўринган бўлса-да, аслида шу йўсинда ўзининг мулкни кўпайтириши, пировардида бу дунёда ҳамма нарса бир-бири билан боғлиқ эканлигини ва инсониятнинг табиий жараёнларга тўхтовсиз аралашуви, бемисл қўламдаги ўзгаришлар қандай аянчилик оқибатларга олиб келишини тушуниб етишига мажбур этди. Айрим ғарб давлатлари ўтган асрнинг 70 — 80-йилларида табиат билан қандай «муомала» қилишни ўрганиб олишга улгурди ҳам, лекин афсуски, собиқ совет ҳукумати мамлакат таназзул ёқасига келиб қолгандан кейингина экологик муаммолар ҳақида бош қотира бошлади.

Азал-азалдан улкан сув ҳавзаси бўлган Орол денгизининг қуриши шу даражага бориб етдики, қақраб бораётган ҳудуднинг ҳам ичкариси, ҳам ташқарисида табиатнинг издан чиқиши бугунги кунда табиий офат сифатида изоҳланмоқда. Бир вақтлар бой ўсимлик ва ҳайвонот олами учун тириклик манбаи ҳамда сугориладиган ерлар учун табиий оби-ҳаёт ҳавзаси бўлган денгизнинг абор кўйга тушиши оқибатида Қизилқум, Қорақум ва Устюрт чўллари оралиғида улкан саҳро пайдо бўлди. Илгариги сув ҳавзаси ўрнини ҳозирга келиб кучли шўрланган ерлар қоплади, улар туз чанглари билан манбаига айланди. Денгиз қирғоқлари ҳудудидаги (53 метр баландда) бир неча асрлар давомида вуқудга келган ирмоқларнинг табиий тизими буткул вайрон бўлди, кўллар қуриб қолди, сувдаги минераллар тарқиб ортиб кетди ва ботқоқликлар ўрнида шўроқликлар пайдо бўлди. Айни пайтда бу ерда балиқчилик ва овчилик се-

Орол муаммолари

зиларли даражада камайган, қушлар буткул йўқолиб кетган. Умуман олганда, Орол ҳаёти, ҳайвонот олами, ўсимликлар дунёси таназзул жараёнини бошдан кечирмоқда.

Орол денгизининг бир қисми республикамиз ҳудудида жойлашган. Шу боис Ўзбекистон бу муаммони ҳал этишга жиддий киришиш зарурлигини тўғри баҳолай билди.

Вуқудга келган экологик муаммо Орол ҳавзаси ва унинг ён-атрофларида яшаётган кишиларни қаттиқ ташвишга солмоқ-

бўлган ижтимоий-иқтисодий шароитни яратиб бериш;

— Оролбўйи ҳудудларида экологик мувозанатни тиклаш ҳамда атроф муҳитнинг янада ёмонлашишига йўл қўймаслик.

ТАНАЗЗУЛ ТАРИХИ

Гарчанд, собиқ иттифок ҳукуматида бу ҳалокатнинг асосий айбдори сифатида қаралса-да, лекин сугориш ишлари ва қишлоқ хўжалигини ривожлантиришга Оролни қурбон қилиш ғояси инки-

нинг бутун сув бойликларида фойдаланиш ҳамда янги Туркистонни барпо қилиш, маданий экинлар экиш учун миллионлаб гектар янги ерлар очиб, рус саноатини зарур пахта билан таъминлаш пировард мақсад ҳисобланади», — дейди у.

Россия ҳукумати бошлаб берган сугориш ишларини ривожлантириш шўролар даврида мисли кўрилмаган даражада авж олдирилди. Лекин 1960 йилгача сугориш учун коллектор тармоқлари кўпайтириб борилган бўлса-да, сув билан тўлдириб турилган дарё ўзани ва денгизда жиддий ўзгаришлар рўй бермади.

1911 — 1960 йиллари денгизнинг шўрланиш даражасида мувозанат сақланиб турган. Йилга дарёга 25,5 млн. тонна туз келиб қўшилди, бу тузнинг асосий қисми денгиз ва дарё сувларининг қўшилиши натижасида эриб кетар, кўлтиқ, кўрфаз ва денгизнинг шимолий, шарқий ва жанубий тарафидаги филтрловчи кўлларда қўқиб қоларди. Бу даврда денгизнинг музлаши ва эриши туфайли шўрланиши ўртача 9,6-10,3 фоиз оралиғида ўзгариб турган.

Оролнинг 1961 йилдан кейинги ҳаётини инсоният томонидан унга фаол таъсир кўрсатиш даври сифатида баҳолаш мумкин. Оролга бориб қуйиладиган дарёлардан экинларга сув олишини кескин кўпайтирилиши, бу кўрсаткич охириги йилларга келиб йилга 70-75 км³ даражага етиши, дарёлар имкониятнинг тугаши ҳамда икки ўн йилликдаги табиий сув танқислиги (1960 — 1980 йиллар) шўрланиш ва сув микдори ўртасидаги мувозанатнинг бузилишига олиб келди. Бу йиллар ичида Амударё ва Сирдарёнинг сувлари Оролга деярли етиб бормади.

Дарё сувларининг сифати ҳам аста-секинлик билан ёмонлашиб борди. Юқори даражада минераллашган оқава ва дренаж сувлари микдорининг ортиб кетиши дарё сувларининг санитария

ҳолати ёмонлашишига олиб келди.

Тарихга мурожаат қиладиган бўлсак, 1906 — 1907 йиллар оралиғида Оролнинг тўлишини кузатиш мумкин. 1909 йилга келиб унинг суви сезиларли даражада камайган. 1910 — 1912 йилларда эса Оролнинг сатҳи яна кўтарила бошлаган, 1917 йилга келиб сув яна камая бошлаган. 1921 йилга келиб денгиз сатҳи 1915 йилдагига қараганда 1,3 метрга пасайиб кетган.

1961 йилга келиб денгиз суви сезиларли даражада камайди. 1961 — 1985 йиллар оралиғида денгиз сатҳининг пасайиши 12,5 метрга етди. Бу ўз навбатида ҳаво ҳароратининг кескин ошишига олиб келди. Орол сатҳининг пасайиши ва шўрланиши денгизнинг музлаш шароити сезиларли даражада ўзгаришига ҳам сабаб бўлиши мумкин, ҳатто қаҳратон қишнинг ўртача ҳароратида денгиз сувининг тўғилишича 0,8-0,9 м қалинликда муз билан қопланишини кутса бўлади. Денгиз сувида қўшилидиган биоген моддалар микдорининг кескин камайиши ўз навбатида уларнинг аралашмалари камайишига омил бўлади ва бундай аҳвол келгусида фотосинтез жараёнларининг ривожланишини

умуман чеклаб, Оролнинг биологик ҳаётига катта пугур етказиши бор гап.

Ҳисоблашлар шуни кўрсатмоқдаки, Орол денгизи сатҳининг пасайиши ва сувдаги туз микдорининг ошиб кетиши асосан (70%) антропоген омиллар, ўзгаришларнинг қолган қисми эса иқлим, яъни, сув танқислиги таъсирига боғлиқ. Ҳозир Орол денгизининг чўл ва шўрланган ҳудуди тахминан 3,6 млн. гектарга тенг бўлиб турибди. Яъни, бир вақтлар улкан сув ҳавзасига эга бўлган Орол эндиликда улкан туз тоғлари ва чўлларга ўз ўрнини бўшатиб бермоқда.

1985 — 1986 йиллар оралиғида Орол иккига, яъни кичик денгиз ва катта денгизга ажрала бошлади. Натижада 6 минг км² майдонда 1 млрд. тонналик туз қатламга эга бўлган чўл ҳудудлари пайдо бўлди.

Катта ва кичик денгиз бошқа-бошқа йўлдан кета бошлади. Сирдарёнинг суви Амударё ёни-кига қараганда бирмунча кўплиги сабабли кичик денгизнинг сатҳи кўтарилиб, сувнинг минераллашиш даражаси пасая бошлади.

Шуни алоҳида таъкидлаш кераки, Оролнинг қуриши натижасида юзага келган экологик ўзгариш ичимлик суви таъминотининг ёмонлашувига олиб келди. Бу эса шу ҳудудда яшовчи аҳолининг соғлиғига таъсир ўтказмай қолмади. Бу тиббиёт фанлари доктори, профессор О.Отаниёзова ва бошқаларнинг «Орол инкисрози ва Қорақалпоғистоннинг тиббий-ижтимоий муаммолари» асарида аниқ кўрсатилиб ўтилган. Умуман, бу ҳақда матбуотда бот-бот бонг уриляпти. Хулоса шунки, минтақада жойлашган давлатлар, халқро ҳамжамият Орол муаммосини ҳал қилишининг энг мақбул йўлини излаб топиларди, бу борадаги ҳаракат ва имкониятларини бирлаштиришлари керак.

Назиржон БАХТИЁР ўғли
тайёрлади

да. Бунинг натижасида муаммоларни ҳал этишга қаратилган бир қанча лойиҳа ва тақлифлар илгари сурилди. Бунлар:

— аҳолини саҳрога айланган ҳудуд таъсиридан ҳимоя қилиш;

— ўсимлик ва ҳайвонот оламининг биологик ранг-баранглигини иложи борича асил ҳолатига қайтариш;

— балиқчилик ва овчилик, чорвачилик, қайта ишлаш тармоқларини тиклаш йўли билан аҳоли учун иш ўринлари яратиш;

— сув ва ер ресурсларидан фойдаланишга янгича талабларни жорий этиш орқали аҳолига турмушини яхшилаш учун зарур

лобдан олдинги рус олимларига бориб тақалади. Чунотчи, А.Воеков (1908)нинг зўр бериб таъкидлашича, хўжаликни рационал юриштиш шариоитида Орол денгизининг ўз ҳолича мавжуд бўлиши ўзини оқламайди, чунки ундан келадиған иқтисодий самара (балиқчилик, денгиз транспорти) иқтисодиётни ва айниқса сугориладиган ерларни ривожлантиришдан олинадиган фойдага қараганда анча кам. 1913 йилда эса бу ғояни олимнинг ўзи эмас, балки Россия империяси сув секторининг бошлиғи, Россияда ерларни яхшилаш департаментининг директори княз В.Масальский кўтариб чиқади. «Ўлка-

НИҚОҲА

Билим юртида ўқирдим. Дарсларимиз тушдан кейин бошланарди. Бир кунни ўқишдан қайтаётсам олдимга бир машина келиб тўхтади. Ойналари қорайтирилган. Ичида ким борлигини билиб бўлмайдим. Қоронги тушиб қолганлиги учун атрофда ҳеч зог кўринмайдим. Юрагим шув этиб кетди. Қочишни мўлжаллаб орқага тисландим. Машина ҳам жилди. Кўрққанамдан катта йўлга югуриб чиқдим. Оёғимдан бир пой туфлимга тушиб қолди. Карамадим. Тўғридаги чироғи ёниб турган уйга қараб чопдим.

Иккиланиб қолдим. Ноқулай-ку. Бегона жой бўлса. Бунинг устига ҳовлида бирор аёл зоти кўринмайдим. Уйга кетаман десам анови барзанги кўчада пойлаб тургани аниқ.

— Киринг, тортинманг.
— Йўқ, раҳмат, мен уйга кета қолам.

Йигит кулиб юборди.

— Шу аҳволда-я. Акангиз кўчада пойлаб турган бўлса-чи?
— Акам эмас у.

юрагим увиша бошлади. Ҳозир келиб сўроққа тутати. Кимсан, қаердан келдинг, нега қоронғида ёлғиз юргандинг ва ҳоказо. Мени энгилтак қизлардан деб ўйлаб шикимлик қилса-я? Йўғ-э, ўлдими? Агар бирор гап бўлса бошига анови гулдон билан тушураман. Деразанинг ҳам панжараси йўқ экан. Деразанинг қандай ёпилиб-очирилиши кўриб олдим.

— Зерикмаяпсизми?

Хаёл суриб кетган эканман, йи-

сигарет тутатиб турган ўлига нималарнидир ўқираяпти. Эҳтимол, анови қизни тезроқ уйдан йўқот дебтандир. Энди уйдан қандай чиқсан экан?! Хайрият, кўзойнакли кишининг гапи тугади шеклини, пилдираб дарвоза томон юрди. Йигит эса уйга кириб кетди. Пайтдан фойдаланиб, лип этиб ҳовлига чиқдим. Тез-тез ювиндим-да, артиниб уйдан сумкамни олиб чиқдим.

— Эй, йўл бўлсин? — деди йигит уйдан чиқаркан.

— Энди мен борай. Кечирасиз, ухлаб қолиман. Сизга раҳмат.

— Раҳматни кейин айтасиз. Олдин чой-пой ичиб олинг.

— Йўғ-э, кета қолай, дарсга кечикаман. Хали уйга бориб келишим керак.

— Нера? Тўғри дарсга кетаверинг-да.

— Туфлим... — дедим оёғимга қараб. — Шиппагингизни эртага олиб берсам майлими?

— Олиб келмасангиз ҳам майли. Айтмоқчи, гап билан бўлиб тузукроқ танишамиз ҳам. Исмнингиз нима?

— Ниғора.

— Меники Бахтиёр. Йўлингиз туша, университетга бориң. Таалабаларим билан таништирам.

— Раҳмат. Кеча менга жуда катта яхшилик қилдингиз. Сиздан қарздорман.

— Кўйсангиз-чи, одам одамга ёрдам беради-да. Шунга ҳам қарздорлики? Майли, яхши бориң. Шиппак билан кўчада юриш ноқулай-да. Машинам бўлса, уйингизга обориб қўярдим.

— Ҳечқиси йўқ. Бир пасда этиб оламан.

Ҳовлидан чиққан, худди энг яқин одамим билан хайрлашгандек кўнглим қувиллаб қолди. Оёғимга иккита келадинг шиппак билан кўчада кетарканман, негадир уша уйга яна қайтгим келарди...

Уйга борсам онам хавотир олиб ўтирган экан. Мени кўриши билан югуриб олдимга келди. Юзларидаги саросимани кўриб, кўржиб кетдим. Онам бир кечада кексайиб қолгандек эди.

— Қаерда эдинг?

Онамнинг етмиш икки томирини титратаётгани бу сўроқ.

Булган воқеани ётиги билан тушунтирдим. Онам «худога шукруай, ўзингга зийн етмабди» дея энгил ўш тортиди. Онамни кў тинчлаттирдим, аммо дадамнинг эрталабдан ўқиш жойимга кетгани ёмон бўлибди-да. «Қизим кеча уйга бормади» деса ўқитувчиларим нима деб ўйлашади?! Кўрсодларим-чи? Шу ўй миямга урилди-ю, бошқа туфлимни кириб кўчага югурдим.

Ортимдан онам изиллаб қолди: — Қаёқда? Тўхта. Бирга бора-ман. Кечаги барзанги яна пойлаб турган бўлса нима қилсан ахир?!

Даровке, уша одам яна мени қувса-я? Бир муддат иккиланиб қолдим. Аммо у ваҳима бунисидан устун келди. Чунки ўқишга бормасам бўлмасди. Ҳозир дадам бориб ваҳима қилган бўлса, ўқитувчиларим ҳам саросимамга тушишгандир.

Кўчага чиқиб, дуч келган таксига қўл кўтардим. Билим юртига этиб келсам, иккинчи парага кўнжорик чалинган экан, коридорда кўрсодим Хўсинни кўриб қолдим. Кечикани учун ўқитувчимиз дарсга қўймабди. Ундан дадамни сўраганим, кўрганам йўқ деди. Тўғри ғуруҳ раҳбаримизнинг хонасига бординим. Дадам уша ерда кутиб турган экан. Хайрият, «йўқолганим»ни хали ҳеч кимга айтиб улгурмабди. Хуллас, кечаги тахликали кундан сўнг, менинг янги ўқиш куним бошланди. Ўйлаб кўрсам, уша дахшатли воқеа ҳақида чуқурроқ бош қотиришга шу пайтгача фурсат бўлмабди. Бировнинг уйда дахик билан тунни ўтказиши ва «дадам ҳеч кимга айтиб қўймадимикан?» деган ваҳимадан мийм бериб чалинган экан, учинчи парада дарс тинглаб ўтиргач, кечаги воқеанинг бутун дахшатини тейранроқ англай бошладим.

Гулурух ЁРМАТОВА

(Давоми келгуси сонда).

Машина ҳам ортимдан шитоб билан кела бошлади. Юғураётган-у уйнинг дарвозаси очик бўлсин-да дейман. Ниҳоят дарвозага етдим. Хайрият, очик экан. Ўзимни ичкарига уришим ҳамон машина ҳам каттиқ тормоз бериб тўхтади. Гилдирак асфалт йўлга ишқаланиб чийиллади. Ҳовлиққанамдан экин экилган ерга кириб кетибман. Суғорилган экан. Ыўқ этиб бир пой туфлимга сув кирди. Тўғригича лойга ботдим. Бу оёғимни суғурай десам буниси ботади. Оркамга қарасам бояғи машинадан барзангидек бир одам тушиб келаяпти. Кўзлари бежо. Қўйиб берса мени егудек. Ваҳоҳат билан устимга бало-қазодек ёпирилиб кела бошлади. Дод деб юбордим. Бақирғичимдан уйнинг эгаси югуриб чиқди. Кўзойнак таққан, ўрта ёшли киши экан. «Тоғажон, ёрдам беринг» дейишимни биламан, бояга барзанги кела солиб қўлимдан тортиқлай бошладим:

— Юр уйга! Қилғилиқни қилиб, энди қочмоқчимисан?

Қотиб қолдим. Нима деяпти? Қанақа уй? Мен уни танимайман-ку. Типирчилаб қўлидан чиқмоқчи бўлгандим юзимга тарсаки туширди. Сўнг уйнинг эгасига тушунтира бошладим:

— Синглим бу. Биттаси билан дон олишиб, энди уйдан қайтдим... — Ёлгон! — дедим аламдан чинқириб. — Ёлгон! Гапираяпти. Мен уни танимайман ҳам. Орқамдан қувиб келаяпти.

Уйнинг эгаси негадир менга ижирганиб қаради. Барзангининг гапларига ишонаётганлиги юз-қўайдан билиниб турарди.

— Қизим, менинг уйимни машахонага айлантирманг. Қани, икковингиз ҳам қўлаб марш!

У қўлини бизга қўлиб дарвозани кўрсатди. Кўржиб кетдим. Энди нима қиламан! Бу барзанги ким? Максаси нима? Аммо бир нарсани аниқ биламанки, шу ҳовлидан чиқсам, тамом. Куним биттади. Хар ҳолда бу иблис яхши ният билан изимга тушмаган. Шуларни ўйлarkanман, кучим борица барзангининг изига чанг солдим, қўлини тийлашдим. У бир «ах» деди-ю, аммо қўлимни қўйиб юбормади. Билагимдан чангаллаб дарвоза томон судрай бошлади. Қўлимдан сумкамча отилиб кетган, ҳамма ёғим лойга ботганди. Оёғимни типирчилатиб баттар лойча сачратдим. «Ёрдам беринглар!» дедим. Сўнг бор кучимни тўплаб «Кут-қаринглар!» деб қичқирдим.

Шу захоти ҳовли тўғридаги айвонли уйнинг эшиги очилиб, елкасига чопон ташлаган баланд бўйли бир йигит чиқиб келди.

— Нима гап? — деди у бизга эмас, кўзойнакли кишига қараб. — Қанақадир қиз уйдан қочмоқчи бўлиб бу ерга кирибди.

— Ишонман! Ҳеч бўлмаса сиз ишонманг, — дедим йигитга ёлвориб.

— Алдаяпти бу.

— Қўй уни! — йигит бир хатлаб барзангининг олдида келди.

— Ишингни қил. Бу синглим менинг, — барзангини унга дағдага қилди.

— Синглинг бўлсам қўйвор. Ҳозир милиция чақираман. Милиция билан олиб кетасан синглингни.

Хайрият барзанги қўлимни қўйиб юборди. Сўйиниб дарвоза томон кетаркан, менга таҳдидли вишиллади: — Билиб қўй, барибир қўлимга тушасан!

Унинг гапларидан чўчимадим. Мухими, ҳозир ундан эсон-омон кутулган эдим.

— Бошинга галва орттириб нима қиласан? Чиқариб юбор кўчага! — кўзойнакли киши йигитга шангиллади.

— Кўрмаяпсизми қизнинг аҳволини?

— Балага қолма дейман.

— Дада, яхши сиз кириб дамингизди олинг, — йигит шундай деди-ю шап-шўп юриб дарвозани беркитиб келди. Бояғи киши эса бироз қараб турди-да, билганингни қил дегандек қўл силтаб уйга кириб кетди.

— Анови ерда сув бор, ювиниб олинг, — деди йигит қўлимга сумкамни тутқизди. Аҳволимдан уялиб кетдим. Соҳларим тўғизиб кетган, ҳаммаёғим лой, бир пой туфлим йўқ...

Ҳозир кўзойнакли киши қичиб, уйнинг жўна дейдигандек шоша-пиша ювиндим. Аммо оёғимни ювган нима қийинши билмай бироз қаловланиб қолдим. Йигит шиппак билан сочиқ берди. Юмшоққина сочиққа артиниб бўлгач, атрофга рази солдим. Ҳовли сатхи кичкина бўлса-да, уйлар жуда тартиб билан қўрилганди. Айвонли уйдан сўнг қаторасига ошхона, ҳаммом ва яна аллақандай кичкина деразали уйча бор экан. Ҳовлининг тўғридада эса олди сим тўр билан тўсилган усти шиферли қўйхона, у ерда иккита қўй бор шеклини, ялт-юлт қилиб икки жуфт ашиқ «ўф» сараб кетгандек бўлади.

Ўртадаги кўтичадек ерга помидор, бодринг, баклажон, кўк пияз ва булғор қалампирни экилган экан. Айвон томондаги бир парчагина ерга эса нозубй қадалган. Унинг муаттар хидини кечки шабада ҳовлининг бурчак-бурчакларига таратаётгандек...

Ҳовлидаги бундай батартбилиқ уй эгаларининг меҳнаткаш, оқил ва нозикқўнғил кишилар эканлигини англатиб турарди. Негадир дилим ёришиб кетди. Рухим анча кўтарилганини ҳис қилдим.

— Уйга кириңг, — деди йигит боя ўзи қичиб келган уйни қўрсатиб.

— Биламан. Шунинг учун ҳозир кўчага чиқшингиз хавфли.

Иложсиз уйга кирдим. Йигит кираверишдаги телевизор қўйилган хонага бошлади.

— Ўтириңг, — деди диванни кўрсатиб. Ўзи эса айлана стол устидаги чойнақдан чой қўйиб узатди. Бир пиёла илиқ чойни ичиб бироз ўзимга келгандек бўлдим. Қандай бахтли тасодиф билан қўлулиб қолганимни энди ҳис қила бошладим. Аммо бу ёғи нима бўлади?

— Мен ҳозир, — йигит чойнакни кўтариб чиқиб кетди. Ёлғиз қолган хонани томоша қила бошладим. Чоғроқина хона дид билан безатилган, турдаги жавон китоб билан лиқ тўла эди. Ёнгли тортидим. Китобга қизикқан одамнинг қўлидан ёмонлик келмайдим. Ана, айлана столнинг усти ҳам китоб-дафтарга тўла. Ўзим билмаган ҳолда ўзимга тасалли бераётгандим. Айтиб бўладимки, бегона уй, бегона одам. Яна эркак киши...

Эй худо, ўзинг асра. Ёмон хаёлларни қувиш учун яна уйни томоша қила бошладим. Телевизорнинг ёнидаги эшикдан бошқа хонага ўтиларкан. Менимча, у ер ётқоҳона бўлса керак, узун шохлар параднинг бир четидан тахланган кўрпа-ёстиқлар кўриниб турибди. Бурчакроқда шкаф жойлаштирилган. Устида бежиримгина тунги чироқ. Хуллас, уйда бир киши яшаш учун ҳамма шароит бор эди. Бироз фурсат ўтган йигит иссиқ чой олиб кирди.

— Овқат ейсизми? — деди сўнг чой қўйиб узатаркан. Рости қорним жуда оч эди. Аксига олиб тушлик ҳам қилмагандим. Аммо бунини қандай айтман?

— Йўқ, қорним тўқ, — дедим қўзимни олиб қочиб. У шартта ўрнидан туриб чиқиб кетди-да, ярим лаги шулла қўтариб кирди.

— Сўраб бергунча уриб бер деганлар. Ана шу овқатни ейсиз. Сиз баҳона ўзим ҳам ейман. Хали овқатланганим йўқ.

Астойдил қаршилик қўрсатишимга қарамай, стол устига дастурхон ёзди. Нон, салат ва қошиқ олиб келгач, рўпарамга ўтирди.

— Олинг қани, — деди мени овқатга ундаб.

Буги қичиб турган шулла жуда мазали экан. Овқатлангунча бир оғиз ҳам гаплашмадик. Дастурхон йиғиштирилгач, идишларни юмюкчи эдим, қўймади. Ўзим дея идиш-товоқни олиб чиқиб кетди. Негадир

гитнинг овозидан чўчиб тушдим.

— Телевизор қўйиб берайми?

— Йўқ.

Овозим негадир титраб чиқди.

— Ҳамма нарсига йўқ, йўқ экан-да, — деди у самимий жилмайиб.

— Бемалол, сиқилмасдан ўтириңг.

Мени ўз акангиздек кўраверинг. Аҳволингизни тушунаман. Даровке, акангиз борми?

— Йўқ.

Йигит шундай самимий қаҳқаҳ урдики, беихтиёр мен ҳам қўшилиб кулиб юбордим.

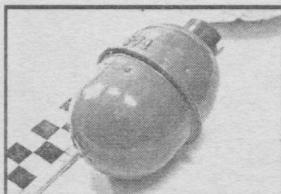
— Ана, айтмадимми, сиз «йўқ-йўқ»дан бошқа нарсани билмас экансиз.

— Ростдан ҳам акам йўқ. Оилада биринчи фарзандим, — дедим жилмайиб. Сўхбатимиз ўз-ўзидан ула-нади кетди.

— Мен эса оилада ёлғиз фарзандман, — деди у. — Дадам билан яшаймиз; онам ёлғизимда қазо қилган...

Унинг гап-сўзларидан англашимча, отаси қайта уйланмаган. Уни ёлғиз ўзи тарбиялаган. Отаси оддий ўқитувчи, ўзи ҳам шу касбни танабди. Ҳозир университетда дарс бера экан. Яқинда илмий ишини ёқлабди. Унинг менга бу гапларни мактабим эмас, шуначи сўхбат учун гапириб бераётганлиги аниқ эди. У ҳақда ёмон хаёлларга бораганим учун ўзимдан уялиб кетдим. Қизик, у менга ўзим берган саволларнинг бирортасига жавоб бермади. Қарда ўқишимни сўради, холос. Жуда энгил тортидим. Бугун факультатив дарсларга ҳам қатнашган эмасманми, чароқ енгиб, қўзимни уйку элпта бошладим. Йигит сездии шеклини, ичкаридан кўрпа-ёстиқ олиб чиқиб, диванга ташлади-да:

— Энди ётиб дамингизни олинг. Мен дамининг олдида ётаман. Эшик ичкаридан қулфланади, — деди. У чиқибди ҳамон эшикни илдириб, ўзимни диванга таппа ташладим. Жуда чарчаган эканман, қотиб ухлаб қолибман. Бир маҳал қўзимни очсам кун анча ёйилиб кетган, ҳовлидан ғўнғир-ғўнғир гаплар эшитиларди... Сапчиб ўрнимдан турдим. Ё, худо, бировнинг уйда ҳам шундай қотиб ухланмади?! Энди қандай чиқаман? Шошиб-пишиб кўрпа-тўшакни йиғдим-да ичкариги уйга киргизиб қўйдим. Сўнг дарпардани суриб, ҳовлига мўраладим. Ғўнғирлаётган кечаги кўзойнакли киши экан. Қўлтигида папка, айвон тагида

МАШИНАНИНГ ЭГАСИ КИМ?

Москванинг шимолида ҳуқуқни муҳофаза қилувчи орган ходимлари юкхонасида бир нечта граната ва портлатиш қурилмаси бўлган хорижий маркадаги автомобилни топишди. Москва шаҳар ИИБ вакилининг РБК агентлигига хабар қилишча, машинадан РГД-5, РГ-42 ва Ф-1 гранаталари, шунингдек, 75 граммлик тротилли шашка олинган.

Душанба куни йўл-патрул хизмати ходимлари Audi автомобилни қидиришга эди. Унинг ҳайдовчиси йўл-транспорт ҳодисасини содир этиб қочиб кетган.

Қидирув самара бериб, машина пойтахтнинг Тимирязов кўчасидаги уйлардан бирининг ёнидан топилган. Аниқланишича, ундаги номер қидирилаётган бошқа бир автомобилга тегишли экан.

Бундан ташқари милиция машинада ташлаб кетилган қурол-яроқ кимга тегишли эканлигини аниқлашга ҳаракат қилаёпти.

МАТБУОТ ЭРКИНЛИГИ РЕЙТИНГИ

«Чегарасиз репортёрлар» халқаро ташкилоти 2005 йил учун матбуот эркинлиги рейтингини эълон қилди. Унда Европанинг бирийўла етти давлати: Дания, Финландия, Исландия, Ирландия, Голландия, Норвегия ва Швейцария журналистлар ишлаши учун энг қулай мамлакатлар сифатида тан олинган. Рўйхатда АҚШ 44-ўринда қайд этилиб, бултурги мавкейдан 22 ўрин қуйига сўнгиган. Бунга ахборот манбаининг исмини ошкор қилмаганлиги учун «Нью-Йорк таймс» муҳбири Жудит Миллернинг 58 кунни турмада ўтказганлиги сабаб бўлган.

Россия рўйхатдаги 167 давлат орасида 138-ўринда турибди. Охириги ўринларда Эритрея, Туркменистон, Эрон, Бирма, Ливия, Куба, Непал, Хитой каби давлатлар қайд этилган.

СУРИЯДА ОММАВИЙ НАМОЙИШЛАР

Дамашқда Ливаннинг собиқ бош вазири Рафик Харирийнинг ўлими юзасидан олиб берилган халқаро текширувга қарши оммавий намойишлар бўлиб ўтди. Намойишчилар Германия вакили Детлев Мехлис раҳбарлик қилган БМТ текширув комиссиясининг докладыни инкор этишди.

Намойишда минглаб сурияликлар иштирок этишди. Уларнинг фикрига кўра БМТнинг доклады Исроилга муҳолифлик қилгани ва Ироқдаги операцияга қарши чиққани учун Сурияни жазолашни мақсад қилган АҚШ маъмуриятининг босими остида тайёрланган. Унда Харирийнинг ўлимида Ливан ва Сурия ҳукуматларининг қўли борлиги тўғрисида гап боради.

Сурия ҳукумати БМТ комиссиясининг ҳулосаларини ўз душманларининг кўрсатмаларига асосланган деган сабаб билан бутунлай рад этди. Комиссия докладыни БМТ Хавфсизлик кенгаши 25 октябрда қўриб чиқиши керак. Унга кўра Сурияга нисбатан халқаро санкциялар қўлланиши мумкин.

ПАРЛАМЕНТ КОМИССИЯСИНING ХУЛОСАСИ

Беслан воқеаси бўйича парламент комиссиясининг ҳулосаси 25 ёки 26 декабр кунлари эълон қилинади. Бу ҳақда комиссия раҳбари, Федерация кенгаши вице-спикери Александр Торшин маълум қилди. Илгари доклад 2006 йили тайёр бўлиши ҳақида хабар қилинган эди.

Докладни белгиланган муддатда тугатиш учун комиссия аъзолари унинг матни устида ҳар кун ишламоқда. «Комиссия ҳақиқатга имкон қадар яқинлашишга ҳаракат қилмоқда», — деди вице-спикер. Бироқ, унинг гапига қараганда, ҳолат экспертизасининг тугалланмаганлиги учун иш секинлик билан кетаёпти. Ушбу экспертиза яқунланмай туриб фожеага дахлдор бир қатор саволларга аниқ жавоб бериб бўлмайди.

ФАРМОНГА ҚАРШИ АРИЗА

Украинанинг собиқ бош прокурори Святослав Пискун унинг ишдан бўшатилиши тўғрисидаги фармонни ноқонуний деб топиш учун Киевдаги туман судларидан бирига ариза берган. Бу ҳақда Пискуннинг яқин кишиларидан бири хабар тарқатди. Унинг сўзларига кўра ноқонуний фармон учун ким жавобгар бўлиши, уни имзолаган президентми ёки уни тайёрлаб берган президент котибиятими, ҳозирча номаълум. Собиқ бош прокурорнинг ўзи айти пайтда Киевдаги клиникалардан бирида даволанмоқда.

Ёдингизда бўлса, Пискун шу йилнинг 14 октябр куни лавозимдан озод қилинган, президент котибиятининг бошлиғи Олег Рибачук бунинг учун давлат бошлиғида етарли сабаблар борлигини эълон қилган эди.

Биринчи марта Пискун 2002 йил 4 июл куни мамлакат бош прокурори этиб тайинланган. 2003 йили президент ҳузуридаги Уюшган жиноятчилик ва коррупцияга қарши кураш бўйича мувофиқлаштирувчи қўмитанинг таклифи билан ишдан бўшатирилган. 2004 йил 10 декабр куни Киев шаҳар Печер туман судининг қарори билан лавозимига тикланган. Ушанда суд унинг ишдан бўшатилишини ноқонуний деб топган эди.

ЙИРИК АВИАҲАЛОКАТ

Нигерияда ҳалокатга учраган «Bellview Airlines» авиакомпаниясига қарашли «Боинг-737» самолёти бортида 117 нафар киши — 111 йўловчи ва 6 нафар экипаж аъзоси бўлган. Улар орасида Нигерия президентининг ёрдамчиси ва Фарбий Африка давлатлари иқтисодий ҳамдўстлиги ташкилоти раҳбарларидан бири ҳам бор эди. Уларнинг барчаси ҳалок бўлган.

Нигерия фуқаро авиацияси хизмати бошлиғининг хабар беришича, қулаб тушган самолётдан 24 йил мобайнида фойдаланиб келинган. Самолёт шу йилнинг феврал ойида техник қўриқдан ўтказилиб, яна бир ярим йилга учишга рухсат берилган эди.

ВЕРТОЛЁТ ҲАЛОКАТГА УЧРАДИ

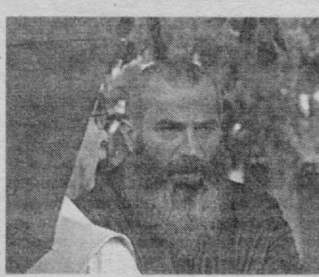

Ўтган шанба куни Озарбайжонда Россиянинг КА-32 маркали вертолёти ерга қулаб тушди. У Туркиядан Покистонга инсонпарварлик ёрдами сифатида берилган нарсаларни олиб кетаётган эди. «Озарбайжон ҳаво йўллари» раҳбарининг ўринбосари Собир Илёсовнинг айтишича, вертолёт бортидаги беш кишининг ҳаммаси ҳалок бўлишган.

— Вертолёт Тробзон — Ганжа — Ашхобод йўналиши бўйича Покистонга учиб кетаётган эди. Ганжада ёниги қуйиб олгач, Гейчай шаҳри осмонида номаълум сабабларга кўра қулаб тушган, — дейди С.Илёсов.

КАЛОЕВ ИШИНING ОХИРИ

Россия матбуотида тарқалган хабарларга қараганда, Швейцариянинг «Skyguide» компанияси авиадиспетчери Петер Нилсенни пичқоқлаб ўлдирганликда айбланаётган Виталий Калоев устидан суд ҳукми бўгун чиқарилиши мумкин. Швейцария қонунарига кўра, Калоев эҳтимол 5 йилдан 20 йилгача озодликдан маҳрум этилар. Бироқ Боден кўли осмонидagi авиаҳалокатда бутун оиласи — хотини ва иккита ёш боласидан айрилган Калоевнинг адвокатлари суд уни 1 йилдан 5 йилгача озодликдан маҳрум этишига ишонилмоқда. Чунки Калоев жиноятни содир этаётган пайтда қучли ҳаяжон ҳолатида бўлган. Уни жиноятга ундаган яна бир сабаб мавжуд. Фожеада ҳалок бўлган 50 дан ортиқ болаларнинг қариндошлари қаттиқ талаб қилганига қарамай, «Skyguide» раҳбарияти жиноий жавобгарлик

ка торттириш тугул маъмурий жазо ҳам олмаган, ҳатто уар ҳам сўрамаган. Оқибатда Калоев ҳаммасига диспетчер сабабчи деган хулосага келган.

Петер Нилсен ўлдирилган 2004 йил 24 феврал оқшомини Калоев шундай хотирлайди: «Ҳақиқатан ҳам ўша кунни Нилсеннинг уйи ёнига бордим. Унга хотиним ва болаларимнинг суратини кўрсатмоқчи эдим. Аммо Нилсен қутилмаганди мени итариб юборди ва суратлар қўлимдан тушиб кетди.

Шундан кейин нима бўлгани ёдимда йўқ».

Судда В.Калоевни руҳан қўллаб-қувватлаш учун Швейцарияга Шимолий Осетия президенти Таймураз Мамсуров атайин учиб келди. Ҳалок бўлган уфалик болаларнинг қариндошлари эса ҳаққоний суд қарори чиқарилишига эришиш учун Швейцариянинг Москвадаги элчихонаси ёнида намойиш уюштиришмоқчи.

ВАЗИЯТ ТАҚВОСИ

Ироқлик аёллар жиноятчиликка қарши курашиш мақсадида қўлларига қурол олишди. Хусусий қўриқлаш компанияларидан бири йўловчи ташиш транспортларини муҳофаза қилиш учун АК-47 автомат ва тўппонча билан қуролланган аёллардан фойдаланишмоқда.

Қоидага кўра қўриқчи аёл ҳайдовчи ёнидаги ўриндиққа оддий уй бекаси сифатида ўтиради. Қуроли эса хавф пайдо бўлган заҳоти фойдаланиш учун қулай бўлган жойга яшириб қўйилади.

Узени Булос Карам деб танилган фирма раҳбарининг гапига қараганда, қўриқчилар юқори даражадаги тайёргарликка эга. Хавфсизлик нуктаи назаридан Карам қўриқчи аёлларни тайёрловчи агентлигининг номини сир тутган. Бундан ташқари қўриқчилар ҳам бошқа исм-фамилияларда иш юритишади. Қўриқчи сифатида аёллардан фойдаланилишининг афзал томони, улар ҳарбийларга қараганда унчалик диққатни тортмайди.

Ўтганларнинг охирати обод бўлсин!

Республика Бош прокуратураси жамоаси ва фахрийларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш жамоатчилик маркази прокуратура фахрийси Сайфуддин ШОМУРОВОНИНГ вафот этганлиги муносабати билан оила аъзоларига таъзия изҳор этади.

HAJVIYA

Судья:

— Айбланувчи, ўрингиздан туринг. Бахоси қарийб ярим миллион евро турадиган ушбу тилла зеб-зийнатларни ўйирлаганман дебсиз, шу гапларингиз ростми?

Айбланувчи:

— Рост бўлганда қандок, жаноб судья, ҳаммаси рост.

Судья:

— Барибир ишонгим келмаяпти. Сиз биронта бундан-да огирроқ жиноятингизни яшириш учун шундай деган бўлишингиз мумкин, чунки ўйирлик учун, айтилган, қотиллик учун бериладиган жазодан кўра енгилроқ жазо берилаётганини яхши биласиз. Барибир ҳаммасини аниқлаш, шу боис яхшиси ўзингиз иқроор бўлинг. Чин кўнгилдан иқроор бўлиш жазони енгиллаштириш учун асос бўлади.

Айбланувчи:

— Очигини айтимай, мен ҳеч қанақа ўғри эмасман...

Судья:

— Мана, яна бошланди, ҳўш, гапиринг.

Айбланувчи:

— Жаноб судья, дарҳақиқат, мен ўғри эмас, балки омади чопмаган оддий бир фуқаромаман. Илк бор ишим чалпасига кетганда ҳали бешинчи синфда ўқиб юрган бола эдим. Эсимда, бир кун шовилиб мактабга кетаётганим, чунки имтиҳон топиришим керак эди. Ногоҳон кимдир ортимдан келиб бошимдан телпагимни олиб олди. Бундай ўғирчилик қарасам, ортимда бахайбат фил турибди. Хартумида менинг телпагим... Цирк ходимлари кўчама-кўча фил етаклаб, одамларни кечкурун цирк томошаларини кўришга даъват этиб юришган экан. Фил ҳадеганда телпагимни беравермади, шу сабабдан мактабга анча кечикиб келдим. Одат бўйича ўқувчимиз кечикиш сабабини тушунтириб беришимни талаб қилди. Мен ҳам соддалик билан, бошимга неқарор кўнларни солишимни билмай, ҳаммасини очик-ойдин айтиб бердим.

— Жаноб ўқувчи, шунақа бўлиб қолди. Йўлдан бир фил бошимдан телпагимни олиб олиб қўйди, шунинг учун кечикиб келаям.

Синфда қаҳқаҳа кўтарилди. Ўқувчимиз эса жаҳл билан ўшқирди.

— Ухлаб қолганимни ёки имтиҳондан қўрқганимдан кечикиб келаятганимни буйинига олганимда, эҳтимом кечирган бўлар эдим. Аммо кўзингни лўқ қилиб ёлгон гапириб турганимдан кейин бошқа иложим йўқ. Қани, уйингга жуна, дадангни чақириб кел!

Шундай қилиб, мактабни тугатганимча барча ўқувчилар мени масхараб, исимим ёнига ёлгончи лақабини тиркаб чақириб юришди.

Мактабни тугатган, ҳарбий хизмат қилган қисмда мактабимиздан ҳеч ким йўқ эди.

Аскар сифатида ҳурмат-этиборга эга эдим. Ёш солдатлик даври тугаган, менга бир кунлик таътил беришди. Хурсанд ҳолда шаҳарни томоша қилиб юрганимда, тўсатдан жала қўйиб юборса бўладимиз? Дўч келган эшикка ўзимни уриб, ичкарига кирдим. Қарасам, шаҳар музейига кириб қолган эканман. Тоқчаларга турли-туман нарсалар, кўзача, кашта намуналарни, гербарий, хуллас калом, кўп ашқол-дашқоллар кўргазмага қўйилган экан. Музей эса душанбадан ташқари ҳар кун соат иккидан тўртгача ишлар экан. Хонама-хона ўйор, роса мириқиб томоша қилдим, сўнг кетмоқчи бўлдим. Аммо бахтга қарши музей ходимлари эшикни қулфлаб кетиб қолдирибди. Чикиб кетишимни сираям иложини тополмадим, чунки музей эмасми, деразала-рига темир панжалар қўйиб, мустаҳкамланган экан. Ноилож шу ерда қолишга тўғри келди. Сешанба кун очикдан силлаб қўриб, бўлинимага етиб келдим. Лейтенантимиз мени қўриб ўшқириб берди:

— Каерларда сандироқлаб юрибсан?

— Музейни томоша қилиб юрганимда ушбу қулфлаб кетиб қолдирибди, — тушунтирдим мен, — уша ерда қолишга тўғри келди.

— Менга қара, сенга ахир яқшан

ба кун таътил берилган-ку.

— Тўппа-тўғри, жаноб лейтенант, музейга мен яқшанба кун киришман, аммо душанба кун музей умуман ишламаган экан.

Лейтенант газабдан портлаб кетса керак деб ўйловдим, йўқ, ҳартугул ундай бўлмади.

— Нима, мени жинни деб ўйлабсанми? — қичқирди у. — Бор гапни очик айтиб, айбингга иқроор бўлганимда, эҳтимом кечирган бўлардимиз? Аммо кўзимга бақрайиб қараб, ёлгон

бузмасдан очолмайсиз. Газеталарда ҳам бунақа ҳолатлар тўғрисида тез-тез ёзиб туришадди, бироқ хотиним гапларимга сира ҳам ишонмади. Эрталаб уйга кириб келган, ранги ўчиб қичқириб юборди:

— Манаби аёл нега менинг тунги кўйлагимни кийиб тўшагимизда ухлаб ётибди?

Унга иложи борица босиқлик билан тушунтиришга ҳаракат қилдим:

— Бегона эмас, ўзимизнинг кўйлагимиз. Кечаси ваннада чўмилиб олмоқчи бўлган экан, бирдангина эшик олдида сут идишни кўйлагини эсига тушиб қолди. Энди идишни кўйлагини деганида эшик елвизак таъсирда

ёпилиб қулфланиб қолди. Нимақиллай, кўшничлик — минг йилчилик дегандай...

Ярим кечада эшигини очиб беролмасам, кийимсиз ҳолда кечаси билан ошхонада ўтириб чиқ дейишга ҳам кўнглим бўлмади. Очиги, раҳимим келганидан...

Хотиним гапларимга эътибор бермай, лаш-лушларини жомадонга тикди-ю, кетиш олдиндан вишиллади:

— Тўғриси айтиб, айбингни буйинига олганимда ва бундан кейин тақорламасликка сўз берганимда,

эҳтимом кечирардимиз, аммо энди ҳаммаси тамом. Бунақа ёлгончи билан бирга яшай олмаيمان.

Жаноб судья! Ўзингиз ўйлаб кўринг, шунча гапдан кейин менинг тўғри гапимга биров ишонармиди. Мана бу кейинги воқеани олиб кўрайлик.

Бўйдоқнинг кўрган кун қўрсин. Ишдан қайтган, чала-чўлла картошка қовуриб еб, диванга чўзилганча телевизор кўраётганимди. Деразам очик турганди. Ногоҳон нотаниш бир шахс бахоси қарийб ярим миллион евро турадиган ҳар тилла зеб-зийнатлар ўралган тугучани хонага иргитди-ю, ўзи лом-мим демай жуфтакни ростилаб қолди. Ўзингиз айтинг, дарҳол полицияга бориб шундай-шундай бўлди деганимда, гапимга биров ишонармиди?!

Шубҳасиз, судья жаноблари, терговда «бу зеб-зийнатларни ўйирлаганман» деб ёлгон гапирдим. Одамлар ҳеч бўлмаса бир марта гапимга ишонинсан ахир!

Немис тилидан

Йўлдош ПАРДА таржимаси

TURFA OLAM

ОЙДАН «УЧАСТКА» КЕРАКМИ?

Хитой похтаида ой сатҳидан ер участкаси сотиб олишни тақлиф этувчи АКШдаги «Ой элчихонаси» идорасининг бўлими очилди. Атиги 289 юан (37 доллар)га ҳар қандай талабгор ойдан бир акр (4046 м²) ерга эга бўлиш мумкин. Ҳатто бу ҳақда унга сертификат ҳам тақдим этилади.

— «Ой элчихонаси» бош бўлими томонидан хитойликлар учун ажратилган майдон 20 ва 24 градус шимолий кенглик ҳамда 30 ва 34 градус ғарбий узокликлар орасида жойлашган, — дейди идора вакили Ли Чжи.

Таъкидлаш жоизки, Хитой ушбу идора фаолият бошлаган саккизинчи давлатдир. Бунгача Австралия, Буюкбритания, Германия, Янги Зеландия, АКШ ва Японияда ҳам «Ой элчихонаси»нинг ваколатхоналари очилган.

«Ой элчихонаси» 1980 йилда америкалик Денис Хоуп томонидан ташкил этилган. Унинг айтишича, БМТнинг фазо кенгликлари бўйича келишувдаги юридик маҳумликлар унга ой сатҳи савдоси билан шуғулланишга имкон беради. Бироқ БМТ ҳуқуқшунослари буну инкор этишмоқда. Қолаверса, шу чоқкача ҳеч бир ҳукумат бу хил келишувни қонуний ҳисоблагани йўқ.

«ЧЕЛСИ» АНРИГА ХАРИДОР

Миллардер Роман Абрамовичга қарашли «Челси» футбол клуби навбатдаги мавсум учун асосий трансфер режасини ёзмон қилди. Англия чемпиони бу гал Франция терма жамоаси ва «Арсенал»нинг мохир ҳужумчиси Тьерри Анрини сотиб олмақчи. Клуб раҳбарияти Анри учун «Барселона» ва «Реал» билан кечадиган «жанг»да россиялик миллионернинг пуллари хал қилувчи аҳамият касб этишига умид боғламоқда.

Анрининг ўзи «Арсенал» билан тузилган шартнома муддатини узайтиришни кейинги йилга қолдирган. У жамоасининг ушбу мавсумдаги уйини ва клуб раҳбариятининг янги футболчиларни жалб этишга ажратётган маблағларидан қониқмапти. «Арсенал» бош мураббийи Арсен Венгер ҳам янги мавсуми Анри учун сўнггиси бўлишини яшириб ўтирмади.

Эслатиб ўтамиз, «Челси» шу чоқкача «Арсенал»га Анрини сўраб икки марта мурожаат қилган. Охири бор унинг учун 50 миллион фунт-стерлинг тақлиф этишган. Аммо «Арсенал» иккала тақлифни ҳам рад этган.

NASRIY MASALLAR

АЙРИЛГАННИ АЙҚЪ ЭР

— Ҳой, қайққа кетгансан? — деди Катта йўл эъдан тобора узоклашиб бораётган Сўқмоққа.

— Ишинг бўлмасин, менинг йўлим бошқа, — деди-ю Сўқмоқ бўрилиб кетаверди. Бориб-бориб, аллақайси тўқайда изи қуриди...

БУЗОҚНИНГ ЮГУРГАНИ СОМОНХОНАГАЧА...

— Ол-а, бутун оламни тутадиган бўлди! — деб айюқанос соди аллақандай теймак шамолга қўшилиб кўтарилган Чанг-тўзон.

Заҳри ўткуп экан

Мухтор Худойкуловни кўпчилик газетхонларимиз масалчи сифатида яхши билешади. Кўйида эътиборингизга адибининг «Минг бир масал» китобидан айрим насрий масалларни ҳавола этамиз.

Ёмғир бир севалаб ўтган эди, ундан асар ҳам қомади.

ИҒВОГАРНИНГ ЗАҲРИ

Чаён бир кун каваяига арағ ўрмалаб қайтди-ю, чўзилиб қолди.

— Ҳа, сенга нима бўлди? — деб сўради ундан жуфти.

— Э, асти сўрама, — деди инқилаб Чаён.

— Одам қуриб кетгандек келиб-келиб иғвогарни чақибман, заҳри меникидан ўткуплик қилди, ўлаёздим...

АСОВ СОЙ

Шўх сой асовланиб оқарди. У бир кун

қирғоқларга деди:

— Ҳоҳласам ҳаммаёқни остин-устун қилиб юбораман-у, лекин сизлар йўлимни тўсаясизлар-да...

Қирғоқлар индамай уни силаб-сийлашди. Бир сафар баҳорнинг лойқа сувларидан тельаланган сой кўпириб, қирғоқлардан ошиб кетди. Аммо бу ҳол узокқа чўзилмади. Унинг йўлга мустаҳкам темир-бетон тўсиқ қўйилди. Тентакой энди жуда ювошланиб қолган: тур деган жойда туради, юр деган томонга юради...

ТУЛКИНИНГ ДУМИ

— Сенга бунча узун думнинг нима кераки

бор? — деб сўради Тулқидан.

— Ахир, ўпирлиқда изимни йўқотадиган мана шу думим-да! — деди Тулки.

ҲАММА ИШДА КАЛЛА КЕРАК

— Мен ҳам гузуртман, — деб қолди қаторда турган гузурт донаси.

Уни ишлатиб кўришди, ёнмади. Қарашса, бошсиз экан.

НУР ВА ЗУЛМАТ

— Ҳамма нарсани ўз қағирмга тортаман, — деб чиранди Зулмат.

— Жамки нарсаларга ўзгичимни намоён қиламан, — деди Нур.

Ҳамма нурга иштиларди.

ТИРНОҚ НИМА ДЕЙДИ?

— Қўйиб беришса борми, ҳар қандай иртқичини йўлда қолдириб кетардим, — дерди Тирноқ.

Уни қирқиб туришарди.

HUQUQ

yuridik gazeta

Ta'sischi:

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi

Bosh muharrir:

Abdullolq ABDURAZZOQOV

Tahrir hay'ati:

Bahridin VALIYEV, Pirimqul QODIROV, Jahongir SHAROFBOYEV (Bosh muharrir o'rinbosari vazifasini bajaruvchi), Fozil MAMASHARIPOV (mas'ul kotib vazifasini bajaruvchi), Lola SHOMURODOVA

Tahririyat manzili:

Toshkent shahri, Yahyo G'ulomov ko'chasi, 66-uy.

Telefon: 133-82-34, 133-64-72.
E-mail: Info@huquq.uz.
Faks: 133-64-85, 133-10-53.

Gazeta O'zbekiston Respublikasi matbuot va axborot agentligida 023-raqam bilan ro'yxatga olingan. Nashr ko'rsatkichi — 231, 232

Tahririyatga kelgan qo'lyozma va suratlar egalarga qaytarilmaydi.

Mualliflarning fikrini tahririyat fikridan farqlanishi mumkin. Nashrimizdan ko'chirib olinganda «HUQUQ»dan olinganligi ko'rsatkichi shart. Tjorat ahariyatiga molik materiallar belgisi ostida chop etiladi.

Buyurtma № 860. 12584 nusxada chop etildi.

Gazeta tahririyat kompyuter bazasida terildi va sahifalandi. «HUQUQ» original maketi.

Navbatchi muharrir: Hasan NISHONOV
Muxahhirlar: A. MUSTAFOYEVA

Gazeta «Sharq» NIMK bosmaxonasida oset usulida chop etildi. Korxona manzili: Toshkent shahar, Buyuk Turon ko'chasi, 41-uy.

Bosmaxonaga topshirish vaqti: 20.00. Topshirildi: 17.30. 2345678

Gazeta

haftaning chorsshanba kunlari chiqadi.

Sotuvda

erkin narxda